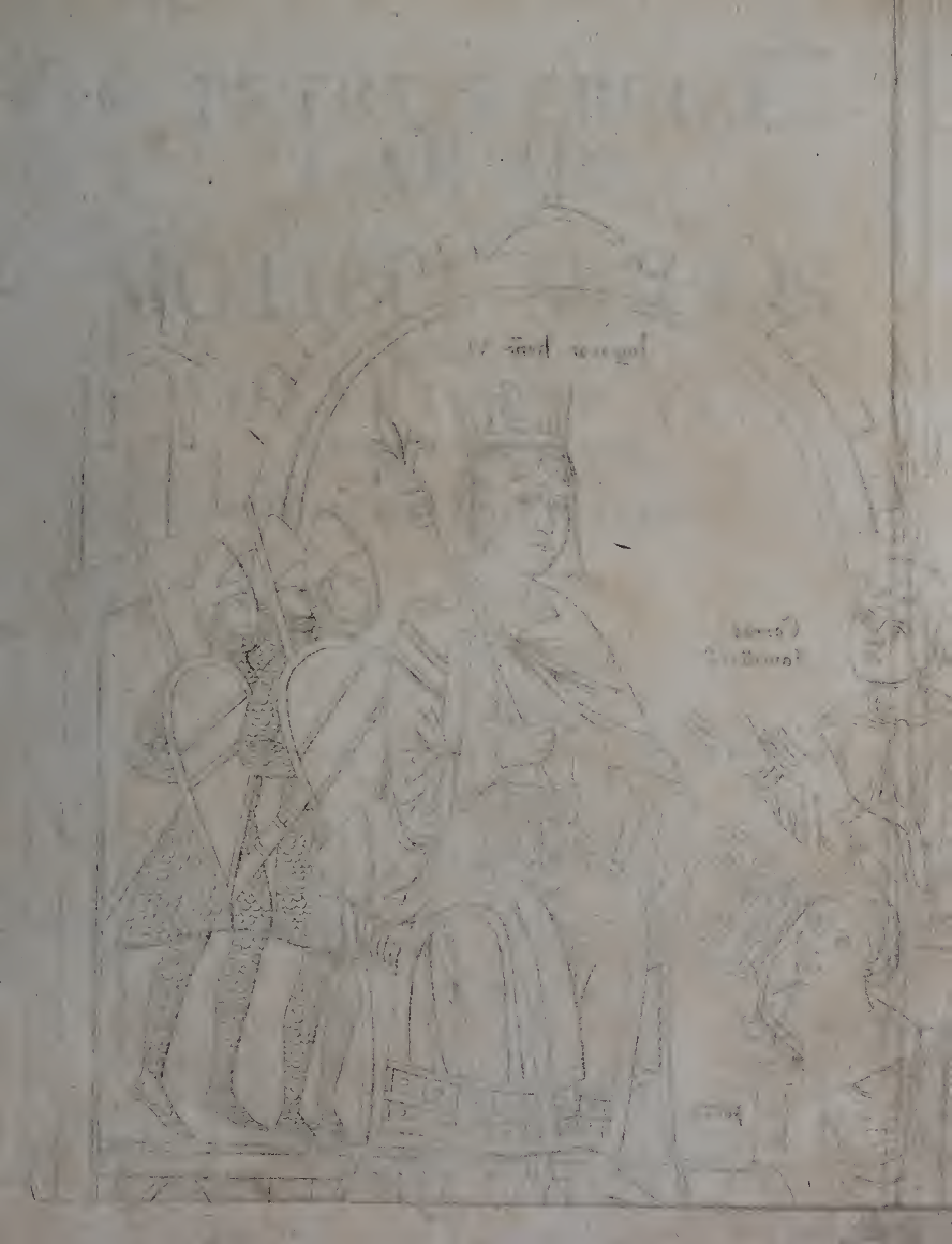
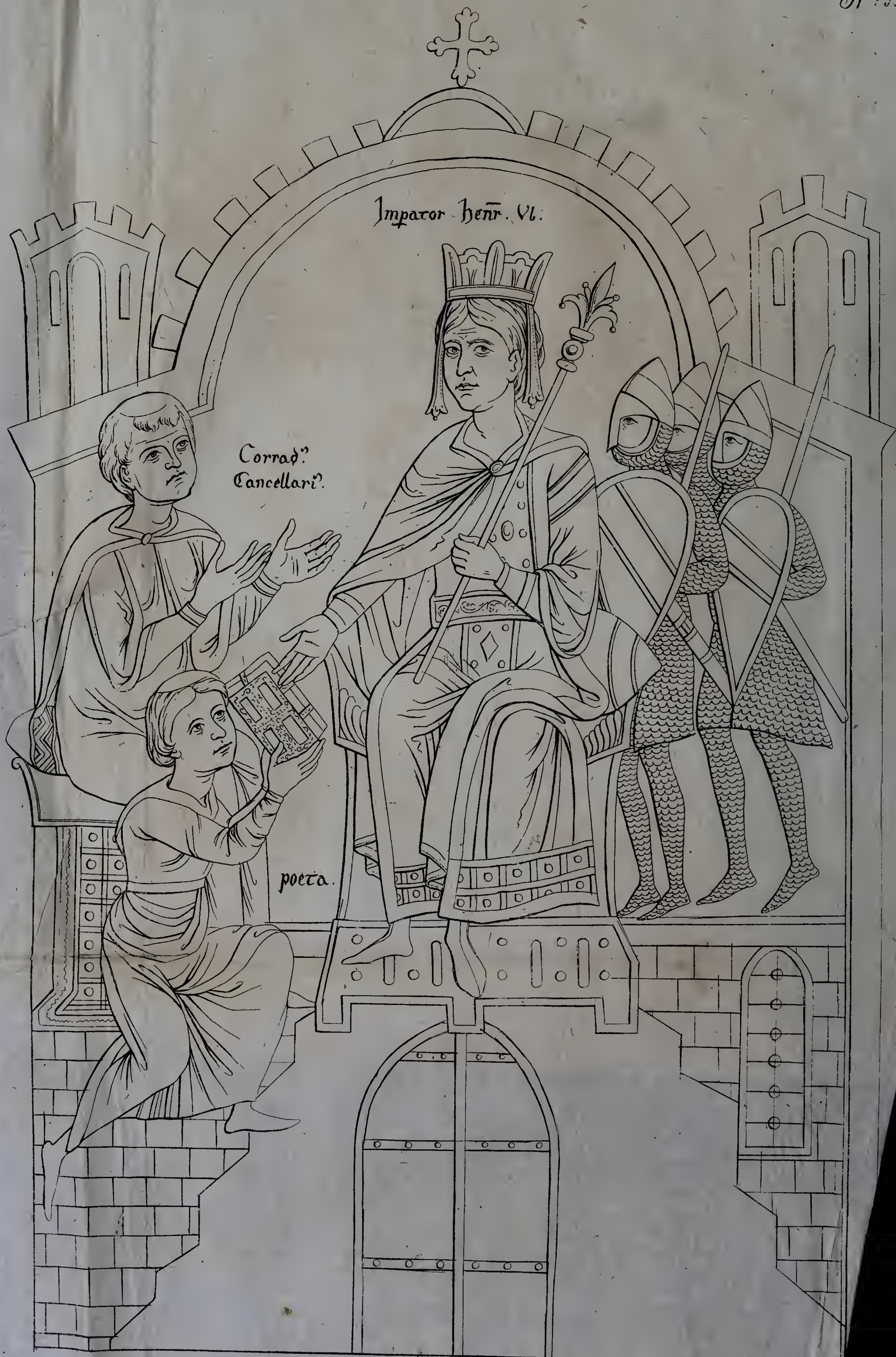
Eb.

B. B.

No. 1.

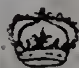

PETRI D'EBULO
CARMEN
De
MOTIBUS SICULIS,
ET REBUS INTER
HENRICUM VI.
Romanorum Imperatorem,
Et
TANCREDUM
SECULO XII.
GESTIS.

Nunc primùm è Msc. Codice Bibliothecæ Publicæ Bernensis erutum, Notisque cùm Criticis tùm Historicis illustratum, cum Figuris edidit

SAMUEL ENGEL,

Supremi in Republica Helveto - Bernensi, ùt & Academici Senatûs ibidem Adsessor, & Bibliothecæ Publicæ Præfectus.

BASILEÆ,

Typis EMANUELIS THURNISII,
MDCCXLVI.

VIRO
PERILLUSTRI, MAGNIFICO,
CHRISTOPHORO
STEIGERO,
REIPUBLICÆ BERNENSIS
IN
DITIONE GALLICA
QUÆSTORI,
SENATUS ACADEMICI
PRÆSIDI.

ILLUSTRIBUS, AMPLISSIMIS,
REVERENDIS, atque DOCTISSIMIS
AD
EUNDEM SENATUM
DELECTIS VIRIS,
Venerationis & obsequii causa
D.

SAMUEL ENGEL.

Ndecimus jam labitur annus inde ab eo tempore, quô Bibliothecæ Publicæ gratissima cura mihi concredita est; exoptatum id certè mihi munus fuit, quod ea mihi in officium cesserint, quæ alioqui maximæ essent voluptati, Codicum nempè manu scriptorum, & pulcherrimorum librorum lectione atque accuratâ cognitione mentem oculosque pascere.

Verùm hæc mihi indè desideratissima felicitas potissimùm contigit, TIBI VIR PERILLUSTRIS,

& AMPLISSIMIS COLLEGIS, *quorum Ordini Summus Magistratus me nuper adscribere dignatus fuit, propius innotescere,* TIBI*que obsequium meum adprobare, qui non Illustrissimô magis quàm Sapientissimô & Optimô* PATRE *procreatus, quique non Nominis magis Paterni, aut Honorum, quam Virtutum hæreditatem ad Te pertinere existimavisti, atque amorem omnium non solô Natalium splendore, non Muneris, quod geris, amplitudine, sed benè de singulis merendô,* TIBI *comparandum putasti.*

Exiguum opusculum, flosculum quondam inter medias Barbari Seculi spinas enatum, atque inter Bibliothecæ Publicæ Codices repertum, VOBIS VIRI AMPLISSIMI, DOCTISSIMI, *offero, & vindico Posteris: felicem meum reputabo laborem, si* VOBIS *non displicebit, aut Ipse, aut perpetuus* VESTRARUM *Virtutum & Clarissimorum in Re publicâ* NOMINUM *Admirator atque*

Obsequiosissimus

EDITOR.

L. S.

E nimia imò immenſa Librorum multitudine jam dudum conqueſti fuerunt Viri graves & eruditi: nec id mirum, cùm non hi ſoli, ſed maximam partem ſemieruditi orbem litteratum ſcriptis ſuis, omni ſæpè ſale carentibus, crambeque centies recoctâ refertis, vel de lana ſæpè caprina diſputantibus, obruerint. Poſtquam enim veterum Codicum exempla ferè omnia ex ultimis *Orientis* partibus ſollicitudine, ſumptibus ac providentiâ, omnium laudes ſuperante, Regum quorundam ſed inprimis *Chriſtianiſſimorum*, in noſtram *Europam* fuiſſent advecta, & in vulgus edita, nihil aliud ſupererat, quam ut illi, quos ſcribendi pruritus cepit, vel ex aliorum theſauris ſua depromerent, & ſic illaudabili furtô, vetera pro novis, aliena pro ſuis venditarent; vel pro egregia ingenii dexteritate, & omnigenæ eruditionis copiâ rem Litterariam

 orna-

ornarent, & illius terminos latius proferrent: Hi etiam ſoli ſunt, qui ruiturum aliâs vaſtum omnium artium atque ſcientiarum *Olympum* humeris ſuis ſuſtinent. Sunt alii contra, qui vel nativâ quâdam ignaviâ ducti, ab omni prorſus ſcribendi labore, licèt aliâs ab omni doctrinæ præſidio non eſſent deſtituti, abhorrent; vel præſentis futuræque ætatis judicia veriti, malunt in ignobili otio conſeneſcere, quam pro ſummo labore, cura atque vigiliis, quibus Polygraphis vulgò inſudandum eſt, præmii loco ſe aliis deridendos, ac ſuos ingenii fœtus, tam charos, tam diu elaboratos, obelô configendos propinare. Horum ego exemplum, tenuitatis meæ probè conſcius lubens ſequutus fuiſſem, niſi Viri quidam & authoritate & eruditione pollentes, etiam atque etiam à me efflagitaſſent, ut Codicem hunc, de cujus Hiſtoria ac Recenſione mox agam, Reipublicæ Litterariæ non inviderem, ſed ex denſa nocte, in qua inde ab aliquot Seculis latuerat, in almam lucem producerem.

Codicis noſtri Author eſt PETRUS D'EBULO, proùt id ex verbis, quæ in averſa ultimi folii pagina leguntur apparet: *Ego Petrus d'Ebulo* &c. de genere, conditione, & fortunâ multa verba facere, nihil attinet, quùm omnia, quæ huc pertinent, ob profundum ſcriptorum & æqualium & poſteriorum ſilentium, in ſpiſſis tenebris ſepulta jaceant. Et ſi vel vola vel veſtigium hujus *Petri* alicubi extitiſſet, Celeb. *Fabricius*, qui id maximè in *Bibliotheca ſua Medii & infimi Ævi* egit, ut horum Authorum nomina, vitam ac ſcripta quàm accuratè explanaret, hujus memoriam interire non paſſus fuiſſet; neque Rever. *Montfauconius*, quùm omnes & *Italiæ* & *Galliæ* Bibliothecas perreptaſſet, atque Indicem illorum Codicum manu exaratorum, quos magno numero perluſtraverat, contexuiſſet, Noſtrum omiſiſſet; haud dubio indicio, Codicem

Codicem hunc vel ſimilem, his Duum-Viris Reipublicæ Litterariæ conſtituendæ non viſum, nec auditum fuiſſe. Patria Authori noſtro EBOLUM eſſe videtur, oppidum propè *Salernum;* duplici ratione commotus in hanc ſententiam abii; quod lib. 1. v. 404. 405. Carminis ſui *Ebolum*, *Dulce Solum* appellet, per quod, Patriam ſuam eſſe, indicare videtur; & v. 611. ſeq. ejusdem Libri *Eboleam Gentem* ob egregiam, erga *Conſtantiam*, fidem, & paratiſſimum pro Illa occumbendi animum, multis præconiis ornat; poſterior ratio à nominis ſimilitudine petitur: neque quemquam ab hac ſententia avertat, quod Author noſter vocetur *Ebulo*, oppidum verò *Ebolus*, nam litteræ O & V veterum Grammaticorum teſtimoniò, eam inter ſe adfinitatem habuerunt, ut ſæpenumerò invicem ſibi cederent, undè multas voces antiqui, modò per o, modò per v, pronunciarunt; quemadmodum *orna* pro *vrna*, *ſalvos* pro *ſalvus*, *fortona* pro *fortuna*, *adulescens* pro *adoleſcens*, *poto* pro *puto:* ùt id obſervat *Petr. Daniel* in Not. ſuis ad *Querol. Plauti.* Tempus, quô Author Carmen ſuum vel conſcripſit, vel ſaltem Cæſari *Henrico* obtulit, mihi videtur in anno 1196. eſſe deſignandum, cùm in fine Codicis hoc *Diſtichon* adjectum legatur:

Annis minus quinque numeratis mille ducentis
Cæſar Regna capit, & ſua Nupta parit.

Ex quo patet, annum 1195. jam præterlapſum fuiſſe, annô verò 1197. *Henricus* in Sicilia diem ſupremum obierit; ut ergo neceſſe ſit, interjectô illô tempore, ſive annô milleſimô nonageſimô ſextô, Poëtam Carmen ſuum Cæſari tradidiſſe: quod etiam *Figura* prima, quam Libro præfiximus, & quæ uti & 7. reliquæ ex *Authographo* delineatæ ſunt, extra omnem dubitandi aleam ponit: Codex noſter in Membrana ſcriptus eſt ſatis quidem eleganter: Prima pagina præ ſe fert duos primos ex Virgilii Æneide, Lucano,

cano, & Ovidii Metam. verſus, ad ſignificandum fortè Authorem ſeſe ad horum trium in re Poetica Principum exemplum atque imitationem totum compoſuiſſe; In averſa deinde hujus folii primi parte Opus initium capit, & deinde in tertia pagina, ſive prima pagina folii ſecundi Figura extat, & ſic ad finem usque Operis Figuræ cum Verſibus alternant; ſive ut clarius rem explicem, à ſiniſtra libri parte Verſus leguntur, à dextra verò Figura ex adverſum conſpicitur. Codicem duobus vel tribus in locis mutilum eſſe in Notis indicavimus. Ex multis & haud obſcuris indiciis collegimus; hunc Noſtrum librum illum eſſe, cui olim adeò beato eſſe licuit, ut potentiſſimo illius temporis Cæſari *Henrico* offerretur. Figuræ enim pro illius ætatis elegantia, vel potius ruditate, ſatis ſcitè pictæ. Litteræ, finem Seculi XII. apertè clamant, ac, tùm ſcriptas fuiſſe, teſtantur; ſed invictum ferè argumentum illud eſt, quod nullibi Apographum hujus Libri extare à quoquam unquam memoratum fuerit. Quô verò bonô fatô Κειμήλιον hocce in Bibliothecam noſtram Publicam illatum fuerit, nihil eſt, quod præter conjecturas, ſed eas ſatis veroſimiles, afferre valeam. Poſt obitum ſcilicet Henrici VI. Codex hic cum alia libraria cæteraque ſuppellectili in Sicilia relictus fuerat, unde inſequenti tempore ab *Andegavenſibus* Principibus, qui hæredes Regni evaſerant, in Galliam translatus, & in Celeberrima *Floriacenſi* vel alia Bibliotheca aſſervatus fuerat; & cùm ſuperioribus temporibus omnis Gallia ob Religionis diſſidium, & Principum diverſa ſtudia, inteſtinis bellis flagraret, Bibliothecæ paſſim magnâ cum cura olim conditæ, militum furori atque rapacitati erant expoſitæ: undè factum, ut Libri elegantiſſimi & rariſſimi in privatorum hominùm manus concederent; Quicquid ſit, id pro comperto conſtat, illum in Bibliothecam *Jac. Bongarſii*, Viri non ſolùm ob varias ad Imperii Romani Principes,

Principes, Legationes, ſed etiam eruditionis atque elegantiarum Litterarum cognitione perilluſtris deveniſſe: cujus Illuſtriſſimi Viri Bibliotheca cùm numero, tùm delectu aliis omnibus tum temporis longè præſtabat, & ex *Floriacenſis* & aliarum Bibliothecarum reliquiis atque ruderibus quaſi erat collecta. Quousque verò fides Authori noſtro ſit habenda, & num omnia eô, quô ab Illô narrantur modô, atque ordine geſta fuerint? Non liquet: In multis certè reliqui Hiſtorici diſſentiunt: ſed cùm *Itali* ſcriptores haud obſcurè odium ſuum ergo Germaniæ Principes teſtentur, *Germani* verò ſtudium ſuum erga illos apertè præ ſe ferant, quis in tanta diverſarum ſententiarum & animarum diſſidentium inconſtantia, certi quid, in tam à noſtra ætate remotis rebus, definire vellet? aut quis Authorem noſtrum ab hoc vitiô, ſeu partium ſtudiô immunem fuiſſe, cogitet? Id certum eſt, integrum Carmen in Cæſaris laudem fuiſſe compoſitum, ubi nihil dicere decuit, niſi quod placet, quod magnum, quod admirabile poſteris, & glorioſum Heroi ſuo erat. Cæterùm multa narrat apud alios non obvia, nec fide indigna, quibus fortè, dum gererentur, ipſe interfuit, ac ob ſingularem ſuam prudentiam & eruditionem, conſiliorum Cæſaris particeps factus, multa perſpecta habere potuit, quæ alios latebant: quod præcipuè ex litteris *Tancredi* ad *Sibiliam*, & ex hujus ad Illum, ac etiam ex *Cæleſtini* ad *Tancredum* epiſtola probari abundè poſſet; unde ingens illud pretium, quod Codici noſtro ſtatuendum eſt, cognoſcitur; ſine hoc enim multa illius temporis geſta æternum nos laterent, quæ ab aliis vel prorſus prætermiſſa, vel obſcurius tradita, ex noſtro claram acceperunt lucem.

Occaſio Librum hunc edendi hæc fuit: Cùm Anno 1736. Vir Celeberrimus *Hallerus*, Supremi noſtri Senatûs Adſeſſor, M. Britan-

niæ Regis Conſiliarius & Archiater, Agnatus meus & Amicus Longè deſideratiſſimus, ad Academiam *Georgiam Auguſtam*, ut ibi artem Medicam publicè doceret, vocatus fuiſſet, Bibliothecæ noſtræ Præfectura, quô munere ille tum fungebatur, mihi erat demandata, quô factô, libros cùm typis expreſſos, tùm manu conſcriptos ſæpè pervolutaveram, atque inter alios in hunc noſtrum *Petrum* incidi, de quo ex longo quaſi carcere liberando, atque in dias luminis auras emittendo ſtatim cogitavi: Verùm ne errore aliquô me implicarem, ac editum dudum pro inedito libro publicarem, & ſic me alioſque fallerem, de eo cum Eruditis primi Ordinis, & in hoc potiſſimùm ſtudiorum genere exercitatiſſimis, agere cœpi, qui omnes uno ore, ſe nihil plane dè hoc *Petro d'Ebulo* unquam vel fando accepiſſe, reſcripſerunt: quô nuntiô excitatus, feriò & omni curâ ad illius Editionem animum meum adplicui, tantò id magis, quòd Vir Clariſſimus *Schœpflinus*, Regis Galliarum Hiſtoriographus, & in Academia *Argentoratenſi* bonarum Litterarum Profeſſor toto orbe famâ celebratus, qui per aliquod tempus in urbe noſtra morabatur, & librum hunc non ſine voluptate ſæpiſſimè manibus tractabat ac inſpiciebat, me hortari ſolitus eſt, imò tantum non per bonum pulcherrimarum ſcientiarum Genium obteſtari, quem niſi iratum vellem, Clientem ſuum manu mitterem. Accidit tum, ut, negotiorum cauſa, iter in Germaniam inſtituerem, quod antequam ingreſſus ſum, primas Libri paginas exſcribendas, figurasque aliquot delineandas curavi, ut harum rerum periti Judices experimentum caperent, quid de integro Opere ſtatuendum ſit: quâ occaſione cum multis in Germania Eruditiſſimis Viris conſilium meum communicavi, inter quos verò unicum honoris cauſa nomino, Illuſtriſſimum & omni mea laude majorem Dominum HENRICUM BUNAVIUM, S. R. I. COMITEM, quem nominaſſe ſatis eſt, quòd divina ejus

atque

atque immortalia merita cùm in Rem publicam Imperii Romani, tùm etiam in omnem rem Litterariam, ac præcipuè Hiſtoriam tanta ſint, quanta nullius unquam fuerunt hominis, quæque, quoad Litteris ſuis conſtabit, honos aut decus, nulla delebit dies, nulla oblivio ex hominum animis unquam revellet; Is inquam Celſiſſimus Comes, cùm me pro ſua humanitate perbenignè ac comiter exciperet, cujus rei cauſa, præter cætera ſua communia in omnes merita, me quoque perpetuum ſuum tantarum virtutum Cultorem devinctum tenet, non deſtitit Libri Editionem urgere, & ſe illius Fautorem atque Promotorem promittere: cujus Viri authoritate permotus Editionem quamprimùm conficiendam ſtatui, de modô verò, quô rem adgrederer anxius hæſi; Amici de hoc conſulti, in tres diverſas ſententias diſcedebant: Erant, qui putarent, Authographum, cùm in Verſibus tùm in Figuris, quàm accuratiſſimè typis eſſe exprimendum; alii, ut ſolos Verſus, relictis Figuris & Notis, vulgarem, & quidem in forma, quam vocant, octavam; ſed ab hac ſententia ideò ſtatim abhorrui, quòd Libellus ob ſuam parvitatem, vix enim præter Præfationem pauculis plagulis conſtitiſſet, illorum animos alienaſſet, qui majoribus, aut juſtæ ſaltem magnitudinis voluminibus delectantur; Tertiam, & quam quoque ſecutus ſum, ſuggeſſit ſententiam amicus & eruditione & ingenii perſpicaciâ inclitus, qui formam quartam ſuaſit, ſimulque ſeligendas aliquot figuras, quæ maximè ad Hiſtoriam conducerent, atque ſubjiciendas Notas & Criticas & Hiſtoricas, admonuit. Hujus ergò ſapienti, ùt mihi tum viſum fuerat, obtemperavi conſilio, quod ſi humaniſſimus Lector illud quoque ſuô probaverit calculô, ſublimi feriam ſidera vertice; Tandem illud quoque adjiciendum cenſui; me, gravioribus curis implicitum, Eruditiſſimum Virum *Hieronymum Stettlerum*, Scholæ *Bernenſis* Conrectorem, cùm ab omni, tùm

ab hac præſertim Litteraturæ doctrinâ liberaliter inſtructum, in contexendis Notis maximè ſæpius ſublevaſſe, quæ hâc præcipuè mente compoſitæ fuerunt, ut ex priſcæ probatæque Latinitatis ſcriptoribus oſtendatur, Authorem noſtrum in lectione illorum non hoſpitem, neque in imitatione illorum ſegnem aut infelicem planè fuiſſe, in Hiſtoria quoque plurima ſuo Carmini inſeruiſſe, quæ cum aliis Hiſtoricis, eadem narrantibus, mirè conſpirent, atque etiam eorum ſilentium, & defectum ſuppleant: Hoc etiam non præteribo Lectorem communefacere, ſi qui fortè ſunt, qui cupiditate reliquas Figuras viſendi easque ſibi comparandi flagrant, libens eorum voluntati morem geram, ſed *ſubſcriptionis* lege, & hâc ratione eas publico uſui, atque illarum Studioſis committere decrevi; de quibus rebus omnibus, proùt in *Diariis Litterariis* indicabitur, apud *Bibliopolas* plura cognoſci queunt. Vale Lector Optime, & fave Editori. Dabam Bernæ Helvetiorum, An. à R. S. M. DCC. XLVI.

Dux

DUx ubi Roggerius *a* Guiſcardi *b* clara propago *c*,
Jam faſtidiret nomen habere Ducis.

Altius

a *Dux ubi Rogerius*] Hic erat *Rogerius* II. filius *Rogerii* I. Siciliæ Comitis, qui Primus à Pontifice Romano *Siciliæ* Rex creatus appellatusque eſt: is *Simone*, natu majore fratre, ſine maſculâ prole mortuô, Siciliæ omni præfuit: quo verò anno Imperium ſuſceperit, non conſtat, id certum eſt, *Rogerium* I. patrem ſuum A. 1101. diem ſuum obiiſſe, fratremque *Simonem* parvo admodum tempore Patri fuiſſe ſuperſtitem.

b *Guiſcardi*] *Robertus Guiſcardus* de *Normannorum* in Gallia Gente oriundus, cum fratribus ſuis, quorum undecim habebat, & manu promptis & conſilii plenis, in Italiam ingreſſus, univerſos mox Italiæ Principes, ſed inprimis Capuanum Salernitanumque, qui inter ſe gravia bella gerebant, militaris gloriæ famâ advertebat: Hi ubi primùm Capuani Principis caſtra ſequuti, ob parcam atque illiberalem remunerationem eum deſeruerunt, & ad Salernitanum tranſiverunt, cui tam fortem operam præſtiterunt, ut omnia terrore nominis ſui replerent, breviquе tempore Saracenis, Græcisque Siciliâ aut pulſis aut perdomitis, non ſolùm hoc Regno, ſed Apuliâ inſuper, Calabriâ Salernitanoque Principatu potirentur, harùmque Provinciarum imperium ad poſteros ſuos transmitterent. Videatur præ cæteris *Gaufr. Malaterra* in Roberti Viſcardi & Rogerii hujus fratris rebus geſtis pag. 162. Edit. *Caruſii* in Bibl. Sicula Tom. I. Hic, quòd calliditate atque aſtutiâ cunctos ætatis ſuæ homines antecelleret, *Guiſcardi* nomen adeptum fuiſſe, exiſtimatur, quod

etiam-

Altius aspirat, qui delegante Calisto
Ungitur *d* in Regem, Rex nova regna *e* facit.
Quem fera barbaries timuit *f*, quem Nilus, & omnis
Circulus Oceani.
Rex

etiamnum apud *Normannos* usu receptum sit, astutos homines *Guischards* appellare, testante *du Fresne* in Gloss. h. v. Verùm *Otto Fris.* de Gestis Frid. I. Imp. l. 1. c. 3. aliam hujus cognominationis causam profert, *Robertus*, inquit, *ex mediocri stirpe in Nortmania editus, cum Rogerio fratre tàm patri, famis tempore, morem gerens, quàm ob locorum sterilitatis molestiam à natali solo progressus, multo tempore multas provincias, opportuniorem ad inhabitandum terram quærens, oberravit: unde & ab oberrandi circuitu patriâ linguâ GUISCARDUS tanquam oberrator vel gyrator appellatus est.* Verùm haud mirum hominem *Germanum*, qui existimavit tot egregias provincias mala vi Imperio *Germanico* ereptas, non benè de *Guiscardo* illiusque in Italiam profectione sensisse, mitius longè, hanc historiam referens, loquitur *Gaufredus Monachus* l. 1. p. 162. apud *Caruf.* Tom. 1. Bibl. Sic. cujus verba, nisi longiora essent, referremus, ex illis enim cùm alia plurima, quæ aliàs nos laterent, tùm inprimis intelligi potest, à quàm tenui initio, per majora in dies incrementa, ad summa denique *Normanni* fratres enisi fuerint.

c *clara propago*,] *Robertus* cognomento *Guiscardus* erat patruus hujus Rogerii, non ergò, nisi impropriè *propago* ejus vocari potest.

d *delegante Calisto ungitur*] Plerique scriptores hoc ad *Anacletum* Pontificem referunt, cùm An. 1130. consentientibus Siciliæ Ordinibus, Salernum convocatis, ipso Pontifice Anacleto suffragante, qui tum Innocentio II. oppositus fuerat, Rex salutatus, & deinde à *Cardinale Contio*, ab Anacleto ad id misso, unguento sacrò Palermi perfusus, & à Capuæ Principe in frequentissimo nobilissimorum hominum cœtu coronatus fuisset. Vid. Diploma *Anacleti* apud Baron. in Annal. Eccl. ad annum 1130. & *Rocchus Pyrrhus.*

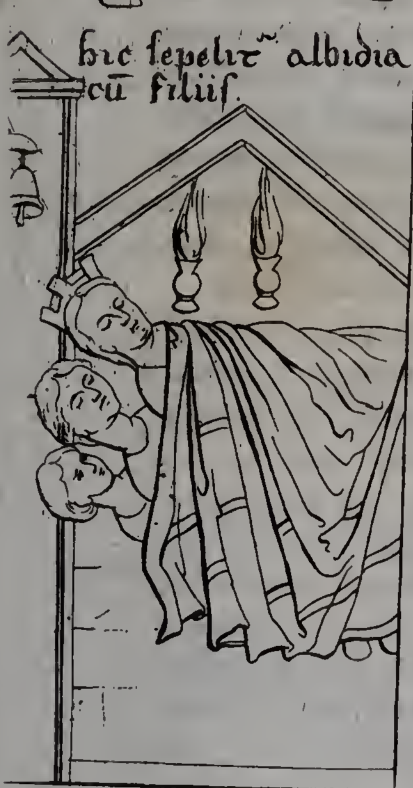
e *Rex nova regna*] Idem enim Pontifex *Anacletus*, qui Rogerii opibus defensus fuerat, quò eum sibi magis devinciret An. 1135. *Capuæ* Principatum, & An. 1139. *Neapolitanum* solenni ritu ei in omne ævum ùt proprium addixit: adeò ut is successoresque ejus, inde ab illo tempore, se *Reges Siciliæ*, *Ducatus Apuliæ*, & *Principatus Capuæ* appellari voluerint.

f *Quem fera barbaries timuit*,] Vir ob rerum gestarum gloriam & patre Rogerio & patruo Guiscardo, cæterisque Normannis Heroibus si non anteferendus, saltem comparandus, cùm non solùm ab illis partâ magnâ virtute retinuerit, sed
etiam

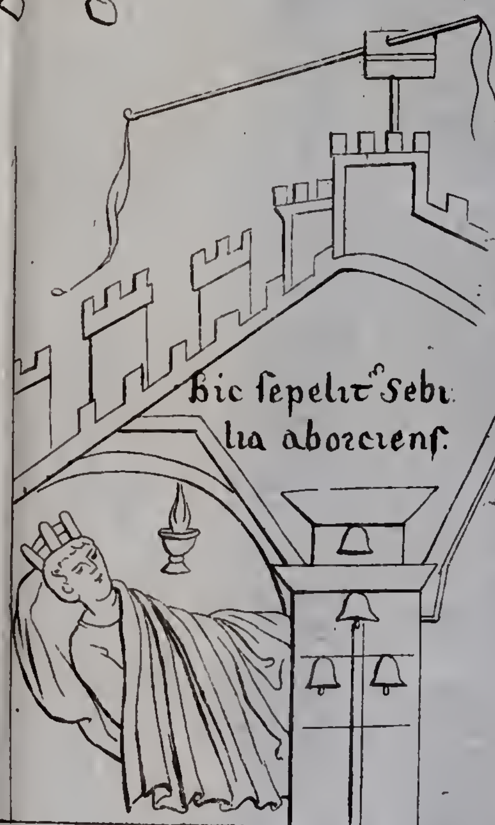

dux Rogeri⁹

Id' dux ungit' in regē a pp̄ calixto.

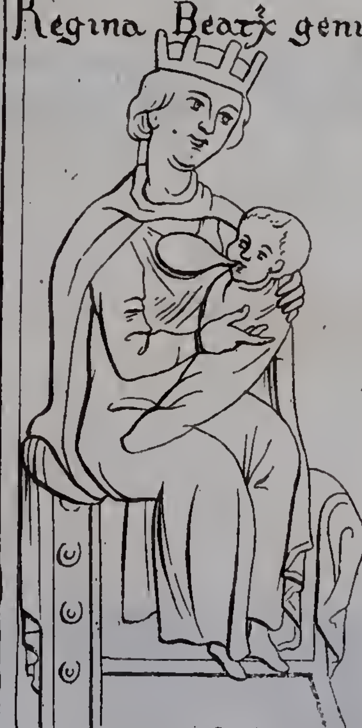

Id' Rex accepit albidiā.

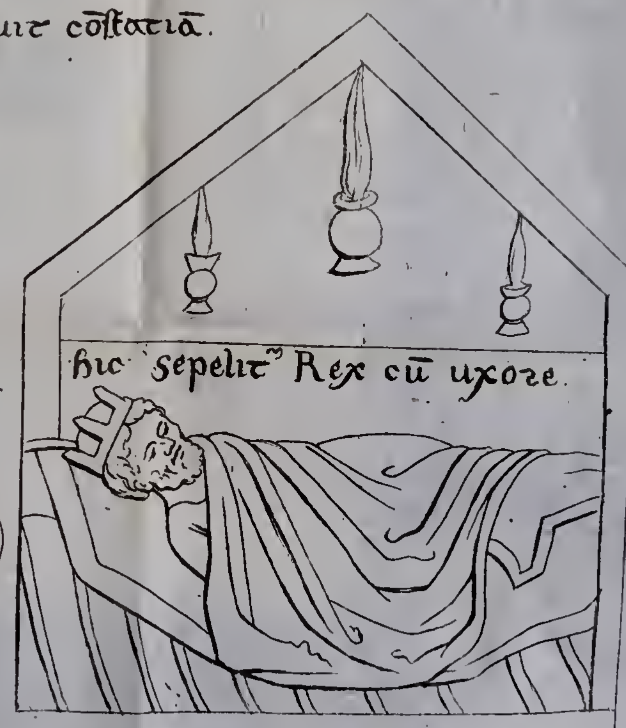

hic sepelit' albidia cū filiis.

Id' Rex Rog' duxit secdō Sibiliā ī uxorē.

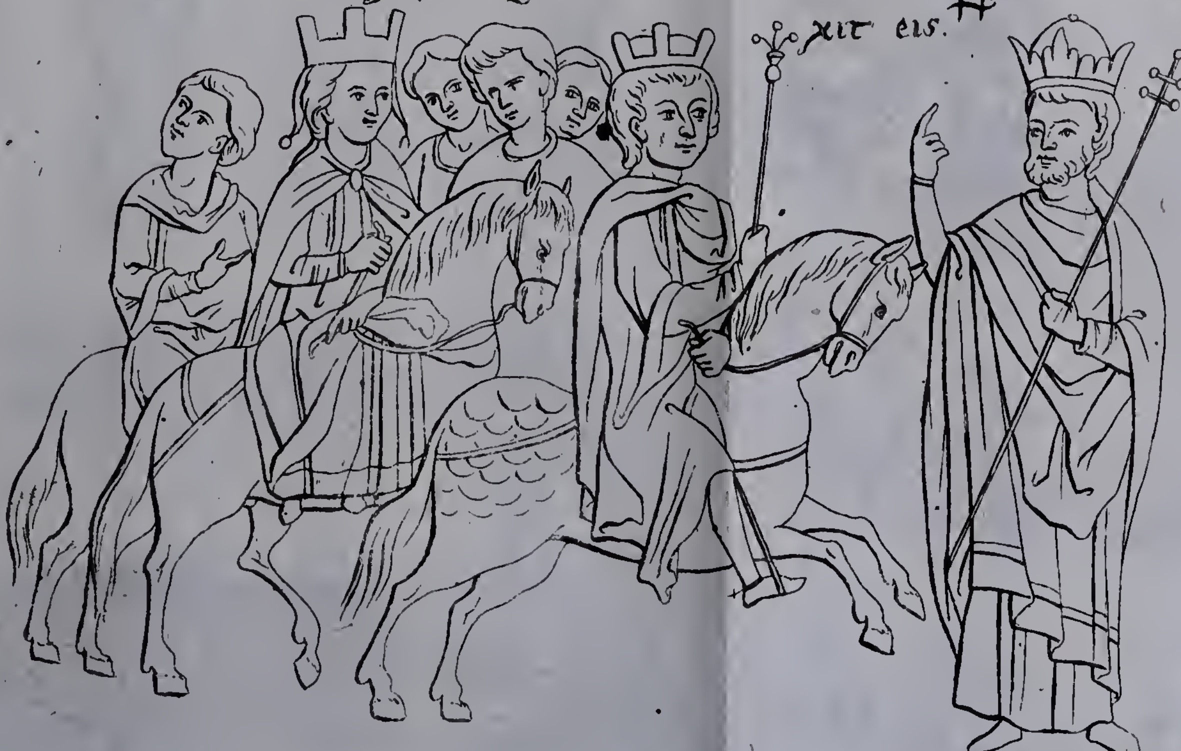

hic sepelit' Sebilia aborciens.

Id' Rex Rog' tciā duxit uxorē noīe Beatrcē.

Regina Beatx genuit costātiā.

hic sepelit' Rex cū uxore.

Regina Constātia
Rex henr.

dū Rex & Regina ī alemāniā irēt. pp̄. Luci⁹ Valedixit eis.

J. F. Corrodi f.

Rex ut regna ſuis ſubduxit plurima regnis,
Diſpoſuit nomen perpetuare ſuum.
Inclita cui peperit plures Albidia natos *g*;
Occubuit tandem mater & orba ſuis:
Succeſſit viduo poſt hanc Sibilia *h* lecto,
Infelix ſterilem clauſit aborſa diem:

Sic

etiam ingenti felicitate ampliora fecerit: Africæ bellum intulit, Reguloſque illius armis ſuperatos in deditionem accepit, ſed præcipuè *Toletanum*, ob illatam ſæpè Siculis injuriam, ſtipendiarium fecit: Græcorum Imperatorem *Emanuelem*, ob perfidiam ſæpius antea à patre majoribuſque ſuis in expeditionibus ſacris erga Latinos exercitam, terra marique bello aggreſſus eſt, magnam Græciæ partem, Inſulaſque ejus in ſuam poteſtatem redegit, & nusquam niſi victor reverſus eſt: imò ex Syria rediens, ubi Chriſtianis laborantibus in tempore adfuit, *Ludovicum* cognomento *Pium*, Galliæ Regem, à Saracenis captum, liberavit; ipſam *Conſtantinopolim* oppugnavit, & ſi fides *Pandulpho Collenutio l. 3. pag.* 102. *Hiſt. Neap.* habenda, occupavit, atque ejus ſuburbia combuſſit; cùm contra alii tradant, claſſem ejus cum Græcorum Venetorumque claſſe conflixiſſe, eamque malè acceptam novemdecim naves amiſiſſe, quamvis & Veneti victoriam nonniſi cruentam, multis ſuorum aut ſauciis, aut occiſis, reportaverint. Vid. Franc. *Maurolycus* l. 3. Hiſt. Sican. & *Fazelus* de Rebus Sic. l. 7. c. 3.

g *Inclita - - Albidia natos;*] Hæc erat *Alphonſi* VI. *Caſtellæ* & *Legionis* Regis filia, quam alii *Albiram*, & *Albediam* vocant: ex hac tres pueros procreavit, *Rogerium*, *Amphuſium*, & *Wilhelmum*, quorum duo priores ante patrem fatô functi ſunt, *Wilhelmus* verò patri in regno ſucceſſit, non igitur omnibus prorſus liberis orbata fuit. Sunt, qui memorent, eum jam antea duas ſibi uxores matrimonio junxiſſe, primamque omnium fuiſſe filiam *Petri Leonis*, qui potentiâ & divitiis illo tempore Romæ omnes facile ſuperabat, eandemque *Anacleti* Pontificis ſororem; Alteram verò *Ayroldam* ex *Marſicorum* Comitum progenie oriundam; ſed utriusque matrimonium & breve & ſterile fuit; *Albidiam* verò *Rogerius* Rex, ob plurima ejus & ingentia merita, adeò adamaſſe dicitur, ut eâ mortuâ, animi ferè mœrore confectus fuerit, quare memoriam illius, ſumptuoſiſſimô *Panormi* extructô tumulô, proſequutus eſt. Obiit autem illa 6. Id. Febr. An. 1145. *Alex. Abbas* l. 3. in vita *Rogerii* Sic. Reg. apud *Caruſium* Tom. I. Bibl. Sic. *Rocchus Pirrus* in Chron. Reg. Sic.

h *Sibilia*] Quam alii *Sibillam* nominant, erat ſoror *Burgundiæ* Ducis, ſed & hæc non multùm poſt Anno 1150. *Salerni* mortua ſepultaque fuerat. *Rocchus Pirrhus* ibid.

Sic erat in fatis, ut tertia nuberet uxor,
Per quam Romani creſceret orbis honor.
A magnis veniens natalibus orta Beatrix *i*
Concipit à ſole lux paritura diem.
Virtutem virtus, docilem proba, caſta pudicam,
Formoſam peperit pulchra, beata piam,
Naſcitur in lucem de ventre beata beato,
De Conſtantini nomine nomen habens. *k*
Traditur Auguſto *l* conjux Conſtantia Magno
Lucius in nuptu pronuba cauſa fuit.
Lucius hos jungit *m*, quos Celeſtinus inungit *n*,
Lucidus hic unit Celicus ille ſacrat.

Tertius

i *Beatrix*] Hæc erat ſoror Comitis *Reteſtenſis*, eam uxorem duxit An. 1153. ætatis verò ſuæ quinquageſimo octavo; omni enim cogitatione ad hoc ferebatur *Rogerius*, ut Regium nomen, haud ita pridem à ſë primum in familiam ſuam illatum, regioneſque ampliſſimas ad ſeros usque poſteros propagaret, unicum quippe filium *Guilelmum* habens, verebatur, ne hujus morte tam magnifica laborum virtutisque ſuæ præmia brevi interciderent, ideò vota ſua firmioribus præſidiis, ſi quos ex novo matrimonio filios ſuſcipere poſſet, cupiebat munire.

k *De Conſtantini - - habens.*] *Conſtantia* dicta, quæ patre Anno 1154. mortuo, poſt ejus mortem in lucem edita fuit: fabulam ergò ſapit, quod quidam tradiderunt, patrem de ea ex medio tollenda cogitaſſe, quòd animo præviderit, eam cruenti, per Italiam Siciliamque, belli facem futuram.

l *Traditur Auguſto*] *Henrico* VI. Romanorum Regi *Friderici* I. *Barbaroſſæ* filio, cùm *Conſtantia* jam trigeſimum, ipſe verò *Henricus* vix vigeſimum primum ætatis ſuæ annum attigiſſet.

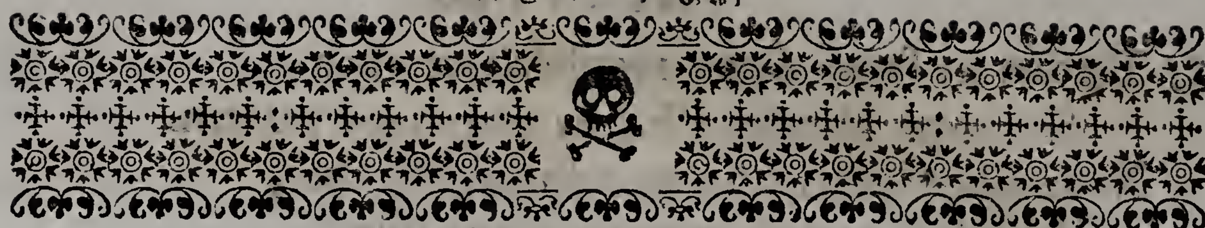
m *Lucius hos jungit*] Fuit hic *Lucius* III. Pontifex Romanus, qui Anno 1185. mortuus eſt: ex hoc ergò palam fit, quod alii ſcriptores de *Clemente* memorant, *Henricum*, Pronubo *Lucio*, matrimonium *Conſtantiæ* iniiſſe: licetque cæteri huic ſententiæ refragentur, ætas tamen ipſa *Conſtantiæ* id poſtulare videtur, quæ, cùm *Henrico* nupſiſſet, 30. annos nata dicitur, quos ſi ab anno patris fatali 1154. vel, quoniam poſthuma fuerat, 1155. numeres, incidet annus ejus trigeſimus in *Lucii* Pontificatûs annum ultimum.

n *Cæleſtinus inungit*,] Cæleſtinus III. Pontifex *Henricum Conſtantiamque Romæ* in templo D. *Petri* oleò ſacrò perunctos coronavit.

Tertius in ſexto digne requieſcit uterque,
    Sic notat Henricus ſextus utrumque patrem.
Nominibus tantis utinam reſpondeat actus,
    Adſint & meritis nomina digna ſuis.
Luceat in ſanctis unus celeſti at alter,
    A quibus Henricus munera bina capit.
Tertius Antiſtes ſacrat hanc, & tertius alter
    Copulat, & patri tertia nupta tulit.
Non licuit quartam o patri traducere nuptam
    Nam paritas numeri diſplicet ipſa Deo.

o *Non licuit quartam &c.*] μυστηριῶδές τι quærit *Ebulo* in numero trinario, quòd *Rogerius* pater habuerit tres uxores, *Lucius* III. *Conſtantiam Henrico* junxerit, *Cæleſtinus* verò III. coronaverit.

OBITUS
WILHELMI SECUNDI
FORMOSI,
REGIS SICILIÆ.

POſt obitum Formoſe *p* tuum, quæ ſceptra gubernet
Et regat, ex proprio ſanguine prole cares.
Nec facis hæredem, nec qui ſuccedat adoptas,
Ex inteſtato debita ſolvis humo.
Quis novit ſecreta tuæ puriſſima mentis
Quod tua mens loquitur, mundus & ipſe taces.
Certus eras certè quoniam juſtiſſimus hæres *q*
Expugnaturus regna parentis erat.
Nam ſatis eſt juraſſe ſemel Te prole carente,
Quod tuus in genero ſceptra teneret avus. *r*

Jurat

r *Poſt obitum Formoſe*] Hic eſt *Wilelmus* II. Wilelmi I. filius, *Rogerii* II. Nepos, cognomento *Bonus*, cùm contra pater ejus ob morum perverſitatem *Malus* cognominatus eſſet; is Anno 1166. regio diademate redimitus eſt, habuitque in matrimonio *Joannam Henrici* Angliæ Regis filiam, ex qua nullos liberos progenuit.

q *juſtiſſimus hæres*] *Conſtantia* ſola, Wilelmo II. mortuo, cujus amita erat, ex legitima regia ſobole reliqua erat, ad quam, maſcula progenie extinctâ, ſummum Imperii jus pertinebat.

r *in genero ſceptra teneret avus.*] Quaſi adhucdum *Rogerius* Rex, Conſtantiæ pater, Wilelmique II. avus, in genero ſuo *Henrico* VI. imperio potiretur, neque illud ad alienigenas translatum, ſed intra domum ſuam remanſiſſe videretur.

Jurat cum multis Archimateus idem. [s]
Poſt miſeros morbos, poſt Regis triſte neceſſe,
Nocte ſub obſcura ſole latente pluit.
Poſtquam dimiſit Rex res pulcherrima mundum,
Inglomerant ſeſe prælia, præda, fames.
Furta, lues, peſtes, lites, perjuria, cædes,
Infelix regnum diripuêre ſibi.
Sol hominum moritur [t], ſuperi patiuntur eclipſim,
Anglica [u] Sicilidem luna flet orba diem.
Solis ad occaſum commotus eclipticat orbis,
Deflent, aſtra dolent, flet mare, plorat humus.

s *Jurat - - Archimateus idem.*] Hic eſt *Matthæus* totius Siciliæ regni *Cancellarius*, qui, cæterique Optimates jure jurando ſeſe obſtrinxerunt, ſe præter *Conſtantiam Henricum*que maritum ejus neminem, Wilelmo mortuo, in *Sicilia* regnare paſſuros, quam tamen fidem datam poſtea fœdum in modum fefellerunt. *Rich.* de *S. Germano* p. 546. Tom. II. *Bibl. Sic. Gotfr. Viterb.* p. 522.

t *Sol hominum moritur*,] Mortuus eſt Wilelmus II. Anno 1189. menſe Novembri, cùm demum trigeſimum ſextum ætatis ſuæ, & vigeſimum quartum regni ſui annum ingreſſus eſſet; *Richardus de S. Germano* eum ſummis effert laudibus, atque funebri leſſo, quo omnes ejus virtutes complexus eſt, facundè admodum, prout illa tempora ferebant, mortem ejus deploravit: Verùm etiam reliqui ſcriptores ferè omnes, qui de eo mentionem fecerunt, in illo laudando mirè conſenſerunt.

u *Anglica*] *Joannam* Regis viduam intelligit, *Angliæ* Regis filiam.

LAMEN-

LAMENTATIO ET LUCTUS

PANORMI.

HActenus urbs felix populo dotata trilingui
Corde ruit, fluitat pectore, mente cadit:
Ore, manu, lacrymis, clamant, clamoribus inſtant
Cum pueris juvenes, cum juniore ſenes;
Dives, inops, ſervus, liber, pius, impius, omnes
Exequias æquo pondere Regis agunt;
Cum viduis caſtæ plorant, cum virgine nuptæ,
Quid moror in lacrymis? Nil niſi quæſtus erat:
Qui jacet in cunis, medio qui robore fretus
Et quibus eſt baculus tertia forma pedum.
Per loca, per vicos, per celſa palatia plorant,
Deſiccat lacrimas nona peracta dies.
Tum pater Antiſtes x fuit hæc adfatus ad omnes,
Nec potuit lacrimans plurima verba loqui.
Hactenus errantes correximus, hactenus atros
Mens erat à ſtabulis pellere noſtra lupos.
Hactenus ad caulas nullo cogente redibant
Veſpere lacte graves Opilionis oves.

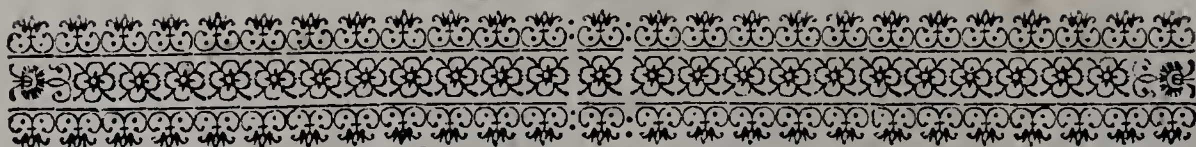
Hactenus

x *pater Antiſtes*] *Gualterius* Archiepiſcopus *Panormitanus*, cujus potiſſimùm ope *Conſtantia* in matrimonium *Henrico* data fuerat; nam hic *Wilelmo* Regi, qui aliàs *Tancredo* ſtudere videbatur, perſuaſit, ſi regnum firmum florensque poſt ſe relinquere, neque factionibus miſerè dilacerari cuperet, ut rejectô *Tancredô*, ſpuriô & invalido Principe, *Henricum* maximis opibus ſubnixum, eligeret.

Hactenus unguiferos bos errans nulla leones,
    Roſtriferas aquilas nulla timebat avis.
Hactenus ibat ovans ſolus per opaca viator,
    Hactenus inſidiis nec locus ullus erat.
Hactenus in ſpeculo poterat ſe quisque videre,
    Quod mors infregit, buſtaque noctis habent.
Hactenus ardebant miſeri candelabra regni,
    Ipſa ſub obſcura flamma cineſcit humo.
Mittite quod properet Phœbi ſoror, & Jovis uxor [y]
    Imperii cornu jungat utrumque ſui.

y *Jovis uxor*] *Conſtantia*, *Henrici* VI. Romanorum Imperatoris uxor, quem, Poëtarum more illi blandiens, *Jovem* nuncupat.

ADVERSA ET DIVERSA
PETENTIUM VOLUNTAS.

Poſt lacrimas, poſt exequias, poſt triſte ſepulchrum
 Sciſmatis exoritur ſemen [z] in urbe Ducum:
In ſua verſa manus præcordia ſanguinis hauſit
 Urbs, tantum quantum nemo referre poteſt.
Poſtquam ſacrilego fuit urbs ſaturata cruore,
 A propria modicum cæde quieta fuit.
Quiſque ſibi petit in Regem [a], quem norat amicum,
 Hic ſe majorem quærit, & ille parem.
Hic conſanguineum quærit, petit ille ſodalem,
 Hic humilem laudat, laudat & ille ferum.
Quiſque ſibi Regem petit hunc, legit hunc, petit illum,
 Non erat in voto mens Phariſæa pari:

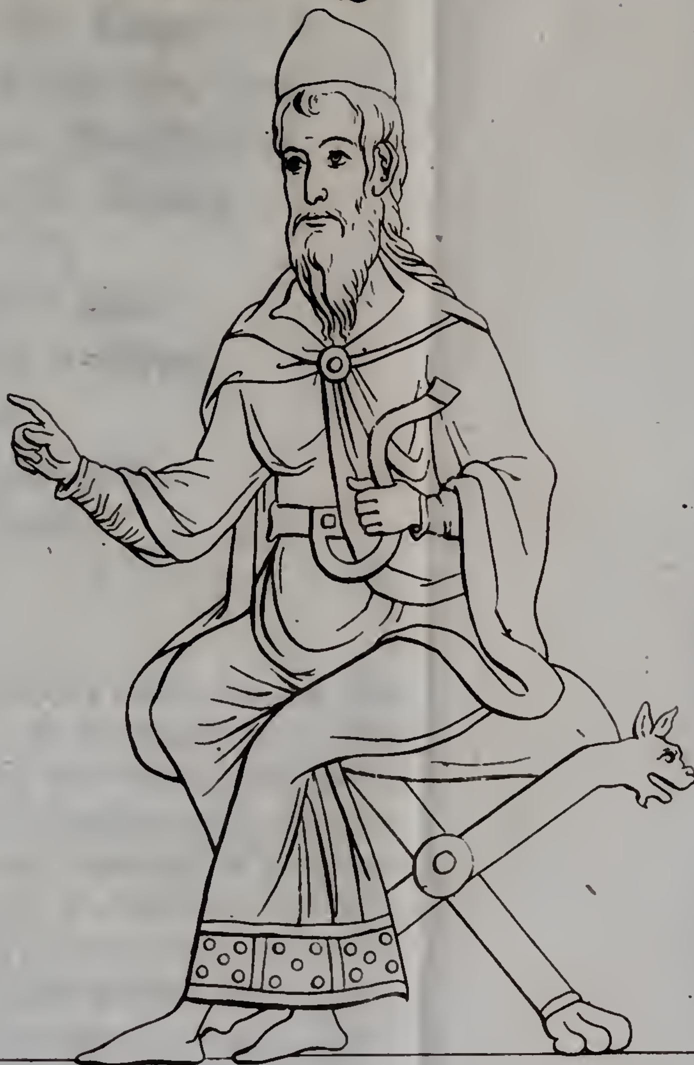
Tancre-

z *Sciſmatis exoritur ſemen*] Impulſore præcipuè *Matthæo Cancellario*, qui omnes ferè regni Principes, ipſamque plebem in ſuas pertraxit partes, licetque ſolenni more pauló ante juraverint, ſe *Conſtantiam* & *Henricum* ſolos regni ſucceſſores habituros, ei tamen, pro illius gentis levitate, mortuo Wilelmo, facile fuit, hominibus, qui aliàs Germanis infenſiſſimi fuerant, perſuadere, ut ſacramenti religione neglectâ, in aliûs potius quàm *Henrici* verba jurarent. *Rich. de S. Germ.* p. 547.

a *Quiſque ſibi petit in Regem*, &c.] *Richardus de S. Germ.* p. 547. id apertè teſtatur: *Nulli eorum fuit æqua voluntas, omnes inter ſe cœperunt de majoritate contendere, & ad regni ſolium aſpirare, & obliti jurisjurandi, quod fecerant, eorum quilibet contrafacere anhelabat.*

I. Comes tancred'

I Comes Rog̃.

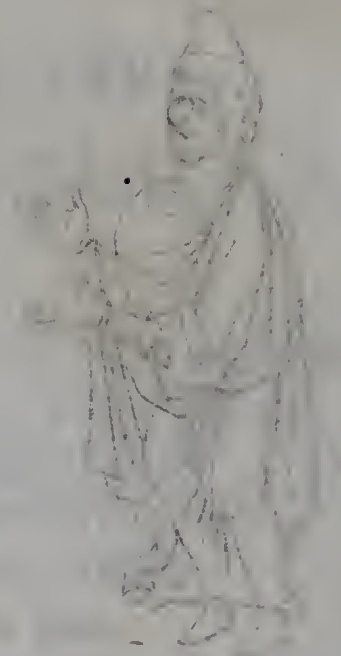

Vulg' petit tācredū

Milites cōrct Rog̃.

Tancredum petit hic, Comitem petit ille Rogerum *b*,
Quod petit hic, negat hic, quod negat hic, petit hic:
Ambo Duces equitum, rationis uterque Magifter *c*
Hic dator, ille tenax, hic brevis, ille Gigas;
Intus at interea Vice-Cancellarius ardet,
Ut fibi Tancredum gens petat, unus agit.
Hoc negat Antiftes *d*, qui gualterizatur *e* ubique,
Votaque Matthæi curia tota negat;
Ille fuis cœptis magis ac magis inftat iniquis,
In votis animam dans nihil effe fuam.

Vi,

b *Tancredum petit hic - - ille Rogerum*,] TANCREDUS hic erat filius *Rogerii* Apuliæ Ducis, qui ante patrem *Rogerium* I. Siciliæ Regem diem fuum obiit, relicto hoc fuo filio *Tancredo*, ex nobili pellice *Roberti* Leccenfis Comitis filiâ fufcepto: *Pyrrhus Rocchus* l. c. *Richardus de S. Germano* ad annum 1190. adnotat, *Tancredus Ducis Rogerii filius fuerat naturalis, cujus pater Rogerius primus in regno Siciliæ Regis fortitus eft nomen, & hac de re, quod de ftirpe Regia defcendiffet, inter alios Comites eft electus in Regem.* ROGERUS verò erat *Andriæ* Comes, qui iniquo animo ferebat, *Tancredum*, quem ut fpurium afpernabatur, ad Regios honores evectum, ideò malebat vel ipfe regnare, vel dicto *Henrici* Romanorum Imperatoris audiens effe, quam *Tancredo*, fibi, ut exiftimabat, & potentiâ & nafcendi forte longè impari.

c *rationis uterque Magifter*] De hoc *Rogerio* narrat *Richardus de S. Germano* l. c. eum tempore Regis Wilelmi totius regni *Magiftrum Juftitiarium fuiffe, & in Apulia plenum tunc dominium exercuiffe.*

d *Vice-Cancellarius - - negat Antiftes*,] Hi graves inter fe inimicitias exercebant, dum unusquisque pro fua potentia ac gratia nititur: *Matthæus* Cancellarius dudum *Gualterio* Panormitano Antiftiti erat infenfus, quòd *Conftantiam* Germano Principi collocari curaviffet, atque fic regnum in poteftatem alienigenarum, pofthabitâ veteri Regiâ *Normannorum* ftirpe tradidiffet.

e *gualterizatur*] *Gualterius* Archiepifcopus confilio fuo femel capto, de *Henrico* Rege Siciliæ eligendo, acriter inftat, neque fe vel minis vel promiffis inde dimoveri patitur.

Vi, prece, promiſſis, trahit in ſua vota rebelles,
  Tendens multimodis retia plena dolis.
Pollicitis humiles *f*, prece magnos, munere fauſtos;
  Vincit *g*; & Antiſtes ſimplicitate ruit.

f *Pollicitis humiles*,] *Humiles* vocat ex uſu veterum Romanorum ſcriptorum, tenues, pauperes, obſcureque natos.

g *Vincit*,] Adeo ut *omnes Archiepiſcopi*, *Epiſcopi*, *Abbates*, *& univerſi aulici Comites Siciliæ invicem convenientes eligerent* TANCREDUM *Comitem*, *& honorificè in Regem coronaverint.* uti id refert *Chronicon Foſſæ novæ* p. 72. apud *Caruſium* Bibl. Sic. Tom. I. & *Richardus de S. Germ. factum eſt autem, ut cum ſuis complicibus, ne pars Archiepiſcopi prævaleret, Cancellarius obtinuerit in hac parte, & tunc vocatus Panormum Tancredus, Comes Licii, Romana curia dante aſſenſum, eſt per ipſum Cancellarium coronatus in Regem.*

SUASIO

SUASIO
VICE-CANCELLARII
DISSUADENTIS
ad
PRÆSULEM PANORM.

SOl erat occiduus faciente crepuſcula Phœbô
 Venit Scariothis flens ubi Præſul erat:
Sic ait, alme pater, lux regni, gloria cleri,
 Utile conſilium, paſtor & urbis honor;
Pacis iter, rationis amor, conſtantia veri,
 Reſpice conſiliis regna relicta tuis.
Conſule, ne pereant, veſtro ſuccurre roſeto,
 Ne Nothus aut Boreas, ne gravis urat yemps.
Elige, quis regnet, Conſtantia regnet, *h*
 Sic lex expoſcit, ſic ſua jura volunt.

Diſce

h *Conſtantia regnet*,] Vel εἰρωνικῶς hæc intelligenda ſunt, ut eſt illud Junonis apud *Maronem* Æn. l. 1. Quippe vetor fatis! vel ἐρωτηματικῶς, interrogativè, germ. Soll dann die Conſtantia regieren?

Diſce prius mores Auguſti *i*, diſce furorem,
Teutonicam rabiem quis tolerare poteſt?
Parce tuis canis, pueri tibi more licebit
Diſcere barbaricos barbarizare ſenos. *k*
Ad ſolium regni Comitem gerit Andria dignum *l*,
Sed jus & mores, & ſua facta negant.
Abſit ut inceſtus Regum mechetur in aula,
Abſit ut æra Ducum ſpargat *m* aperta manus.
Abſit ut eveniens uxor de Rege queratur,
Abſit, ut alterius vindicet acta reus.
Aptus ad hoc Tancredus erit, quem germine juſto,
Quem gens, quem populus, quem petit omnis homo.

Quam-

i *mores Auguſti*,] Sævitiam vulgò ac truculentum ingenium, animumque in libidines pronum ei objiciunt ſcriptores, *Abbas* verò *Urſpergenſis* in Chronico ſuo mitioribus verbis vitia ejus attingit, *Vanitatibus deditus*, *maximè venationum & aucupiorum*. Id ſaltem inter omnes conſtat à morum aſperitate *Aſperi* illi nomen impoſitum fuiſſe.

k *barbarizare ſenos.*] Leg. *ſonos*. Intelligit autem linguam Germanicam, quam Itali, ut & gentem ipſam Germanorum *barbaram* vocaverunt, licèt ipſi poſtquam ſemel à majorum ſuorum ſermone deſciverunt, potiori jure *Barbari* ſint nominandi; Significare autem *Cancellarius* voluit, Archiepiſcopo jam ſeni neceſſe fore, Germanis in regnum receptis, Germanicam linguam pueri inſtar addiſcere, ut inde gratiam Principis captet, & familiariter cum illo colloqui poſſit.

l *Ad ſolium - - Andria dignum*,] i. e. *Rogerius* Andriæ Comes dignus quidem eſſet, qui regno præficiatur, verùm cùm vita moresque ejus repugnent, rejiciamus & hunc.

m *æra Ducum ſpargat*] Qui pecunias priorum Regum Ducumque Siciliæ, magnâ induſtriâ collectas, liberalitate ſuâ profundat: ita enim Poëtæ inprimis omnem pecuniam *æs* appellaverunt. Horat. l. 1. ep. 6. eget *æris* Cappadocum Rex. Ter. in Phorm. a. 3. ſc. 2. ancillam *ære* emptam ſuo: Quod inde factum eruditi putant; quoniam apud priſcos Romanos aureæ argenteæque monetæ uſus non fuerit frequentatus, ſed ſolum æs in pretio habitum ferè usque primi belli Punici tempora.

Quamvis fama fibi , quamvis natura repugnet,
Naturam redimat gratia , crimen honor.
Qui quanto Duce patre fuperbiat , hic quoque tanto
Ex merito matris mitior effe poteft *n*:
Non habet ut timeas dubium brevis unda profundum ,
Quò vis defertur remige parva ratis *o*:
Talibus almi patris Mathæus adulterat archam ,
Et legit ex tacito Præfulis ore fidem.

n *Qui quanto - - effe poteft* :] Qui , quò magis ob patris nobilitatem , ac progenitorum fuorum potentiam & claritatem altos fpiritus gerere poffet , eò etiam magis ob natalium fordes , quippe ex matre , patri matrimonio non juncta , procreatus , animo frangeretur , fecundum vetus illud , Degeneres animos timor arguit.

o *Non habet - - parva ratis* :] Non alium commodè fenfum hinc extricare licet nifi hunc , nullum tibi ab homine tam brevis humilifque ftaturæ , tam invalido , nulliufque confilii , pertimefcendum eft periculum , facile enim te Rectore Auctoreque fe impelli patietur , quocunque volueris : Ipfe etiam *Ebulo* ad hunc fenfum quafi manu ducit , qui paffim *Tancredum* , ùt Nanum , monftrofæque ob corporis parvitatem & deformitatem , figuræ nobis fiftit.

EPISTOLA
ad
TANCREDUM.

PRotinus accepta Bigamus *p* notat iſta papiro,
Hæc in nocturnis verba fuere notis.
Hanc tibi Mathæus mitto Tancrede ſalutem,
Quam citò ni venias, qui ferat alter erit;
Rumpe moras *q*, venias, comitatus utrâque
Prole *r*, recepturus regia ſceptra veni.
Rumpe moras, poſtpone fidem, dimitte maritam
Ipſe tibi ſcribo, qui tibi regna dabo.
Per me regnabis, per me tibi regna dabuntur,
Fac citò quòd venias, nam mora ſæpè nocet.

Inceptis

p *Bigamus*] *Matthæum* Cancellarium intelligit, qui ùt gloſſa codicis noſtri ad hunc verſum infra occurrentem, *Bigamum non decet ara Dei*, adnotat, *Matthæus Cancellarius Bigamus dicitur*, *quia duos uxores ſimul habuit.*

q *Rumpe moras - - regia ſceptra veni.*] Ovidiana illa L. 7. Met. v. 583. in eundem ſenſum, ſed longè pleniora & venuſtiora.

Tu modò *rumpe moras*, portasque intrare patentes
Adpropera, ſic fata jubent, namque urbe receptus
Rex eris & *ſceptrô* tutus potière perenni.

r *utraque Prole:*] *Rogerio* & *Wilelmo*, quos ex *Sibilia*, Richardi Comitis Cerræ ſorore, natos, Siciliæ Reges vivus adhuc Tancredus Panormi creari juſſit, ſed Rogerio ſine liberis ante patrem mortuo, Wilelmum ſolum ſibi ſuperſtitem habuit. *Pyrrhus Rochus.*

Inceptis desiste tuis, irascimur illis,
Nam sicut debes non sapienter agis.
Cui facis heredi regnum jurare, vel urbes,
Quem legis hæredem, cui tua Regna paras?
Absenti Domino [s] magnas inducitis urbes,
Ut jurent, aliis das quod habere potes.
Nec te, si qua fides, nec te perjuria tardent [t],
Gloria regnandi cuncta licere facit. [u]
Andronicus si fortè suo juravit Alexi
Ipse cruentato sceptra Nepote tulit. [x]
Hæredem regni, fidei maculatæ pudorem,
Non puduit profugum sub Manuele senem.
Unum natorum si fas foret, atque liceret,
Debueras duræ subdere sponte neci.
Ipse ego triste pedes quotiens sinthoma perurit,
Non hominum dubito sanguinis esse reus.

s *Absenti Domino*] Ad invidiam *Henrico* Regi apud suos excitandam, *Dominum* eum nuncupat, notum enim quanto odio Romani inprimis *Domini* nomen prosequuti fuerint, adeò ut *Augustus* & *Tiberius* illud constanter recusaverint, & demum *Caligula* & *Domitianus* magnô suô cum opprobriô se hoc nomine publicè privatimque compellari jusserint.

t *Nec te - - tardent*,] Videtur, *Matthæum* Cancellarium sollicitum esse, ne fortè *Tancredus* ob fidem, jurejurandô Wilelmo Regi, de Henrici & Constantiæ successione, obstrictam, suas tam amplas pollicitationes aversetur, & pietatem atque obsequium opulentissimo regno anteponat.

u *Gloria regnandi - - facit.*] Desumptum hoc est ex notissimis versibus *Euripidis* in Phœn. v. 527. quos Julius Cæsar teste Cicerone l. 3. de Off. c. 21. & Suetoniô in ejus vita c. 30. frequenter in ore habuisse dicitur,

Nam si violandum est jus, regnandi gratia
Violandum est, aliis rebus pietatem colas.

x *Andronicus - - Nepote tulit*,] *Alexius Comnenus* II. anno 1181. patre *Manuele Comneno* mortuo, Græcorum suscepit imperium, quod cùm per tres solùm annos tenuisset, scelere *Andronici* patruelis atque tutoris sui illud simul cum vita anno ætatis decimo quinto amisit. vid. *Nicetas* in Alexii hujus vita, & *Guil. Tyrius* l. 22. c. 11. & seq.

SPURIOSA
UNCTIO REGIS.

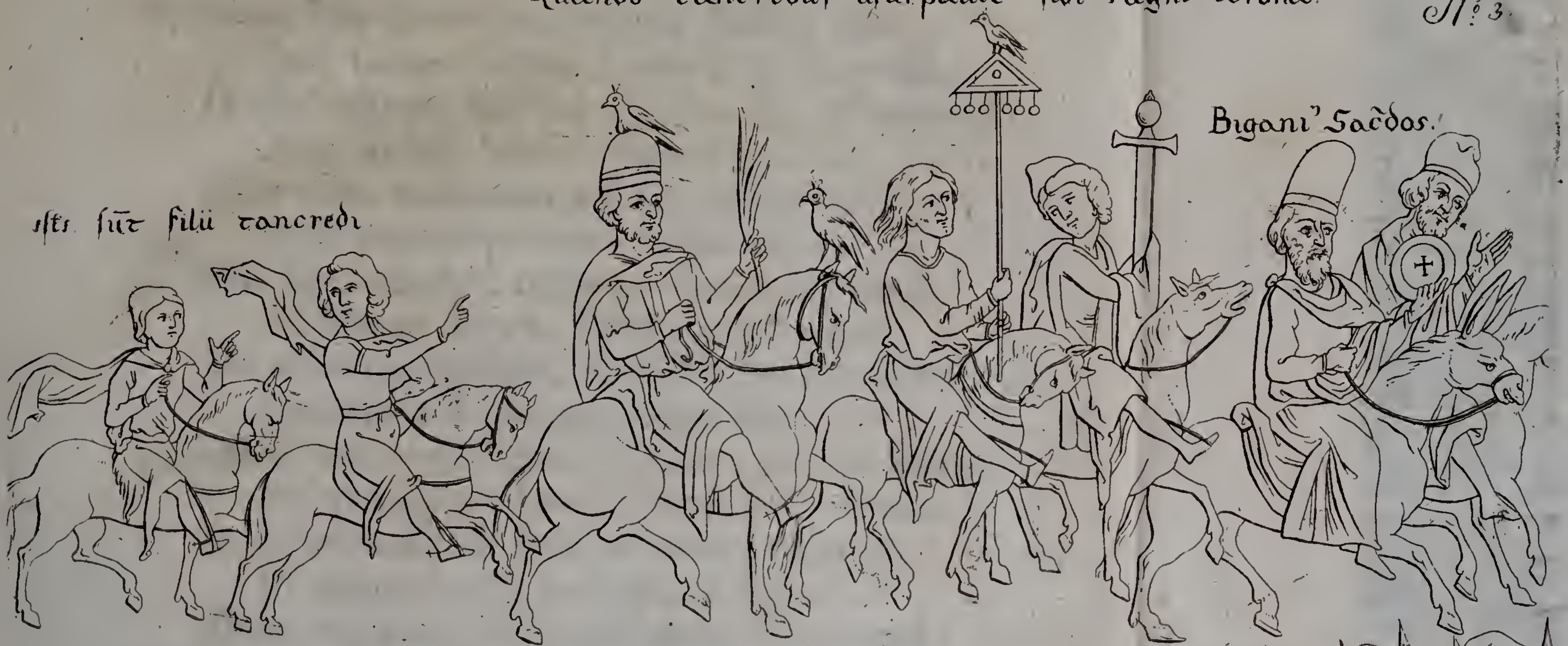
NEc mora perlectis quæ miſerat ille figuris,
Conſuluit mentis triſte cubile ſuæ.
Stare pudet, properare timet, cor fluctuat intus,
Ut puer aſcenſum territus optat equi.
Et timet, & gaudet, luit & ludit, modò ſurſum
Aſpirat, modò ſe colligit inque manus.
Corporis exigui memori ſub mente pudorem
Colligit, & quatitur ſicut Arudo Comes.
Tandem Siciliam gemina cum prole petentis
Opprobrium patris natus uterque tegit.
Fabariæ cum prole Comes deſcendit [y] avita,
Illinc à multis plurima doctus abit.
Primo mane ſubit, veſtem ferruginis inſtar
Induit, hic habitus ſigna doloris habet.

Heu,

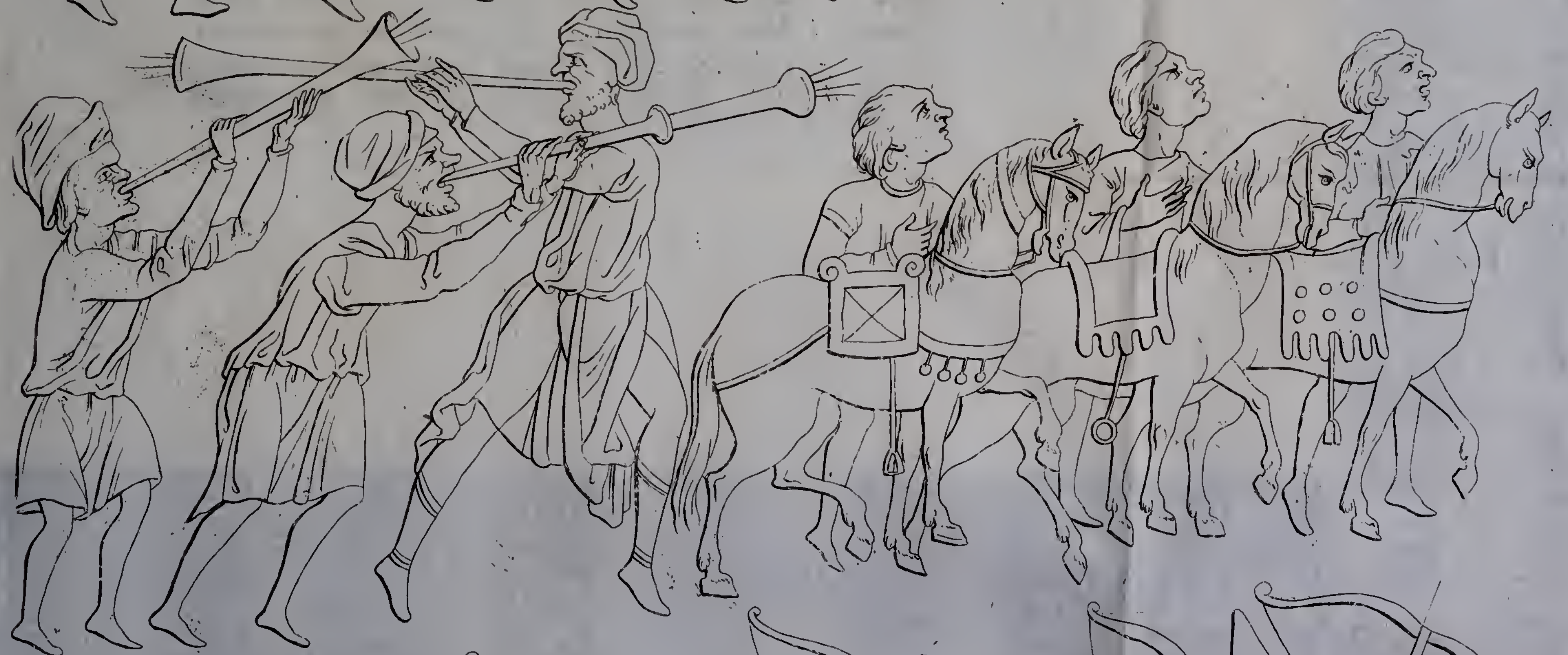
y *Fabariæ - - deſcendit*] *Tancredus* Leccii Comes cum filiis ſuis ex Italia in Siciliam trajiciens, hîc primum appulit. Hujus portûs, qui olim erat in *Territorio* urbis *Panormi* mentionem facit auctor *Anonymus* in Chron. Siciliæ apud *Burmannum* in Theſ. Ital. Vol. 5. p. 75. his verbis: *Succenderunt turres*, *vineas*, *& jardinia*, *ſita in territorio Panormi*, *videlicet in Contratis* (gallica vox, *Contrée*, uti & *jardinia*, *jardins*) *Caſſariorum*, *Fabariæ* &c. Hanc *Fazelus* in deſcriptione Vallis *Mazaræ*, & oppidorum ejus *Favaram* vocaſſe videtur. in Theſ. Burm. Vol. 4. p. 262.

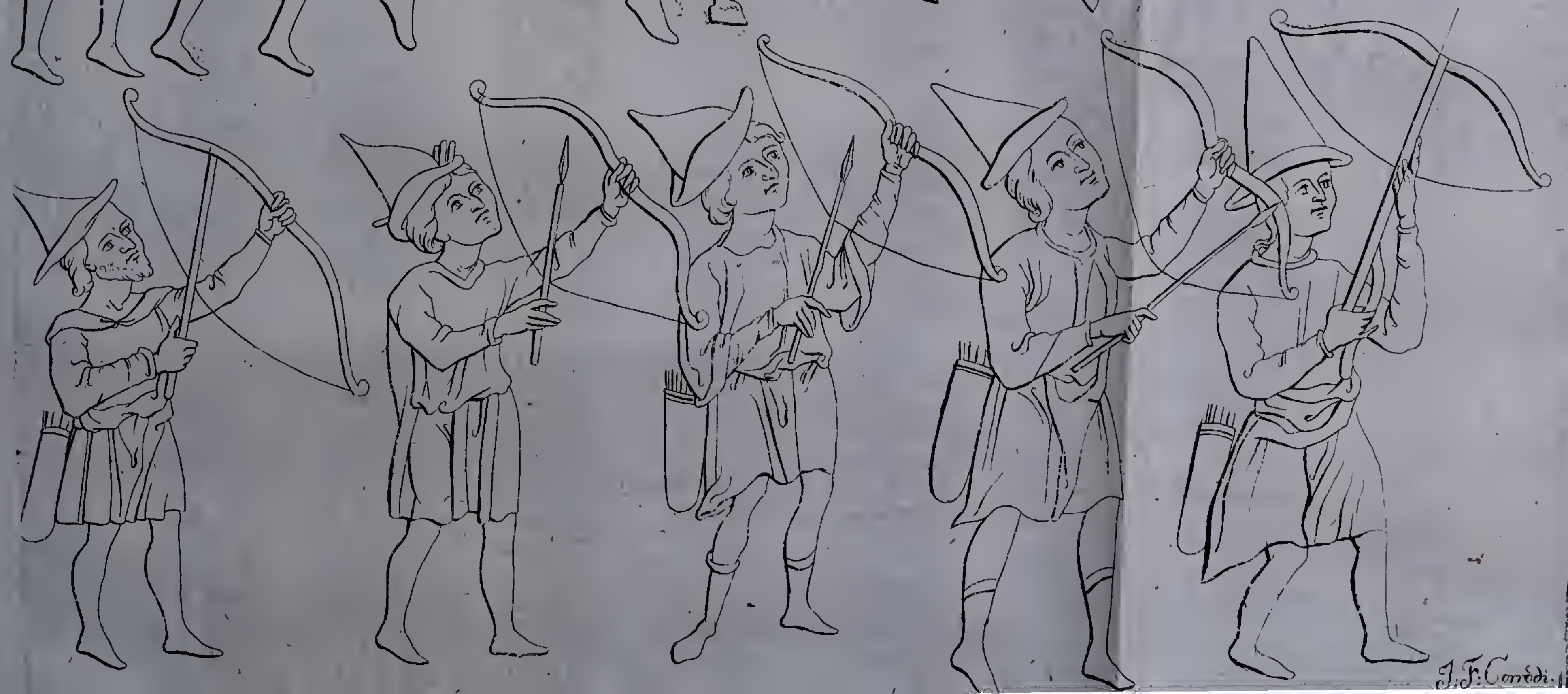
Quando tancredus usurpauit sibi Regni coronā.

No. 3.

Heu, heu quanta die perjuria fecit in illa,
Quâ Comes infelix unctus z in urbe fuit.
O nova pompa doli ſpecies nova fraudis iniquæ,
Non dubitas Nano tradere regna tuo. a
Ecce vetus monſtrum naturæ crimen aborſum,
Ecce coronatur ſimia, turpis homo.
Huc ades Allecto, triſtis proclamet Herynnis,
Exclament Satyri, ſemivir ecce venit.
Ne cadat opprobrium, Lacheſis ſua fila moretur,
Ludibrium mundi perpetuate dies.
Quam benè conveniunt redimito cymbala Mimo,
Ne quemquam lateat, ærea plectra ſonant.
Et quibus auditum ſors aut natura negavit,
Ut videant, alto ſimia fertur equo.
Altera mellifluens Paradiſus dulce Panormum,
Quam malè compenſas damna priora tibi.

Quam

z *Comes - - unctus*] Hoc factum eſt ſub finem anni 1189. in urbe *Palermo*, cùm, ùt ſupradictum eſt, factione potiſſimùm *Matthæi* Cancellarii, tùm etiam, quòd Sicilia, poſt mortem *Wilelmi* Boni, à Sarazenis, qui in ſpem melioris fortunæ ejus obitu erecti fuerunt, miſerè vexabatur, adeo ut *inter has anguſtias conſtituti* (Siculi) *Tancredum Rogerii Regis ex pellice prognatum, tumultuantibusque paucis Regem declararent. Erat Tancredus tantæ ſocordiæ, ut eum Guilelmus Rex ex Rogerio Rege genitum negaret: Diadema tamen Regium Panormi ſuſcepit:* uti narrat *Fazelus* l. 7. c. 6. de Rebus Siculis.

a *Nano - - tuo.*] Mirum unde hæc hauſerit *Ebulo*, qui ubique deformitatem vultûs, ac brevitatem corporis portentoſam *Tancredo* exprobrat, ſaltem apud reliquos ſcriptores nullum hujus rei veſtigium mihi deprehendere licuit: dicendum ergò, aut auctorem noſtrum, ùt *Tancredi* æqualem, hujus ætate vixiſſe, eique de facie fuiſſe cognitum, aut quod mallem, hæc efficta fuiſſe, ad majorem invidiam & ipſi Tancredo, cæteriſque, qui partes ejus ſequuti fuerunt, concitandam, ſi lectoribus ſuis perſuaſiſſet, *Siculos*, hominem, aſpectu fœdum, & quaſi abortientis naturæ infauſtum fœtum, Regem creâſſe: Odium enim ſuum erga *Tancredinos*, & ſtudium erga *Henricum*, quô illi adblanditur, ubivis prodit.

Quam malè Scariothis redimit tua feſta Mathæus
Qui titulos cautâ polluit arte tuos.
Pro Jove ſemivirum, magno pro Cæſare Nanum
Suſcipis in ſceptrum.
Debuit illa dies multa pice nigrior eſſe,
Qua miſer adſcendit, qua ruiturus erat.
Illa dies pereat, nec commemoretur in anno,
In qua Tancredus regia ſceptra tulit.
Illa dies pereat, ſemper noctefcat Abyſſo,
In qua Tancredus præredimitus abit.
O nimis infelix memorabilis unctio Regni
Unxit abortivum quæ manus auſa virum.
Embrion infelix, & deteſtabile monſtrum,
Quam magis alta petis, tam graviora lues.
Corpore te geminas brevis athome ſemper in uno,
Nam puer à tergo vivis ab ore ſenex. [b]
Hoc ego dum dubia meditarer mente profundum,
Quæ res naturæ dimidiaſſet opus.
Egregius Doctor, & vir pietatis amicus
Explicuit cauſas talibus Urſo michi. [c]
Ut puer incipiat, opus eſt, ut uterque reſudet,
Ex quo perfectus naſcitur orbe puer.
Non in Tancredo ſementat uterque parentum,
Et ſi ſementent, non bene conveniunt.
Dux alter de ſtirpe Ducum, de ſtemmate Regum,
Altera de media ſtirpe creata fuit.

Natura

b *Corpore te - - ore ſenex.*] In margine codicis adlevit quidam, *Tancredus facie ſenex, ſtaturâ puellus.*

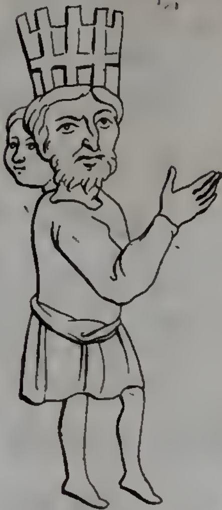
c *Egregius Doctor, - - Urſo michi.*] Et hic in margine legitur: *Quod aborſum ei fuerit corpus Magiſter Urſo abortientem ovem ducit in exemplum.*

N°6.

fortuna tācdi

tācred' facie senex statura puellus

Quereti m̄i causam d' mdicitate corpis tancdi. qd aborsum fuerit ei' corp' mag' urso aborciete
ꝟ. quē ducit ī exeplū.

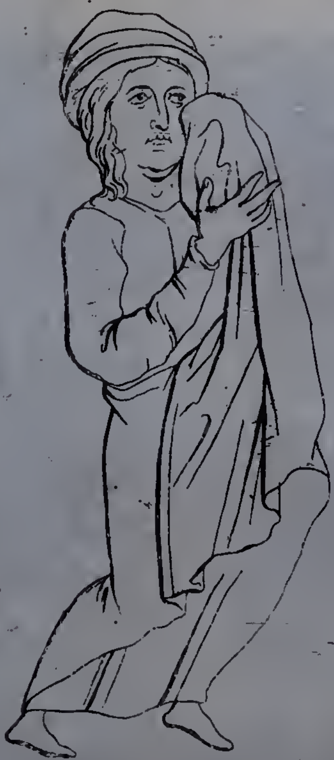

mat̄ tancredi.

ħ urso abortivo stupet.

ħ ostēdit tancredulū.

J: F: Corrodi f:

Naturam natura fugit, fornacis aborret
Gemma luem, nec humus nobilitate coit.
Evomit humorem tam vilis texta virilem,
Concipitur ſolo ſemine matris homo.
Quantum materies potuit pauperrima matris
Contulit, & modicum materiavit opus.
Hunc habuiſſe patrem credamus nomine non re,
Rem trahit à matre dimidiatus homo.
Qui purgata ſolo bene culto ſemina mandant,
In lolium verſos ſæpe quæruntur agros.
Sæpius infelix conceptum vacca juvencum
Monſtriferumque pecus mollis abortit ovis.
Ridiculum natura tuum res ſimia turpis
Regnat abortivi corporis inſtar homo.
Qua ratione ſibi ſacra convenit unctio regni,
Quem negat hæredem non bene nupta parens.
Quæ vis, quæ probitas potuit, quæ fama, quis enſis
Majeſtativum promeruiſſe decus.
Non ſua ſemper amans, quotiens qui nil dedit illi,
Seu dedit & petiit, non minus hoſtis erat.
Moribus & vitæ pauper, nec fama repugnat,
Et modicas vires, & breve corpus habet.
Ingenii vitemus opes, & retia mentis,
In quibus egregios ſcimus obiſſe viros.
Cùm foret ille tuus falſò Comes Andria captus *d*,
Condoluit magnis rebus obeſſe fidem,

Quem

d *Cùm foret Comes - - captus*,] Eſt hic *Rogerius Andriæ* Comes, cujus liberalitatem jam ſupra, & etiam paulò infra laudaverat. Hunc, inquam, *Richardus Acerrarum* Comes, cujus ſororem *Tancredus* in matrimonio habuerat, *Aſculi* obſidione clauſit, & cùm de expugnando oppido deſperaret, ad peſſimas artes,

 dolum

Quem perjura fides, quem pacis fœdus iniquæ
Fallit, & obſcuro carcere clauſus obit.
Quam malè credis aquæ trepidantia vela quietæ,
Quas hodiè Zephyrus, cras aget Eurus aquas.
Heu ubi tanta jacet ſaturatæ copia menſæ,
Quæ numeri nullâ lege coacta fuit.
Heu ubi tanta jacet maturi forma gigantis
Juſtitiæ rector.
Prodigus in dando vix vix retributa recepit,
Prævenit meritum ſemper aperta manus.
Hunc aliosque viros fallax intoxicat anguis *e*,
In quibus apparet Cæſaris eſſe fides.

dolum ſcilicet ac perfidiam, animum convertit, nam *Rogerium* ad colloquium extra urbem, quaſi de componendo bello agere cum illo vellet, invitavit: Verùm *Richardus* eum, cùm nihil doli ſubeſſe crederet, conſtitutis inſidiis, cepit, & nefarium in modum interfici juſſit. *Richardus de S. Germ.* p. 547. 548.

e *Hunc - - intoxicat &c.*] Propriè hæc eſſe intelligenda arbitror, ut ſenſus ſit: *Richardum Acerrarum* Comitem, Tancredi adfinem, plures alios præter Rogerium Andriæ Comitem, veneno ſuſtuliſſe, illos præcipuè, quos ſciebat, egregiâ eſſe in Cæſarem fide: *Intoxicat* autem eſt vox barbara, quam Gloſſator *du Fresne* omiſit, occurrit tamen apud eum *Toxicator*, *Veneuarius*.

IMPE-

Quādo Impator henr̄ venit rōmā 7 a celestino pp̄. coronat' est. No. 5.

ROMA.

Ipator.

Ipator. pp̄. celestin'. eccl'ia beati petri.

p'mo man' ungit. Crisma

secdo brachia

t'cio henrico pp̄. ensem tradit

Q'rto virgā.

Q'nto anulū.

Ultimo Mitrā.

I.F.C.

IMPERIALIS UNCTIO.

SErta recepturus cùm Cæſar venit in urbem,
Exultat pompis inclita Roma novis.
Ad Petri devenit eques venerabile templum,
Quo pater Antiſtes *f* præredimitus erat.
Balſama, thus, aloë, myriſtica, cynnama, nardus,
Regibus aſſuetus ambra modeſtus odor.
Per vicos, per tecta fragrant, redolentque per urbem,
Thuris aromatici ſpirat ubique Rogus.
Veſtit odora viam mirthus ſociata Diathis
Luxuriant croceis lilia juncta roſis. *g*

Prima

f *Quo pater Antiſtes*] Fuerat is *Cæleſtinus* III. qui paulò ante, Clemente III. mortuo, anno 1191. ad ſummum Pontificatum evectus fuit: Chron. Foſſæ Novæ p. 72. *Rex Henricus cum conjuge ſua Conſtantia in Eccleſia Beati Petri* à Cæleſtino Papa Imperialem coronam acceperunt 3. Kal. Maji anni 1191. *Rich. de S. Germ.* p. 548. *Ottho de S. Blaſio* c. 33.

g *Balſama - - juncta roſis.*] Inter gratulationes, varioſque adulandi modos, quibus veteres Romani Imperatores ſuos publicè proſequi voluerunt, etiam hic haud contemnendus fuit, quòd inter fauſtas populi acclamationes, quibus advenientes vel tranſeuntes rerum Dominos concelebrarunt, viæ publicæ per quas incedebant, floribus odoriferis conſperſæ fuerint: atque hæ ἀνθέων βολαὶ, florumque ſparſiones, paſſim in honorem Cæſarum apud *Herodianum* factæ leguntur: Sic Alexandrini, cùm *Caracalla* eorum urbem ingreſſus eſſet, omnes urbis vias pretioſiſſimorum aromatum ſuſſimentis replebant, Cæſaremque fragrantium florum ſparſione

Prima domus templi biſſo veſtitur & oſtro,
Stellificat tædis cerea flamma ſuis.
At domus interior ubi menſa corruſcat & agnus,
Purpurat aurato res operoſa loco.
A vice Petre tua pius introducitur heros,
Inclitus altaris ſiſtitur ante gradus.
Primo Papa manus ſacrat ambas criſmate ſacro,
Ut teſtamentum victor utrumque gerat.
Brachia ſanctificans, ſcapulas & pectus inungens
In Chriſtum Domini Te Deus unxit, ait.
Poſt hæc imperii correptum tradidit enſem,
Quem Petrus abſciſſa juſſus ab aure tulit.
Enſis utrimque potens, templi defenſor & orbis,
Hinc regit Eccleſiam, corrigit inde ſolum.
Jura poteſtatis, pondus pietatis & æqui,
Signat in auguſta tradita virga manu.
Annulus Eccleſiæ, regnorum nobilis arra
Offertur digitis Octaviane tuis.
Quam geris auratæ Cæſar diadema thiaræ
Signat te aplicas *h* participare vices.
Poſt hæc cantatis ad caſtra revertitur ymnis,
Mandat in Apuliam *i* quiſque quod ire paret.

ſparſione honorabant: Qui honos uti à cultu Deorum ſacro ad civilem Cæſarum translatus, & tantùm hominibus, quos Deorum inſtar venerabantur, in veteri Roma præſtitus eſt, ita admiratione dignum judico, recentiores Romanos, præeunte Pontifice Chriſtiano, Germanicum Principem, tanquam præſentem divum, honoribus ferè divinis ornaviſſe.

h *Signat te aplicas*] In margine codicis legitur, *Apulicas*.

i *Mandat in Apuliam*] Coronatione ſolemnem in modum peractâ, Henricus Apuliam cum exercitu ingreſſus eſt, quam Tancredini tum tenebant, licetque *Cæleſtinus* eum minis ac pollicitationibus deterrere conaretur, ut ab incepto ſuo deſiſteret, quòd Tancredus *Inveſtituram* hujus provinciæ à *Clemente* accepiſſet, nihil tamen profecit, nam Henricus non ſolùm dicto Pontificis obediens non fuit, ſed etiam validiſſimas arces cum copiis ſuis oppugnavit, multaſque earum cepit. *Richardus de S. Germ.*

REGNI LEGATIO.

SUſcipit interea Legatos ſcripta ferentes,
Quos Proceres regni, quos docuere Duces.
Primus magnanimus ſcripſit Comes ille Rogerus,
Scripſerat infelix ſemivir ipſe [k] Comes.
Scripſit Conſanus patrio Comes ore venuſtus,
Scripſit Moliſius inclitus ille Comes. [l]
Scripſit Tricarici Comes, & Comes ille Gravini,
Scripſit cum triplici prole Philippus idem.
Et gemini fratres magni ſcripſere Lupini,
Scripſit & Antiſtes, hoc Capuanus idem.
Scripſit & Antiſtes Dominorum gemma Panormi,
Scripſerat & Præſul Bartholomæus idem.
Scripſit cum multis pius Archi-Levita Salerni,
Cujus pura fides purior igne manet.

k *ſemivir ipſe*] Tancredum puta, de cujus litteris, ad Henricum datis, altum eſt apud ſcriptores ſilentium.

l *Moliſius - - Comes.*] De hujus aliorumque Comitum forti fidelique operâ, quam Henrico, quamdiu in Italia verſatus eſt, præſtiterunt, vid. *Rich. de S. Germ.* p. 549.

PRIMUS

IMPERATORIS INGRESSUS

in

REGNUM SICILIÆ.

EN movet imperium mundi fortiſſimus hæres
   Et venit armata nobilitate Ducum.
Non patitur falſô laniari Principe regnum,
   Quod ſibi per patrios jura dedere gradus.
Hoc Avus, hoc Proavus quandoque dedere tributis,
   Quæ Pater à Siculis Regibus ipſe tulit.
Si numerare velis genitos à Cæſare magno,
   In medio Carolus fulminat orbe tuus.
Nec minor eſt Fredericus eô, qui duxit ab illo
   Et genus & ſceptrum nomen & eſſe tuum.
Cuncta ſibi quæcunque vides ſervire coegit,
   Vicit in hoc Carolos fortior haſta ſuos.
Quantum laudis habet mundus, quantumve triumphi,
   Fama minus titulis aſſerit eſſe ſuis.
In modicum reputans tandem pro viribus orbem
   In Domino voluit ſpe meliore frui.
Alter in hoc Moyſes aliam populoſus Ægyptum
   Deſerit, ut redimat regna domumque Dei.

Jam ſua vota videns inter ſua gaudia Chriſto,
Migrat, & æternis militat albus equis.
Plena poteſtatis faſtidit imago triumphos,
Eſt ſatis ex omni parte videre ſuum.
Ex hoc, ex aliis verus dinoſceris hæres,
Nam tua Pipinis gloria major erit.
Auguſtos imitare tuos, defende tuum jus,
Conjugis & magni jura tuere patris.
Tam tua quam ſoceri limes conterminet unus,
Nam jus Conſortis in tua jura cadit.

CAstra movens Cæsar montis volat arva Casini *m*,
In quo Rofridus cura fidelis erat.
Cum grege, cum populo, fecit quod debuit Abbas,
Sola refrenavit Cæsaris arma fides.

Quando capta est per vim Rocca d'Archis.

SUbditur imperio Notani gloria castri,
Quo Dux à misero Rege Burellus erat. *n*
Exemplum cujus quamplurima castra sequuntur,
Archis enim Princeps nomen & esse gerit.

Quando

m *montis* - - *Casini*,] Hujus Monasterii Abbas erat *Rofridus*, qui ingenti metu perculsus, & tùm morbo vehementiore decumbens, se cum suis Cæsari dedidit, nam ipse Tancredo haud occultè studebat: quem, cùm Henricus parùm ei fideret, secum in Germaniam postcà abduxit. *Richardus* de *S. Germ.* ib.

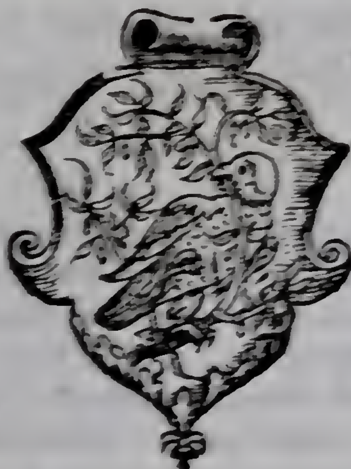
n *Dux* - - *Burellus erat.*] *Matthæus Burellus* castro *Roccæ Arcis* à Tancredo cum præsidio fuerat præpositus, sed cùm diu multa obsidionis mala tolleravisset, de omni subsidio desperans, arcem hosti tradidit.

Quando Capuanus Antistes gaudens Augustum recepit.

IN Capuane Pater *o* nec te consulta morentur,
Armos quadrupedis calcar utrumque cavet.
Quem tua spectabant suspiria, vota petebant,
Ecce venit Dominus, quem tua vota petunt.

ASsigna populos, aquilis victricibus orna
Mœnia, quod doleas ne furor ensis agat.
Postpositura fidem tua gens, sanctissime Præsul,
Suscipit ancipiti corde salutis opem.

o *Capuane Pater*] *Godefridus Monachus* p. 259. centum sexaginta loca, plerumque munita, & inter hæc *Capuam* memorat, quæ in potestatem Cæsaris venerunt; sed Capuam paulo post Cæsariani relinquere coacti fuerunt; nam *Richardus Acerrarum* Comes, Tancredi fortissimus propugnator, Capuæ Arcem acriter oppugnans, post aliquot dies eam recuperavit, qui *Muscancervellum*, à Cæsare cum militaribus copiis ibi relictum, dimisit incolumem. *Rich. de S. Germ.* ib.

URBS NEAPOLIS
OBSESSA RESISTIT.

UT mare ſpumeſcit ſubitò, nubeſcit ut aër,
Obſidet ut quercum multa columba brevem.
Sic tua Parthenope *p* confinia Cæſar obumbrat,
Et niſi pugnaſſent munera victa fores.
Juſſit ut à dextris Cæſar tentoria figi,
Circuit in celeri mœnia celſus equo.
Sat præmunitam gaudens circumſpicit urbem,
Mœnibus & vallo, turribus atque viris.
Machina conſtruitur, celſis ſe mœnibus æquans,
Porrigit ad lapides brachia longa graves.
Ex hac Colonii pugnant *q*, hac parte Boemi,
Hac Dux Spoleti mœnia temptat eques.

Ex

p *Parthenope*] Hoc eſt nomen antiquiſſimum urbis *Neapolis*, cui Cumani, à quibus condita eſt, quòd crediſſent *Parthenopen* Sirenem ibi ſepultam fuiſſe, hoc nomen dederunt. Henricus Cæſar urbem *Neapolim* arctiſſimâ obſidione clauſit, eamque terra marique oppugnavit, verùm *Richardus* Tancredi adfinis, qui urbem cum præſidiariis militibus ſtrenuè defenderat, Cæſaris conatibus tantoperè reſiſtebat, ut coactus fuerit, infectis rebus, obſidionem ſolvere, cùm inſuper pleræque ejus copiæ peſtilenti lue fuerint extinctæ. *Rich. de S. Germ.* p. 549. *Otto de S. Blaſio* c. 37.

q *Colonii pugnant*,] Ipſe *Archiepiſcopus Colonienſis* cum electa manu militum Cæſaris caſtra ſequutus eſt, & in obſidione Neapolitana morbô correptus, obiit: cujus mortui corpus Cæſar *Coloniam* deportari curavit.

Ex hac turma virûm, plenis fuccincta pharetris,
Pugnat, & hac equitum plurima tela micant.
Hic notat in muro finuato cominus arcu,
Muffantem cupidum bella videre r virum.
Hic alium ftantem, convicia plura minantem
Colligit, & medio corrigit ore minas.
Unus erat, qui faxa fuos jactabat in hoftes,
Vocibus infultans talia verba dabat.
Jam fine Cæfarie vel jam fine Cæfare facti,
Vix alacer de tot milibus s unus erit.
Nofter fi qua poteft Auguftus in ore leonis t
Auguftum veftrum tondet & ejus oves.
Hunc aliquis ftantem baliftæ cornua flectens
Percutit, & fumma lapfus ab arce ruit.

r *bella videre*] Intelligit autem prælia atque certamina, quæ Cæfariani ad portas & mœnia urbis contra Tancredinos, de muris ac turribus dimicantes, ciebant: & fic fæpe elegantiores auctores *bellum* pro *prælio* pofuere. Sall. B. Cat. c. 9. qui tardius revocati *bello* excefferant, i. e. *prælio*. Livius l. 3. c. 10. præcipua laus ejus *belli* penes Confules fuit.

s *de tot milibus*] Ita in Codice fcriptum eft non *millibus*, & fic in omnibus veteribus auctorum Codicibus manu exaratis, quos Bibliotheca publica *Bernæ* fervat, hæc vox cum fimplici *l* fcribitur, quæ quidem recta atque genuina fcriptura videtur, fi enim *miles*, *militia* dicitur, non *milles*, *millitia*, cur *mile* cum duplici *l* fcribendum foret, cum *miles* haud dubie a *mile* denominatus fit, quod Romuli temporibus quæque tribus mile homines conferret in Legionem, unde qui inter hos erat, dicebatur *Miles* quafi *milefimus*, feu unus ex illis *Mile*: docte hæc docente *Perizonio* ad Sanct. Minerv. l. 4. c. 16. p. 837.

t *in ore leonis*] Lege *more Leonis*.

COMI-

COMITIS PERCUSSIO, ET SALERNI EXAUDITA PETITIO.

Cùm Comes egregius *u* Tancredi gloria ſpesque,
Cæſaris invicti cernere caſtra velit.
Se tegit electis, & mœnia ſcandit in armis,
Illudensque viris ars quibus arcus erat,
Quem quis percipiens liceum *x* plicat auribus *y* arcum,
Lapſa-

u *Cùm Comes egregius*] *Richardum Acerrarum* Comitem intelligit: Si verò author exiſtimaret, Comitem hóc ſagittæ ictu exanimatum fuiſſe, & ſibi ipſi non conſtaret, cùm infra rurſus ejus mentionem faciat, & tabulæ adpictæ contradiceret, quæ *Richardum* utramque genam transfoſſum ſiſtit, cum inſcriptione, *quando Riccardus Acerrarum Comes percuſſus eſt*, ipſumque Medicum manum ſagittæ, ut eam extrahat, admoventem: Ex vulnere ergò illo recreatus convaluit.

x *liceum arcum*,] Lycias pharetras, lyciosque arcus apud veteres famâ celebratos fuiſſe conſtat, haud dubiè cùm ob ſingularem ſagittandi artem, quâ gens illa præſtabat, tùm & ob egregiam, artificioſam, commodamque eorum formam. Virgil. l. 7. Æn. v. 814.

- - - - ut Regius oſtro
Velet honos læves humeros, ut fibula crinem
Auro internectat, *lyciam* ut gerat ipſa *pharetram*.

Inde

Lapſaque per medias arſit arundo *z* genas.
Ut fragor antiquæ nemus Ilicis *a* implet & auras,
Turbine quæ rapido vulſa vel icta ruit.
Sic à ſtrage tua Comes omnis murmurat ætas,
Et Rex ille tuus de breve fit brevior.
At miſer Antiſtes Comitis ſuccingitur enſe,
Polluit oblitâ religione manus.
Pars rate tuta vagans lunatos explicat arcus,
Per mare quos ſequitur nante Boëmus equo. *b*

Suppli-

Inde etiam in militia, qui cæteros bellicâ gloriâ anteire volebant, *lyciis* arcubus utebantur: *Herodotus* l. 7. c. 77. infinitum illum populorum numerum enarrans, qui cum Xerxe in Græciam deſcenderant, de *Milyis* ait, haſtas breves gerebant, & veſtes fibulis ſubſtrictas, & eorum nonnulli *Lycios arcus.*

y *plicat auribus*] Pro *applicat*, voce ſimplici pro compoſita, ex more præcipuè Poëtarum, uſus eſt, Virg. l. 8. Æn. v. 75. Communemque *vocate* Deum: pro *invocate.* idemque *tueri* pro *intueri*, *ponere* pro *deponere* &c.

z *Lapſaque - - arundo*] Et hîc veſtigia priſcorum poëtarum premit, ad indicandum celerrimum ſagittæ volatum quâ Comes percuſſus fuit.

a *Ut fragor - - Ilicis*] Elegantiſſimâ hâc ſimilitudtne, quæ ab arbore proſtrata petitur, etiam uſus eſt *Quintus Smyrn.* Poëta recentior licèt, cum plurimis tamen veterum de ſuavitate certans l. 1. v. 247. & ſeq.

Ἠδ᾽ ἔπεσεν, ἠΰτ᾽ ἐν ὄρεσσι
δξυοτόμοι τέμνωσιν ὑπειρόχον ἢδ᾽ ἀλεγεεινὸν
ῥοῖζον ὁμῶς καὶ δοῦπον ἐρειπομένη προΐησιν:
ὡς ἥ ἀνοιμώξασα πέσεν.

i. e. Quæ procubuit - - quam in monte eminentem cædunt lignatores, atquë horrificum ſtrepitum & fragorem procumbens edit: Sic illa cum gemitu cadit.

b *Pars rate - - nante - - equô.*] Quod hîc author memorat de Boëmis, Tancredinos, de navibus dimicantes, equis per mare perſequentibus, contrariò plane more, & quaſi non ſine miraculo accidit, cùm *Helvetii Carolum Audacem* Burgundiæ Ducem ad Moratum cum omni exercitu fudiſſent, plurimi equites peditesque, quò iram inſtantium hoſtium effugerent, in adjacentem urbi lacum ſeſe

præci-

SUpplicat interea precioſæ nuntius urbis,
  Exponens juvenum pectora, vota ſenum,
Corda puellarum, mentes & gaudia matrum,
  Et quicquid voti mens puerilis habet.
Sic ait Archoticon *c* veniens tua nobilis uxor,
  Sublimis ſedeat patris in urbe ſui.
Hîc victor *d* fera bella geras, tua nupta Salerni
  Gaudeat, & dubiam ſervet in urbe fidem.
Nam ſi bella placent, non deſunt prælia longè,
  Hen turris major bella diurna movet.
Eſt prope non longe Juſonis inutile caſtrum *e*,
  In quo furtivi militis arma latent.

Eſt

præcipites dederunt, in quo omnes, præter Equitem cataphractum, ſubmerſi perierunt, is enim lacum, cujus latitudo dimidiæ horæ ſpatiô finitur, cum equo tranavit, & in adverſam ripam integer & incolumis evaſit. Stumpf. Chron. l. 8. c. 18.

c *Sic - - Archoticon*] Cùm Henricus Neapolin obſideret, *Salernitanorum* Legatus eum acceſſit, ſupplexque ab eo petiit, ut Auguſtam pateretur, Imperii ſui ſedem *Salerni* figere. Quis verò ille *Archoticon?* D. *du Cange* in Gloſſario ſuo dicit, Græculos poſteriores *Archonticon* vocaſſe ordinem optimatium, ſive amicos Principis, qui ei ſemper in conſilio adeſſent, ut ergo hìc *Archoticon* ſive potius *Archonticon*, unus ex horum cœtu eſſet: quod etiam hic locum habere poteſt, quòd illo tempore Græculi paſſim Italiam, ſed inprimis inferiores illius partes, oram maritimam, atque Siciliam incolerent.

d *Hìc victor &c.*] Precatur, ut Neapolin ſub ſuam poteſtatem redigat, uxor verò ejus Salerni almâ pace fruatur: ſed falſus fuit legatus, utrôque enim votô excidit Cæſar, nam neque Neapolin occupare valuit, neque Conſtantia, ob dubiam Salernitanorum fidem, vel potius perfidiam diu ibi tuta permanſit.

e *Juſonis - - caſtrum,*] Quale caſtrum intelligat, non liquidò conſtat, cùm Geographia mediorum temporum nondum in tantam lucem ſit producta, in quantàm vetus illa, nec etiam facilè produci queat, ob idoneorum monumentorum inopiam: præterea cùm Barbari diverſarum gentium *Italiam* præcipuè invaſiſſent, tota illius terræ facies cum nominibus prioribus immutata eſt, dum urbes caſtellaque

Eſt prope dulce ſolum, nobis ſatis utile ſemper
 Ebolus *f*, aſpirans quod petit urbis *g* honor.
Eſt prope Campaniæ caſtrum, ſpecus imò latronum,
 Quod gravat Eboleam ſæpe latenter humum.
Hæc ubi Legatus fert coram Principe mundi,
 Magnanimus Princeps quod petis, inquit, erit.
Protinus almipater Capuanæ ſedulus urbis,
 Suſcipit à Domino talia juſſa ſuo.
I bone namque pater, mentis pars maxima noſtræ,
 Facturus ſemper quod mea nupta velit.
Hæc ubi Legatus notat impetrata Salerni,
 Solempnem peragunt gaudia plena diem.
Exiit edictum Dominam cras eſſe futuram,
 Cujus in adventum ſe ſibi quisque parat.

laque vetera exſciderunt, nova extruxerunt, aut illis, quibus pepercerunt, barbara nomina impoſuerunt. *Falco Beneventanus* in Chron. ad annum 1128. memorat Honorium Pontificem cum Beneventanis civibus, Robertôque Principe Capuanô, caſtellum *Turris Palatii*, quod eſſet *Ugonis* obſediſſe, tandemque expugnaſſe: Idem fortè hîc caſtrum intelligendum eſt, adeò ut, quod primùm à Domino illius caſtri *Hugonis*, poſtea *Juſonis* vocaretur.

f *dulce ſolum - - Ebolus*,] Chronicon *Amalphitanum* citatum *Henr. Baccio* in deſcriptione *Principatûs Citra*, meminit hujus civitatis ad annum Chriſti 339. his verbis: *Romani dimiſſâ Melphi ad provinciam Principatûs pervenerunt usque* EBOLUM PROPE SALERNUM. nomen à fertili ſolo, eôdem auctore teſte, nactum fuiſſe putatur, Græcis enim βῶλος gleba vocatur. Virg. l. 1. Æn. v. 535.

Terra antiqua, potens armis, atque ubere *glebæ*.

ad cujus loci fertilitatem author alludens, *dulce* illius *ſolum* prædicat; nec alienum fortè eſſet cogitare, *Petrum d'*EBULO *dulce Solum* EBOLUM vocare, quòd patria ſua *Ebolus* eſſet, eôdemque ſenſu illa verba eſſe intelligenda, quô Ovidii l. 3. Triſt. el. 8. *Patriæ dulce Solum.* Conſtat enim inter omnes illius ætatis hominibus ſua propria nomina non fuiſſe, ſed illa plerumque à Natali Solo petita, communia cum pluribus aliis habuiſſe: nec eſt, quod quis in eô offendatur; Noſtrum *Ebulo*, non *Ebolo* in Codice appellari, notum enim eſt, quòd *o* & *u* ſæpius inter ſe confundantur.

g *urbis*] Salerni.

IMPERATRIX
SALERNUM
INGREDITUR.

SOl ubi ſidereas amovit craſtinus umbras,
Urbs ruit *h*, & Dominæ plaudit Oſanna ſuæ.
Trinacriis *i* pars fertur equis, qui flore fruuntur
Oris & ætatis *k*, pars ſedet acta rotis.

Ipſa

h *Urbs ruit*,] Propriè hoc verbum & adpoſitè hìc ponitur, eô enim optimi ſcriptores utuntur, cùm de multitudine incompoſita ſermo eſt, quæ catervatim ac effuſè ad rem aliquam haud vulgarem & inſolitam ſpectandam adcurrit. Phædrus l. 5. fab. 1.

Ut mos eſt vulgi, paſſim & certatim *ruunt:*
Feliciter ſubclamant.

Ovid. l. 15. Met. v. 729.

Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
Obvia *turba ruit.*

i *Trinacriis*] i. e. *Siculis*, Sicilia enim, ùt pueris notum, à tribus promontoriis, quæ Græci ἄκρα nominant, *Peloro*, *Pachyno*, & *Lilybæo*, *Trinacria* dicta eſt.

k *flore - - Oris & ætatis*] *Florem* pro adoleſcentia, & florentiſſima parte ætatis frequenter ſcriptores elegantiores uſurpant. Ovid. l. 7. Met. v. 215.

Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In *florem redeat.*

Flos enim generoſiſſimus vigor cujusque animantis, & ſummus rei decor appellatur:

Ipſa puellaris vittis *l* inſignis & auro
Occurrit cultu turba ſuperba ſuo.
Mollis & inſolitus greſſus *m* faſtidit arenam,
Tardat arenoſum littus & unda pedes.
Cinnama, thus, aloë, nardus, roſa, lilia, mirtus *n*
Inflam-

tur: *Os* autem ſæpius ita & hic pro totâ facie ſumitur, & Poëta in *Ænea* ſuo *Oris florem* diviné prorſus his expreſſit l. 1. Æn. v. 593. &c.

- - - namque ipſa decoram
Cæſariem nato genitrix lumenque juventæ
Purpureum, & lætos oculis afflarat honores.

l *puellaris vittis*] Puellæ apud Romanos vittis faciem obvelabant, ne vel ipſæ in juvenes liberô laſcivôque obtutu, vel hi in illas exardeſcerent: Inde *Ovidius*, qui ſibi pronam ſemper facilemque Venerem optabat, *vittatas* ejuscemodi, utpote caſtas, vel ſaltem caſtitatem ſimulantes, longè à ſe abeſſe jubet, l. 1. de Rem. Amor. v. 385.

- - laſcivia libera noſtra eſt.
Nil mihi cum *vitta*: Thais in arte mea eſt.

m *Mollis* - - *greſſus*] In puellis commodè ac delicatè incedere, laudi olim ducebatur, indè Ovid. l. 3. de Art. Am. v. 298. puellis præcipit,

Diſcite femineo corpora ferre gradu:
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris.

Quare *Catullus* Carm. 67. v. 70. *mollem pedem* in ſua Diva miratur: id Græci ἁβρὰ βαίνειν dixerunt. Eurip. in Med. v. 1164.

ἁβρὸν βαίνουσα παλλεύκῳ ποδί.

i. e. Molliter incedens pede albo, ad quem Cat. locum videatur humaniſſimus *Vulpius*.

n *Cinnama*, - - *mirtus*] Fragrantiſſima odoramenta *Ovidius* l. 10. Met. v. 307. ſeq. hæc poſuit:

- - - - - Sit dives amomo,
Cinnamaque coſtumque ſuum, ſudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaja tellus.

& Met. l. 15. v. 398. ſeq. de Phœnice nidum emortualem componente, alia inſuper, quæ præter *Panchajam*, ſive *Sabæam*, Arabia profert, memorat:

Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulvâ ſubſtravit cinnama, myrrhâ,
Se ſuperimponit, finitque in odoribus ævum.

Inflammant nares, aëra mutat odor. *o*
Tantus odor nares nardinus *p* inebriat afflans *q*,
Quod nova perfundi balſama quiſque ferat.
Junonem ſpectare ſuam *r* quis tardat in urbe?
Cæſaris in laudes Cantica nemo ſilet.
Ut modulantur aves foliis in vere renatis,
Poſt noctes yemis, poſt grave tempus aquæ.
Non aliter verno venienti plauditur ore *s*,

Teſtan-

o *aëra mutat odor.*] Ovidius haud paulò elegantius l. 15. Met. v. 734.

- - - & *odorant aëra* fumis.

p *Tantus odor* - - *nardinus.*] Unguenti *Nardini*, quod reliquis omnibus palmam præripiat, rationem temperandi *Plinius* docuit l. 13. c. 1. 2. Hiſt. Nat. Delicatiores Romani, & qui puellis idonei vivere volebant, *nardô* comam inungebant. Ovid. l. 3. Art. Am. v. 443.

Nec *Coma* vos fallat liquidâ nitidiſſima nardô.

q *nares* - - *inebriat adflans*,] Inſolitô more odorem nardinum *nares inebriare* dixit, melius Lucretius l. 2. v. 847. Et nardi florum nectar qui *naribus halat.* ùt ergò hic *halantem Nardum*, ſic Claud. in Conſul. Prob. & Olybr. v. 252. *ſpirantia*, i. e. redolentia *balſama* ſcripſit.

r *Junonem* - - *ſuam*] Quùm ſupra Cæſarem JOVEM appellarit, rectè uxorem ejus Conſtantiam JUNONEM nunc vocat, Jovis quippe conjugem.

s *verno venienti plauditur ore*,] Quid cum *verno* hôc *ore* agam neſcio cum incertiſſimis, quocumque enim id vertam, fœda remanet ἀκυρολογία: ſive hunc ſenſum inde eliciam, uti tempore, quô

Solvitur acris hiems gratâ vice *Veris* & Favoni

canoræ paſſim & garrulæ aves audiuntur, ita nunc Salernitani cives, venienti ad ſe Auguſtæ, verbis benè ominatis applaudunt, eamque fauſtis acclamationibus proſequuntur: ſive per *Vernum os* intelligam morem illum *Vernarum*, qui quòd eſſent ex cive Romano & ancilla prognati, teſte *Feſto* in hâc voce, omnia ſibi licere arbitrabantur, liberiusque ſæpe in quosvis jocabantur, & facetias ſuas expromebant, quòd patres erga ſe plerumque indulgentiores ſentirent, quare *procaces*

Vernæ

Teſtantur pariter luminis ecce dies. *t*
Ingreditur patrias tandem Conſtantia ſedes,
Quæ Tancridinam ſentit in urbe fidem. *u*
Quam plures tacita collecti voce ſuſurrant,
Inter ſe referunt omina verſa Ducum.
Mons fugit à caſtro *x* quantum volat acta ſagitta,
Et quantum lapides mittere funda poteſt.
Hunc ſuper aſcendunt, fit machina, pugna viciſſim
Contrahitur, variant mutua bella vices.
Hinc fera tela volant, fluviales inde lapillos
Funda jacit: laſſant jactaque ſaxa manus.
Et modò tentantes *y* mixti propè mœnia pugnant,
Pugnando miſcent tela, manuſque ſonos. *z*

Ut

Vernæ Horatio dicuntur l. 2. Sat. 6. inde & *Vernilitas*: adeo ut hôc ſenſu *verno ore* eſſet *feſtivô*, *facetoque ore*: Verùm exemplum non memini, quô *vernus* à *verna* dicatur, licèt & *verna* à *vere* derivetur, eôdem *Feſtô* teſte.

t *Teſtantur pariter luminis ecce dies.*] Lego, *teſtantur pariter luminis eſſe dies.* Per *dies luminis* intellige dies candidos, albis notandos lapillis: uti apud Ovidium l. 1. Triſt. el. 9. v. 13. *lumina fortunæ*, ſunt læti, proſperique dies.

u *Tancredinam - - fidem.*] Conſtantia, quamprimum Salernum ingreſſa eſt, plures præter opinionem *Tancredinis* partibus eſſe addictos, ſenſit.

x *Mons fugit à caſtro*] Quæ hìc fuga montis, quis unquam barbarus ita loquutus eſt? *lapidoſos ſurgere montes* dixit Ovidius l. 1. Met. v. 44. & plures alii, ſed *fugere* nemo ſanus: lege ergò *mons fuit*, uti idem Ovid. ep. 10. Her. v. 25. *Mons fuit*, adparent frutices in vertice rari. *Fuit* & *fugit* ſæpè in MSS. confuſa fuiſſe, docet Heinſ. ad Ovid. epiſt. 17. v. 192.

y *modò tentantes*] i. e. Laceſſentes, adorientes; eſt enim hoc verbum ex abſolutè poſitis, ùt apud Vellej. l. 2. c. 113. ut partem digredientium ſuorum univerſi *tentare* non poſſent: i. e. aggredi.

z *manuſque ſonos.*] Fortè rectius legeretur, *manuque ſonos.*

Ut canis inter apros furit, è quibus eligit unum,
Ut rapit accipiter, quam legit inter aves.
Non aliter noſtri vellunt ex hoſtibus unum,
Commixto rapiunt ordine ſæpe duos.

LEGA-

LEGATUS PRINCIPIS
ET
INFIRMITAS.

Principis interea veniens legatus in urbem *a*,
Eligit è multa nobilitate viros.
Quos ad Neapolim mittit, qui multa timentes
Expediunt dubia mente laboris iter. *b*
Inter quos fuit Alfanides cognomine Princeps
Aldrisius populi publica lingua sui.

Libra-

a *Principis - - in urbem,*] Cæsar *Henricus* ad Neapolin sedens, & ipse gravi valetudine pressus legatum Salernum mittit, ut Principes quosdam illius oppidi cives ad se arcesseret, quò illos, si sibi fortè humani quid accideret, nam tùm periculosè ægrotabat, in exercitu suo quasi obsides detineret, ne fidem uxori datam, se mortuô, fallerent, aut pejus in eam consulerent.

b *Expediunt - - laboris iter.*] i. e. Peragunt, conficiunt, explicant iter illud, uti Plin. loquutus est l. 8. ep. 1. *Iter* commodè *explicui*. *Laboris iter*, est iter in *terram* sive provinciam *laboris*, uti posteriori ævo vocata fuit, cujus caput Neapolis est, Italis hodiè *Terra di Lavoro*.

Libraque judicii Romoaldus, cetera turba
  Quid velint auguriant *c* nescia causa viæ.
Principis ut veniunt ad castra, Magalia *d* circum
  Herrant *e*, mirantes agmen & arma Ducum.
Exquirunt spectare suum per castra Tonantem *f*,
  Nec datur accessus *g* Dux ubi magnus erat,

Atta-

c *auguriant*] Barbarè pro *conjectant*, D. *du Cange* in glossario suo omisit hanc vocem, habet tamen *Auguriosus*, *Augur*.

d *Magalia*] *Mapalia* & *Magalia* dicuntur apud veteres Casæ, Domunculæ Rusticæ, item Tentoria, Tabernacula, quales Scenitarum & Nomadum mansiones sunt, & est vox Punica. Sed *Isidorus* magno conatu, *Magaria* dicendum esse, contendit l. 15. c. 12. Orig. ipsi quoque Græci Μέγαρον, domum, ab Hebræo מגור i. e. habitatio peregrini derivarunt, è quo Syri fecerunt *Magar*, & eorum coloni Afri, eâdem linguâ utentes. in plurium numero casas suas *Magaria* vocarunt. Videatur *Reinesius* de L. Pun. cap. 8. §. 7.

e *Herrant*] Pro *errant*, & sic veteres manu exarati libri plerumque scribunt, & *h* præponunt, vel ab initio vocis, ùt apud Gellium *Harriano* pro *Arriano*, ad *Halliam* pro ad *alliam* &c. vel in media interserunt, ùt apud eundem *cohopertus*, & apud Lactantium *perhempni* pro *perenni*, *cohercebunt* &c.

f *Tonantem*,] Est epitheton ita Jovi singulare, ut pro ipso *Jove* ponatur à Claud. in Conf. IV. Hon. v. 134.

Cretaque se jactet tenero reptata *Tonanti.*

& cùm is Summus Deorum creditus fuerit, ita huic opinioni convenienter *tonitrua ciere*, proprium Jovis opus, ad summam ejus potentiam ac majestatem indicandam, arbitrati sunt: Unde Homero ὑψιβρεμέτης, Hesiodo βαρύκτυπος, & in Cyrrhestarum nummis Ζεὺς καταιβάτης dicitur; Ex hac fabulari Theologia Gentilium, non piè Poëta Christianus Cæsarem, licèt inter homines ad summum majestatis ac potentiæ fastigium evectum, *Tonantem* vocat: tantò id magis, quòd *Salmonei* Elidos Regis impietas ipsi profanæ antiquitati execrata fuerit, Virg. l. 6. Æn. v. 585.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Jovis & sonitus imitatur Olympi.

g *Nec datur accessus*] Nepos idem melius expressit in Pauf. c. 3. *aditum convenendi* petentibus non dabat.

Attamen ingreditur, quem gens cognominat Archos *h*,
 Excluſis ſociis quem petit unus adit.
Ut videt Auguſtum magnis à febribus actum,
 Lentaque purpureo membra jacere thoro.
Tum color & ſpecies tum ſanguis ab ore receſſit,
 Triſtis & exanguis procidit ante thorum.
Ut gravis è ſompno cum mater in ubere natum
 Invenit exanimem, territa mente caret.
Sic ruit in gemitum lacrimabilis *i* Archi-Levita,
 Certans pro tanto Principe velle mori.
Tunc pius Auguſtus, quamvis grave corpus haberet,
 Conatur tenui taliter ore loqui.
Parce tuis oculis fidiſſima cura Salerni *k*,
 Sum benè, ne timeas, tertia febris abeſt.
Fer ſub veſte manum, pulſum perpende quietum,
 Spes eſt de vita, quod mea membra madent.

Pluri-

h *Archos*,] Haud dubiè idem eſt, quem ſupra legationis Salernitanæ Principem *Archoticon*, & paulò inferius *Archilevitam* vocat, eratque Archiepiſcopus Salernitanus.

i *lacrimabilis*] Propriè hæc vox patiendi vim habet, & idem ſignificat, ac *lacrymis dignus*, ùt *lacrymabile bellum* Virgilio, Æn. l. 7. v. 604. Verùm auctor activè uſurpat, pro eo qui *effusè lacrymatur:* ſed hoc non redolet caſtam latinitatem, verùm quid mirum? dudum enim homines, auctore noſtro vetuſtiores, & etiam litteris haud leviter imbuti, veram vocum ſignificationem perdiderunt. Sic *Eutropius* jam *favorabilis* uſurpavit, pro eo, qui in magno favore civium, ſive gratioſus eſt.

k *fidiſſima cura Salerni*,] Qui curam agis populi Salernitani, quô ſenſu Ovidius de Auguſto Triſt. l. 2. v. 574.

O Pater, ô *Patriæ cura*, ſalusque tuæ.

Plurima cum vellet ſopor eſt furatus ocellos *l*,
Hinc rapit intuitus, ſurripit inde loqui.
Artis Ypocraticæ ſervans mandata Girardus *m*,
Attentè famulis ora tenere jubet.
Naturæ ſervabat opus ſtudioſus *n* amicum,
Nam ſopor & ſudor ſigna ſalutis *o* erant.
Exiit ad ſocios tandem pius Archilevita,
Conantur lacrimæ non minus ore loqui.
Alter in alterius jactabant lumina vultus,
Miſcentes lacrimas mutua verba dabant.

l *ſopor eſt furatus ocellos*,] Longè pulchrius Ovid. Her. ep. 19. v. 56.
- - ſubit furtim lumina ſopor.

m *Girardus*,] Is erat, qui Cæſari, cum maligna febri conflictanti, medicinam faciebat.

n *Naturæ ſervabat opus ſtudioſus*] *Girardus* Medicus obſervabat ſtudioſè, quem natura effectum in Henrico editura eſſet, vel quæ ſigna ſalutis ſeſe proderent, ut pro illorum ratione curationem ſuam inſtitueret: *ſervabat*, pro *obſervabat*, uti Virg. l. 6. Æn. v. 338.
- - dum ſidera *ſervat*.

o *ſopor & ſudor ſigna ſalutis*] Num hæc vera, ac fallere ſint neſcia, videant Medicorum filii, id ſaltem certum eſt, ſomnum & ſudorem in febricitantibus certiſſima ſalutis ſigna à veteribus Medicis exiſtimata fuiſſe: Extant *Aëtii* libri, Conſtantini magni tempore Græcè ſcripti, in quos priſcorum Medicorum præcepta accuratè congeſſit, is autem ait l. 1. p. m. 5. edit. Aldin. *Ex flore Anthemidis, quæ & Chamæmelum dicitur, fingendos eſſe Trochiſcos, ex quibus poſtea Trochiſcum unum, probè exiccatum, eſſe comminuendum, adjectaque ſufficienti quantitate olei optimi, corpus febricitantis à capite ad pedes perungendum, perunctos autem veſtibus obtegendos; Movebitur hinc* ſudor, ſalutis optimum indicium, *& febris deinde ceſſabit.* Quod is de *ſudore* ſolùm, id *Celſus* de *ſomno ſudoreque* ſimul prædicat: *poſt infractum calorem*, inquit, plenus ſomnus *venit*, *per quem* ingens ſudor *effunditur*, idque præſentiſſimum auxilium eſt, de *Med. l.* 3. *c.* 8.

RECE-

RECEDENTE AUGUSTO ab OBSIDIONE NEAPOLI, COMES RICCARDUS, ET NICOLAUS PRÆSUL SALERNI,

prohibent, ne populus extra muros atemptet exire.

CEreus ille Comes p sociis munitus & aurô
  Mandat, ut educat nullus ab urbe pedem.
Sic ait, in densis latitans Philomena rubetis,
  Non timet adverso mitis ab ungue capi. q

Cum

p *Cereus Comes*] Richardus Acerrarum Comes.

q *ab ungue capi.*) Accipitris puta, sic Ovid. C. 6. Met. v. 529.

Utque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat *ungues.*

legendum fortè *rapi*, ita Poëtæ fere semper, quando de violento impetu, quô rapaces & carnivoræ aves in alias feruntur, sermo illis est. Virg. l. 12. Æn. v. 249.

- - subito cùm lapsus ad undas (*aquila*)
Cycnum excellentem *pedibus rapit* improbus *uncis.*

Cum Domino mundi, quis enim contendere bello
    Auſus erit, vel quis obviet enſe pari,
Si placet, ô cives meliori mente fruamur,
    Pro nobis aurum pugnet, & arma ferat.
Si ſapitis cives, Comes exeat, inſtet in armis,
    Laus eſt pro Domino ſuccubuiſſe ſuo.
Parcite parcendis, electis parcite veſtris,
    Quisque ſuas vires noverit unde timet.
Robore forte caret, medio, quam cernitis, arbor
    Sub vacuo ſpirat cortice nulla fides.
Pronior ad caſum, quanto procerior arbor
    In quam ventus agit, fulminat ipſe Deus.
Quid Nicolaus agit [r], puer actu, nomine Præſul,
    Quid niſi fœmineas abluit ipſe genas.
Credite paſtori pecudes, pecudes alieno
    Tam malè qui proprium curat ovile ſuum.
Quid facis ô Cæſar, quid fruſtra menia temptas,
    Obnebulant ſocios regia dona [s] tuos.
Qui falſò remeare rogant, ne morbus in artus
    Fortius inſurgat, qui grave reddat iter.

r *Nicolaus agit*,] Salernitanorum Archiepiſcopus.

s *Obnebulant - - regia dona*] Hoc eſt Ovidio l. 7. Met. v. 720. donis ſollicitare fidem.

IMPERIALIS ab OBSIDIONE REGRESSUS.

UT videt ære Duces ſaturatos Cæſar & aurum,
Eructare ſuos, mens ſubit iſta loqui.
Qui fluvios noſtros dudum ſiccaſtis Yberos *t*,
In fontes ſiculos mergitis omne caput. *u*
Æquor adhuc ſupereſt, licet inpotabile vobis,
Nec mare quod ſaturet vos nec Abyſſus habet.

Nec

t *Qui fluvios - - Yberos*,] Hiſpaniam antiquiſſimis temporibus *Iberiam* à fluvio *Ibero* vocatam fuiſſe nemo eſt, qui ignorat. *Fluvii Iberi* igitur ſunt, non ſolùm Hiſpaniæ, ſed etiam Luſitaniæ fluvii, quam olim etiam Hiſpania latè ſumpta complectebatur, quæque etiam ob Tagum Duriumque, fluvios arenam auream volventes perquam celebrata fuit; Itaque fluvii illi auriferi, ſeu potius ærarium ſuum, imperiique ſui reditus dudum, ait Cæſar, ab hominibus ſuis malâ fraude atque rapinâ eſſe exhauſtos, vel ut eos ſibi fidos redderet, largitionibus doniſque diminutos.

u *fontes ſiculos - - caput.*] Nondum verò ſatiatam eſſe ſacram illam auri famem, neque eos ſatis habuiſſe, avidas viſcataſque manus in ſuas opes injicere, ſed inſuper, quùm nihil hinc, quod furentur, ſuperſit, ab hoſte ſuo Tancredo, Siciliæ Tyranno, fidem ſibi debitam, atque ſolenni ſacramentô confirmatam, pecuniâ ſollicitari patiantur.

Nec mora, comperta tunc Cæſar fraude ſuorum,
    Arripit à tritea febre *x* coactus iter. *y*
O quantum pœnæ, quantumve timoris in omnes
    Sollicitans animos intulit illa dies;
Ut coadunat oves timor à paſtore relictas,
    Quas canis excluſit, ſolus ab ore lupi. *z*
Non aliter quos imperii pia gratia fovit,
    Hic flet, & ille dolet, regnat ubique metus.
Quid tibi tunc animi, quæ mens fuit Archilevita
    Cùm recipis vetitum poſſe videre Jovem. *a*

Et

x *tritea febre*] i. e. Tertiana.

y *Arripit - - iter.*] Cæſar, non ſine dolore videns ſuos Tancredinorum aurô corruptos, ipſosque Tancredinos urbem Neapolim fortiſſimè propugnantes expertus, præterea acri febre attenuatus, noluit diutius cum tot tantisque malis uno tempore conflictari, ſed ſe quamprimum his expedire cupiens, obſidionem ſolvit, iterque in Germaniam ingreditur, ut, reparatis ibi viribus, valentior poſtea cum hoſtibus ſuis congrederetur. *Breve Chron. Mon. Caſſinenſis* p. 493. in Burm. Theſ. Ital. Vol. 23. paucis hanc Cæſaris ex Italia profectionem attingit: *Imperator Neapolim obſidet, à menſe Maji usque ad menſem Auguſti, & tum infirmatus obſidionem deſerit;* & ſtatim poſteà: *Imperator infirmus majori parte ſuorum aëris intemperie mortuâ - redit in Theutoniam menſe Septembri.* vid. & *Rich. de S. Germ.* p. 549.

z *Quas canis - - ab ore lupi.*] Quæ præſens uſus atque neceſſitas poſtulat æque veteribus ac noſtris hominibus fuére frequentata: ita & illis in more fuit, canes alere, qui rabidis luporum dentibus reſiſtendo, atque eorum impetus in gregem imbecillum arcendo pares eſſent: in illis præcipuè locis ubi propter cæli temperiem & ubertatem ſoli oves etiam noctu per paſcua divagari ſinebant. Theocr. Idyll. 5. v. 106.

Χ᾽ ἁμῖν ἐςὶ κύων φιλοποίμνιος, ὃς λύκος ἄγχει.

i. e. *& nobis canis eſt, cuſtos gregis, qui lupos ſtrangulat.* Inde in Anthol. l. 3. c. 25. tales vocantur λυκοῤῥαῖςαι κύνες. i. e. Lupicidæ canes.

a *Cùm recipis - - Jovem.*] Cùm audis, diſcedente eâ nocte Cæſare, Tibi non amplius ejus conveniendi copiam fore.

Et tamen evelli ſubitò tentoria cernis,
    Nox erat, & caſtris nec fragor ullus erat.
Funes comburi, teſtudinis oſſa cremari
    Cernis, & auxilium pallidis omne rui.
Ut quatit aura novas reſecandæ meſſis ariſtas,
    Ut movet æquoreas Æolus aſper aquas.
Sic ſic Alfanides *b* patrii cognominis hæres,
    Et ſine ſpe reditus *c*, & ſine mente tremit.
Tunc dolor & lacrimæ ſingultibus ora fatigant,
    Tunc mens Socratici pectoris *d* omnis hebet.
Anxius ignorat, quid agat, reſponſa referre
    Ulla times *e*, labor eſt Itala caſtra ſequi *f*,

Quem

b *Sic ſic Alfanides*] Fuit is ex illis, qui ex urbe Salerno Henrici juſſu Neapolim evocati, & in caſtris Cæſaris obſidum locò retenti fuerunt.

c *ſine ſpe reditûs*] In patriam ſcilicet.

d *mens Socratici pectoris*] i. e. Sapientis, fortiſque animi, qui aliàs non facilè vel ſecundis rebus ſe effert, vel adverſis de gradu ſuo ſe depelli patitur. *Mens* idem hic eſt, ac ſententia, ùt Claud. l. 2. v. 115. in Rufin.

Mens eadem cunctis - -

licèt itaque tanto animi robore eſſet præditus, neſcit tamen in quam ſe vertat ſententiam, atque animum celerem nunc hùc nunc dividit illùc.

e *Ulla times*,] Leg. *timet.*

f *labor eſt Itala caſtra ſequi*,] Arduum quid eſt, plenumque difficultatum opus, Cæſaris exercitum, quem per Italiam duxerat, ſequi, inprimis quòd nunc pro victo recedere videatur. Ovid. l. 2. Met. v. 128.

- - labor eſt, *inhibere volantes.*

Quare Poëtæ, ad indicandam alicujus rei ſummam difficultatem, utrumque ſæpè conjungunt. Virg. l. 6. Æn. v. 129. Ovid. l. 1. Art. Am. v. 453.

Hoc opus hic labor eſt.

Caſtra ſequi alicujus, pro *militare* ſub alicujus auſpicio vel ductu, familiaris loquutio & Poëtis & Proſaicis. Claudianus in pervulgato illo

Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.

Nep. in Cat. c. 1. caſtra ſequutus eſt *Claudii Neronis.*

Quem non matris amor, nec præſens gloria *g* rerum
Nec fratrum pietas *h*, nec grave vicit iter.
Imperium ſequitur, ſubit alta mente labores.
At Tancredini redeunt, rumoribus implent †
Urbem, de magno Principe falſa ferunt.
Hic obit, ille obiit, calet hic, frigeſcit & ille
Aſſerit *i*, incerto fluctuat ore fides. *k*

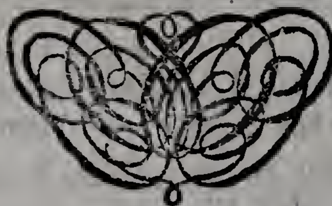
g *nec præſens gloria*] Tancredinorum ſcilicet, quibus, abeunte ex Italia Cæſare, fortuna in dies magis ac magis affulgebat, pleraque enim loca receperunt.

h *Nec fratrum pietas*,] Hâc voce denotatur affectus, quô in neceſſitudines ſuas vulgò homines ferri oportet: *pietas erga parentes*, eſt reverentia & obſequium, *erga fratres*, eſt amor, quem illis debemus; Inde Timoleon, quòd fratrem ſuum Tyrannum Corinthiorum interfici curaſſet, *impius* à matre vocatus fuit, læſamque ab eo *pietatem* dicebant inimici ejus, apud Nepot. in v. ejus c. 1.

i *Hic obit*, - - *Aſſerit*,) Tancredini paſſim per urbem vociferantur: Conclamatum eſt de Cæſare, is enim aut jam diem ſuum obiit, aut jamjam obiturus eſt. Alii contra, qui in fide atque obſequio erga eum permanſerant, clamant: *Vivit Cæſar.*

† Quòd hìc duos continuos hexametros poſuerit, fortè incuriâ vel ipſius Authoris, vel Exſcriptoris factum eſt, qui pentametrum omiſit; hæc enim Carminis Elegiaci propria lex eſt, ut hexametrum pentameter ſequatur.

k *incerto* - - *fides.*) Quùm hic rumor de Cæſaris morte per urbem incertis authoribus percrebreſceret, alii verò contrarium aſſeverarent, plerique ſuſpenſi dubiique hærebant, utri famæ fidem haberent.

FIDE

FIDEI OBLITA RELIGIO.

UT rude murmur apum, fumoſô murmurat Antrô,
Sic novus orbanda rumor in urbe ſonat.
Hic tres, hac ſeptem, bis ſex ibi, quatuor illic
Conveniunt, tenui murmure plura loqui.
Conſilio ſtimulata malo gens ſæva Salerni
Peccatum redimit crimine [l], fraude dolum.
Obſequium præſtare putant, perjuria Regi,
Tancredum curant pacificare ſibi.
Aſt ubi circumdant immenſa Palacia Regum,
Quæ Terracina nomen habere ferunt.
Exclamant, quid agis Conſtantia? ſtamina penſas,
Fila trahis, quid agis? an data penſa legis? [m]

Cæſar

l *Peccatum redimit crimine,*) Culpam, quam cives Salernitani contraxerant, vel potius pœnam quam metuerant, quod Imperatoris conjugem in urbem ſuam ſuſcepiſſent, infandô nunc perjurii crimine redimunt, dum in eam impias manus intentant, quò iratum ſibi Tancredum placarent. Ovid. eôdem ſenſu l. 3. Am. & 3. v. 21.

Ut ſua per noſtram *redimat* perjuria pœnam.

m *Fila trahis, - - an data penſa legis?*) Propriè de ancillis, quibus Heræ penſa ſua quotidiana præſcribebant, hæc dicuntur Ovid. Triſt. l. 4. el. 1.

Contantis pariter, pariter data penſa trahentis,
Fallitur ancillæ decipiturque labor.

Idem

Cæſar abeſt, certè nos & te miſeranda fefellit,
Quem nimis ardebas *n*, dic ubi Cæſar abit?
Quem totiens fauſto jactabas ore potentem,
Dic ubi bella gerit, qui ſine crine jacet.
Felix Parthenope, quæ nec te ſola recepit,
Urbs pro te quod te viderit iſta ruet.
Te vir dimiſit, non vir ſed Ap̃ts egit *o*,
Hoſtia pro nobis prædaque dulcis eris.
In Dominam jaciunt *p* furibundæ ſpicula linguæ,
Saxaque cum multis aſſociata minis.
Quicquid funda poteſt, quicquid baliſta vel arcus,
Nititur in Dominam.

Ut

Idem ep. Her. 3. v. 75.

Nos humiles famulæque tuæ data penſa trahemus.

Quô acerbius dicterium eſt, jactum non ſolùm in liberam, ſed in ipſam Romani orbis Dominam.

n *nimis ardebas*,) i. e. Vehementer amabas, & quaſi nimiô amoris ardore flagrabas; Poëtæ plerumque quùm amoris vehementiam exprimere volunt, ita loquuntur, Ovid. l. 14. Met. v. 491.

- - *miſerere ardentis.*

Seneca in Med. a. 3. v. 581.

Cùm conjux viduata tedis *ardet* & odit.

Eſt autem elliptica loquutio, & ſubaud. *amore ardebas:* Inde *ardor* pro *amore* Tib. l. 3. eleg. ult.

Ardorem cupiens diſſimulare meum.

o *Ap̃ts egit*,) Sic in codice hoc ſcripturæ compendium eſt, cujus margini adſcripſit recentior manus *Apertius*, alia verò *Apoſtolus:* legendum fortè *Apolus* pro *Apoſtolus* per ſyncopen, ùt apud Virg. compoſtus, extinxem, porgite, & apud Propert. l. 1. el. 3. largibar, apud Catull. Carm. 83. v. 8. audibam. Et tunc intelligeretur Archiepiſcopus Salernitanus, quem etiam *Archilevitam* nominat, ejus enim inprimis monitu Conſtantia à Salernitanis in civitatem ſuam eſt vocata.

p *In Dominam jaciunt*) In ſcelèratos hos perduelles optimè dici potuiſſet, quod apud Ovidium exſtat l. 5. Met. v. 666.

Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis.

Ut cornix aquilâ ſtrepitat quàm plurimâ viſâ,
    Quam fore noctivolam garrula credit avem. [q]
Unguibus & roſtris furit, & movet aëra pennis,
    Inque modum fabri flamina verſat avis.
Hic ferit ille ſalit, ſaliens ſequiturque cadentem,
    Verſat inverſâ malleus ære vices.
Sic furit in Dominam gens ancillanda potentem,
    Vertitur in lolium triſte cremanda ſeges.

q *Ut cornix - - noctivolam garrula credit avem.*) *Noctivola avis* eſt Noctua, cum hâc cornix perpetua diſſentit vita, ejusque in eam tam eſt implacabile odium, ut Ovid. l. 2. Faſt. v. 89. ad deprædicandam inſignem artem *Arionis* Citharœdi, dicat, carmine ejus cantuque auditô:

> \- Sine lite loquax cum Palladis alite
> Sedit, & accipitri juncta columba fuit.

Inde *Cornix inviſa Minervæ* eidem Poëtæ l. 2. Amor. & 6. v. 35. quòd Noctua in tutela Palladis ſive Minervæ eſſet; garrulitas autem & loquacitas cornicis in proverbium ceſſit *Cornice loquacior*, quod Anacreonti Od. 9. eſt λαλίστερος κορώνης.

IMPERIALIS

Populo reſiſtenti

LOQUUTIO.

EX hinc Teutonicus verbis reſpondet & armis;
O ſpes in ignota dimicat orbe fides. *r*
Illa tamen Conſtans, ùt erat de nomine conſtans,
Et quia famoſi Cæſaris *s* uxor erat.
Hoſtes alloquitur audacter ab ore feneſtræ,
Sic ait, audite quid mea verba velint.
Saltim dum loquimur compeſcite tela manusque
Pauca loquar, multo pondere verba tamen.
Gens magnæ fidei *t*, rationis ſumma probatæ,
Quæ ſim, quæ fuerim noſtis, & inde queror.

Cæſar

r *O ſpes - - orbe fides.*) Lego *Urbe*, & ſenſus eſt: Spem ſalutis inde concipe, quòd, etſi hi protervi in te ſæviant, multi tamen, ignoti licèt, in urbe ſuperſint, de quorum egregia fide certa eſſe potes, & qui nihil non pro tua incolumitate tentabunt.

s *famoſi Cæſaris*) *Famoſus* veteribus eſt *infamis;* Non ergò *Ebulo* Conſtantiam magna laude ornaſſet, ſi eam Ciceronis & aliorum probatorum ſcriptorum ætate vocaviſſet *famoſi Cæſaris uxorem;* ille enim l. 2. de Orat. 68. Non pol audeo, nam me ad *famoſas* vetuit mater accedere. Martial. l. 2. epigr. 47.

Subdola *famoſæ* moneo fuge retia mœchæ.

Videatur *Nonius Marcellus* in voce *fama.*

t *Gens magnæ fidei,*) εἰρωνικῶς hæc accipienda.

Cæſar abit, vel obit *u*, vobis ùt dicitur *x*, ergò
    Si placet exul eam Cæſaris orbe mei. *y*
Ad mentem revocate fidem, cohibete furorem,
    Nec vos ſeducant, littera, verba, ſonus.
Nec quociens reſonant in nube tonitrua cæli,
    Emiſſô tociens fulminat igne Deus. *z*
Si Præſul ſcripſit, tamen ùt reor, irrita ſcripſit,
    Hic patriæ fraudis curat & artis opus.
Hic trahit in ſpecies ſcelerum, genus omne malorum
    Quod patris ora vomunt, filius haurit idem.

Credite

u *Cæſar abit, vel obit,*) Vel Cæſar, Italiâ relictâ, in Germaniam redit, vel ut vos malitiosè dicitis, jam mortuus eſt: quam quidem maledicentiam veſtram parùm curo, cùm mihi conſtet, falſa eſſe, mihique modò liceat violentis veſtris manibus elabi.

x *ùt vobis dicitur,*) Conſtructione Græca, ſolenni valde & ipſis Latinis, ſed inprimis Poëtis. Virg. l. 1. Æn. v. 444.

- - neque cernitur ulli.

pro ab ullo. Horat. l. 1. Od. 6. ſcriberis *Vario* fortis. Sed & Cicero l. 7. ep. 33. ad fam. *mihi* judicatum eſt: ubi vid. Cortius. Herodi. l. 1. c. 2. τὰ Νέρωνι πεπραγμένα: pro παρὰ Νέρωνος, vel ἃ Νέρων ἔπραξεν.

y *Cæſaris orbe mei.*) Lego, *Orba:* utrumque rectè dicitur, & *Cæſaris*, & *Cæſare*, Ovid. l. 13. Met. v. 595. Memnonis orba mei; & Triſt. l. 3. el. 13. v. 15.

Hanc tibi commendo, quæ quò magis *Orba parente* eſt.

Verùm etiam *Orbe* ferri poſſet, ſed hòc ſenſu: Ego libens, quoniam vobis ita inviſa ſum, hinc in exilium aliquò cedam, licet *Orbis*, i. e. terra atque regio, quam incolo, ad jus atque imperium Cæſaris mei pertineat; vel lege *Urbe:* quamvis primum magis placeat.

z *Nec quotiens - - fulminat igne Deus.*) Ovidium hic imitatur, is autem l. 2. de Ponto el. 2. v. 115. ait:

Sed placidus facilisque parens, veniæque paratus,
    Et qui fulmineo ſæpè ſine igne tonat.

Credite paſtori profugo, qui natus ab ydrâ *a*,
Ut coluber nunquam degenerare poteſt.
Eſt igitur virtus quandoque reſiſtere verbis,
Et dare pro fidei pondere membra neci.
Si pugnare licet, ſupereſt mihi miles & aurum,
In propriam redeat conſulo quisque domum.
Eſt mihi Corradus Capuæ *b*, Dipoldus in Archi
Hic pars militiæ, Dux erit ille Ducum.
Darius Eboleos, ùt ait mihi nuncius agros
Hâc cremat, hâc radit ille Thetinus oves.
Gens puræ fidei mediis exquirit in armis
Velle meum *c*, pro me ſponte parata mori.
Hæc ſine velle meo *d* multô licèt hoſte coacta
Ad Tancridinum vult repedare *e* ſcelus.

Hujus

a *natus ab ydrâ*, *Ut coluber &c.*) Chriſtus Phariſæos eodem nomine compellat γεννήματα ἐχιδνῶν. Matth. c. 3. v. 7. Loquutio eſt proverbialis, ùt illa apud Plautum in Trucul. Act. 4. Sc. 4. v. 6. Quanquam vos *colubrino ingenio* ambæ eſtis; quod non ſolùm de vafro vel aſtuto dici poteſt, ùt Taubmannus vellet, ſed & de Maledicis, qui venenatæ ſuæ linguæ probra in alios ejaculantur. Ita & proverbium in vulgus extat κακοῦ κόρακος, κακὸν ᾠόν, mali corvi malum ovum.

b *Corradus Capuæ*,) Is eſt quem *Richardus de S. Germano* ſemper *Muſcancervellum* nominat, *Anonymus* autem *Monaſt. Caſſinenſ.* eum vocat *Conradum Muſcam in cervello*, „ Comes Richardus cum exercitu & Neapolitanis egrediens, „ Capuam capit civium proditione, *Conradus Muſca in cervello* in caſtro *Capuano* „ aliquandiu reſiſtit &c. vid. infr.

c *Velle meum*,) i. e. Voluntatem meam.

d *Hæc ſine velle meo*) Lego, *Nec ſine velle meo*, & in hunc ſenſum verſus accipiendus eſt; Gens illa *Ebolea*, quamvis undique ab hoſte ſit circumventa, qui omnia igne ferròque divaſtet, nulla tamen clade aut injuriâ, me invitâ, ad deſciſcendum compelli poteſt, ut aliorum veſtrûmque inſtar in *Tancredi* partes transeat; non obſcurò indiciò hic ſe iterum prodit *Ebulo*, patriam ei *Ebolum* fuiſſe, quod tantis laudibus, & inprimis ob fidem ſervatam, cives ſuos decoret.

e *repedare*) Eſt recedere, reverti, *Feſto* & *Nonio Marcello* citata vox ex fragmentis *Lucilii*.

Hujus ad exemplum cives concurrite gentis,
Quæ ſit in Ebolea diſcite gente fides.
Ebole, ni peream, memori tibi lance rependam,
Pectoris affectus quæ meruere boni.
Durius ad hæc populus truculentior aſpide factus
Acrius inſurgit.

AUGUSTALIS ORATIO

AD

DOMINUM

PRO VINDICTA.

ILla genu flexo panſis ad ſidera palmis
Plenaque ſingultu fletibus uda ſuis.
Sic orans loquitur, clauſis hinc inde feneſtris
Fecerat ambiguam clauſa feneſtra diem. *f*
Alfa Deus, Deus O *g*, mundi Moderator & Auctor,
Ex his vindictam ſupplico ſume dolis.

Alfa

f *ambiguam - - diem.*] Ambigua ſive dubia dies eſt,
Quod tu nec tenebras nec poſſis dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Ovid. l. 4. Met. v. 400.

g *Alfa Deus, Deus O,*] Ita ſenſum locorum illorum, quæ in Apocalypſi D. Johannis aliquoties occurrunt ἐγὼ ἐιμὶ τὸ Α ϗ τὸ Ω. *Prudentius* Poëtarum Chriſtianorum dulciſſimus Hymno 9. Cathemer. eleganter interpretatus eſt in his duobus verſibus:

Alpha & Ω cognominatus, ipſe fons & clauſula
Omnium, quæ ſunt, fuerunt, quæque poſt futura ſunt.

Alſa Deus, Deus O, ſtellati Rector Olympi *h*,
Pœna malignantes *i* puniat alta viros.
Alſa Deus, Deus O, juris Servator & æqui,
Jam tua conflictus vindicet ira meos.
Alſa Deus, Deus O, terræ Fundator amictæ *k*,
In me pugnantes ferrea flamma voret.
Alſa Deus, Deus O, rerum Deus Omni-Creator
Supplices ancillæ reſpice quæſo preces. *l*

Iram

h *ſtellati Rector Olympi*,] Ita & ipſi Gentiles, quoties in magnô aliquô periculô verſabantur, undè nulla emergendi ſpes erat, niſi præſenti Numinis, & quaſi Θεȣ̃ ἀπὸ μηχανῆς, auxiliô eriperentur, precabantur: *Seneca* in Herc. fur. Act. 2. v. 205. ſeq.

O *Magne Olympi Rector*, & mundi Arbiter!
Jam ſtatue tandem gravibus ærumnis modum
Finemque cladi.

i *malignantes*] Vox ex corrupta latinitate, pro *mala inferentes.*

k *terræ* - - *amictæ*,] Pulcherrimus eſt loquendi modus, quô Poëtæ terram variis, quas ipſa ex ſinu ſuo profert, rebus, variegatâ quaſi veſte contectam & ornatam Lectori proponunt: Verùm, quod *Ebulo* abſolutè hìc poſuit, priſci ſemper rem, quâ terram vel illius aliquam partem *amictam* indigitare voluerunt, addidêre. Horat. l. 1. epiſt. 16. v. 3.

- - *amictâ* vitibus *ulmô.*

Florus l. 1. c. 16. Poëtarum elegantiam malè ſæpe ſectatus, Hìc *amicti vitibus montes.* & Virg. Georg. l. 2. v. 38.

- - *oleâ* magnum *veſtire Taburnum.*

Curt. l. 5. c. 4. de Medo amne: quicquid adluit *floribus veſtiens.*

l *reſpice* - - *preces.*] i. e. Exaudi illas, atque

Eripe me his invicte malis - -

Nihil autem frequentius apud veteres, cùm indicare vellent, ſe Dei propitii ope ingruentibus malis liberatos, quàm hæc vox occurrit: Inſtar omnium in re trita ſit *Lactantius* Romani in ſermone nitoris optimus ſectator. l. 8. c. 20. Si quidem (Dii) nec colentes *reſpiciunt*, neque non colentibus iraſcuntur. Virg. l. 5. Æn. v. 688.

- - ſi quid pietas antiqua labores
Reſpicit humanos - -

Iram congemines, acuas pœnamque, furorem,
Accendas *m*, tumidos comprime, perde feros.
Contere fauſtoſos *n*, inſtantes perde ſuperbos,
Da pacem, gladios divide, ſcinde manus.
Arma cadant, arcusque teras, baliſta cremetur,
Rumpe Polum *o*, ſpecta, collige, ſcribe, nota.
Hos notet exilium, ſcribat proſcriptio, plures
Opprobrium ſignet.
Rumpe Polum, transmitte virum Romphæa gerentem *p*,
Eruat

m *furorem, Accendas*,] Cave ita intelligas, ô *Deus accendas in me furorem Salernitanorum!* quid enim abſurdius cogitari poſſet, ſed ita: animum iratum atque infenſum induas in mortalium peſſimos, qui te ad pœnam illis condignam repræſentandam impellat: Ita apud Virg. Georg. l. 4. Eurydice cùm retraheretur ad inferos, exclamabat:

Quis & me miſeram & te perdidit Orpheu?
Quis tantus furor?

Quæ ira ſcilicet Deorum? Græcorum imitatione, qui voce Θυμὸς ſæpius utuntur, ad ſignificandam ingentem animi commotionem, cum vindictæ cupidine conjunctam.

n *fauſtoſos*,) Superbos, faſtuoſos: nihili vox eſt *fauſtoſus*.

o *Rumpe Polum*,) Hæc eſt uſitata illa formula, quâ Deum, cæló, nubibus vel aëre, quaſi veló undique cinctum, minusque inde in hæc inferiora deſpectantem, ad celerem opem ferendam invocabant. Medea apud Senec. Actu 3. v. 531. ſeq.

Nunc Summe toto Jupiter cœlô tona.
Intende dextram, vindices flammas para,
Omnemque *ruptis Nubibus* mundum quate.

Undè & illud *Hippolyti* apud eundem Senecam v. 671.

- - Magne Regnator Deûm!
Tam lentus audis ſcelera! tam lentus vides!
Ecquandò ſæva fulmen emittes manu?

p *virum Romphæa gerentem*,) Intelligit ipſum Dei Filium, qui Divo Johanni in Apoc. c. 1. v. 16. & c 2. v. 12. cum ῥομφαίᾳ ancipiti viſus eſt.

Eruat ancillam, diſſipet ora canum. *q*
Alfa Deus, Deus O, Genitor, Genitura Creatrix
Quod precor acceptes, Alfa Deus, Deus O.

q *ora canum.*] Proverbium de hominibus perfrictæ atque ferreæ frontis dicitur, *cane impudentior*, Græcis, Suidâ teſte, Κυνῶν Κυνέτερος; inde etiam Agamemnon ab Achille ob impudentiam vocatur Κυνώπης Il. 1. v. 59. & Catullus putidæ, impudicæque Mœchæ *ferreum canis os* attribuit. Carm. 62. v. 17.

ORATIO SALUTARIS.

EX Oriente Deus Auguſti dirige greſſus
Ut meus hinc Cæſar te Duce ſoſpes eat:
Ex Oriente Deus conſerva Cæſaris actus,
Ille tuus Raphaël præparet ejus iter.
Ex Oriente Deus Romanum protege ſolem *r*,
Ut repetat patriam ſoſpite mente ſuam.
Ex Oriente Deus cuſtodi nuper euntem,
Quò tibi pro magno munere vota feram.
Ex Oriente Deus dulcem comitare maritum,
Emolli duros *s*, ſaxea colla doma:
Ex Oriente Deus tumidos *t* tere, perde ſuperbos,
Conjugis angelicum fac redeuntis iter.

Ex

r *Romanum - - ſolem*,] Non mirum Cæſarem *Romanum ſolem* appellari, qui ſupra *Jupiter Tonansque* vocatus eſt: Sic apud Horatium adulator quidam peſſimus l. 1. Sat- 7. v. 23. ſeq.

- - laudat Brutum, laudatque cohortem:
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellasque ſalubreis
Appellat Comites. - -

s *Emolli duros*,] Vel *pervicaces*, qui nullâ ratione ad frugem atque officium redire volunt; Vel *immites*, ſævos, ùt Ovidio *Dura Parca* l. 4. Epiſt. ex Ponto 15. quæ nullius ætatis, ſexûs, aut conditionis miſericordiâ capitur.

t *tumidos*] Duplex huic voci notio ineſt, & utraque hic locum habet: Prior,

Ex Oriente Deus, qui regnas in tribus unus,
Redde virum famulæ, quæ perit absque viro;
Cui mare, cui tellus, cui celum vivit & æther
Vir meus inter tot dona ſuperſtes eat.
Si pereo, per eum pereo, quia Cæſare vivô,
Triſte nichil patiar, dummodo capta ferar. *u*

Proditor interea Gisualdi venit Elias *x*,
Exhonerans famulas ſerâ podagrâ manus *y*:

Sanguine

Prior, quâ iratum denotat, cujus animus tantoperè eſt commotus, ut ſe amplius continere nequeat, ſed erupturus videatur; unde ipſa *ira tumida* dicta Ovid. ep. 11. Her. v. 15.

- - *tumidæ* non imperat *iræ*.

eleganti metaphorâ ab aquis deſumptâ, quæ *tumidæ* dicuntur, cùm jamjam eruptionem in terram minantur; poſterior, quâ elatos, inflatosque populi animos deſignat, qui jugum ægrè ſibi imponi patiuntur, & primô quôque tempore illud rurſus excutere tentant: Florus l. 4. c. 12. nec dum aſſuetæ frenis ſervitutis *tumidæ* Gentium *inflatæque cervices*, ab impoſitô nuper jugô reſiliebant. Vid. Erud. *Arnz.* ad Plin. Paneg. c. 80. Per *tumidos* etiam Conviciatores intelligi poſſent, quomodò Ovidius de Agricolis, qui ob convicia, quæ Latonæ faciebant, in ranas mutati fuerunt, l. 7. Met. v. 377. narrat

- - ſub aquâ maledicere tentant:
- - *Inflataque colla tumeſcunt.*

u *Si pereo - - capta ferar.*] Non aliter peream, niſi pereunte Cæſare, is ſi ſalvus erit, omnia mihi ſalva erunt, ſi modò capta hinc aliò auferar: Sed convenientior longè ſenſus foret, ſi verba *dummodò capta ferar*, ita caperentur: licèt capta hinc abripiar, incolumis tamen ſemper ero, vivente modò Cæſare. Sed exemplum, quô voculæ *dummodò* hæc vis inhæreat, deſidero.

x *Proditor - - Elias*,) Is eſt, qui primus *Conſtantiæ* manus intulit, quod oppoſita pictura cum his verbis ſupra ſcriptis docet: *Quandò Proditor Helias Gisvaldi, aſſecuratis Teutonicis, Dominam mundi cepit.*

y *famulas - - manus*,) Quia *Tancredini* ejus operâ tanquam famuli vel miniſtri uſi fuerunt ad Conſtantiam comprehendendam: licèt enim eò audaciæ proceſſerint, ut eam variis conviciis laceſſere non vererentur, nemo tamen ad hanc diem extitit, qui vim adhibere auſus fuiſſet.

Sanguine non hominum didicit lenire dolorem,
Nec ſapit antidotum ſæve Mathée tuum *z*:
Qui videt ùt Dominam, quaſi Gallicus ore rotundô *a*
Fatur, & in Dominam glis ſatur exta vomit *b*:
Heia, ſi qua potes, noſtris virtutibus inſta,
Eja, ſi qua potes, bella movere, move:
Qui cupit omne quod eſt, & parti cedere neſcit,
Amittet totum.
Sic tibi, dum velles totum quod volvitur ævo,
Contigit, & regno pro breviore cadis *c*:
Eſt opus ut venias merito captiva Panormum,
Sic populus, ſic Rex, hic petit, ille jubet.

z *antidotum - - tuum:*) *Matthæus Cancellarius*, de quo ſupra mentio facta eſt, quotiescunque podagræ doloribus vexaretur, interemptô puerô, ſanguine ejus lavabat pedes.

a *ore rotundô*) Germ. Sagt rund heraus; ſive ùt Nepos latinius multò in vit. Them. c. 7. *liberrimè profeſſa eſt:* Nam longè aliter accipiendum eſt id quod *Horatius* de Græcis prædicat, in Art. Poët. v. 323.

Grajis ingenium, Grajis dedit *ore rotundô*
Muſa *loqui* - -.

i. e. Eleganter, ſuaviter, perfectè.

b *glis ſatur exta vomit:*) Παροιμιώδης ſermo, de iis, qui impuro atque inquinato ſuo ore, ſe longè meliores, atrocium verborum contumeliis, tanquam vomitu conſpurcant.

c *pro breviore cadis:*) Cùm tibi antea vix totus ſufficeret orbis, eò nunc anguſtiarum inſana tua confidentia & impotentiſſima ambitio, quâ omnium Principum partes corripere atque complecti ſtudebas, redacta eſt, ut & ipſis ampliſſimis tuis rebus, quibus aliàs tibi licuiſſet ſine alicujus injuriâ perfrui, nunc miſera excidas: nam dum regnum appetis, ad te nullo jure pertinens, amittis Imperium hôc haud parùm florentius, quod tamen, ſi quieta manſiſſes, ſummo cum jure retinuiſſes.

DOMI-

DOMINÆ
COACTA DESCENSIO.

AT Dominæ vultus palleſcere neſcius unquam
Immodicum pallens lumina criſpat humô:
Nec mora pallor abit, proprii redière colores *d*,
Simplicius ludunt lilia ſimpla roſis *e*:
Ut tenuis quandoque diem denigrat amictus,
Et ſubitò lapſa nube dieſcit humus.
Pauca quidem loquitur: Veniam Tancrede Panormum,
Et veniam, veniam non aditura *f* tuam:

Proti-

d *proprii redière colores*,] Prior nativus color, formaque illa liberalis ſe iterum, pallore pulſô, in faciem Auguſtæ inſinuat: ſicut ergo, *colores rediere*, rectè dicitur, ita Ovid. ep. 3. Her. v. 141.
- - *abiit* corpusque *colorque*.

e *Simplicius ludunt - - roſis*:] Tantus fuerat oris decor pallidæ Conſtantiæ, ut, licèt ſtupore rei nefandæ attonitæ, non ſolùm cum purpureo *roſarum* colore, ſed & cum ipſô niveô candore *liliarum*, quæ tamen illas gratiâ longè antecellunt, de pulchritudine certare potuiſſet. Candidam faciem in puellis amorum Doctores mirè laudabant, eamque cum liliis comparabant. Propert. l. 2. el. 3.
Lilia non Dominâ ſint magis *alba* meâ.

f *veniam non aditura*] Veniam quidem Panormum *Tancrede*, ſed non uti tu, tuique omnes arbitrantur, ut veniam ſupplex à te petam.

Protinus objecit pactum, gens annuat, inquit,
    Ut meus hinc ſalvo pectore miles eat:
Inſtanti populo placuit ſententia talis,
    Nec mens in tantis omnibus una fuit.
Nam Tancridini celebres nova Sabbatha libant *g*,
    Non minus inde dolent Archilevita tui *h*:
Exultant illi munus meruiſſe triumphi,
    Qui titulum tantæ proditionis habent.
Guilelmus de Piſtilio vir doctus in armis,
    Maluit exilium, quam temerare fidem.
Jamque parata ratis centeno remige tuta,
    Accelerat Zephyrus dum mare lentus agit.
O nova conſilii ſpecies, prudentia major
    Induit auratos *i* ùt nova nupta ſinus.

Induit

g *nova Sabbatha libant*,] Cùm Conſtantiam in poteſtatem ſuam redactam vident, memoriam tam egregii facinoris intercidere noluerunt, ſed quaſi hoſte infenſiſſimô captô, diem illum, quô id peractum eſt, *Sabbathorum* inſtar conſecrant, eumque omni lætitiâ & voluptate, uti Judæi olim Sabbatha ſua tranſigunt.

h *Archilevita tui*:] Ut *Tancredini* non ſolùm de felici ſceleris ſui ſucceſſu gloriantur, ſed & exultantis animi gaudium variô ludicrorum ac feſtivitatum genere ſignificant, ſic *Archiepiſcopus Salernitanus*, & qui cum eô ſentiunt, ob nefariæ rei indignitatem mœrore incredibili cruciantur.

i *Induit auratos*] Ita ſæpè fortiora illa pectora feciſſe legimus, ut, in haud dubiô capitis periculô verſantes, pretioſis ſe ornarent veſtibus, cùm, ut honeſtius caderent, tùm etiam ne ceu vilia capita in ignobilem locum mortui projicerentur, ſed hoſtes aliquod ſepulturæ præmium haberent: Verùm etiam, ut ſplendida veſtium ſpecie percuſſoribus ſuis aliquem terrorem atque admirationem ſui injicerent; Sic Romani Senatores, captâ à Gallis urbe, *ampliſſimò cultu in curulibus ſellis ſeſe poſuerunt, ut quùm veniſſet hoſtis, in ſua dignitate morerentur.* Flor. l. 1. c. 13. Perſæ in aciem contra Alexandrum, tanquam ad certam necem prodituri, *pretioſiſſimâ veſtium induti, armisque, quantô maximô cultu poterant, adornati, Regem ſequebantur.* Curt. l. 5. c. 9. itâ patrum noſtrorum memoriâ *Serinius* Heros, fortiſ-

ſimè

Induit artiferos pretioſæ veſtis amictus,
Ornat & inpiguat *k* pondere *l* & arte comas.
Aurorant in veſte roſæ, nec aromata deſunt,
Forma teres Phœbi *m* pendet ab aure dies.
Pectoris in medio coëunt ſe cornua lunæ,
Ars lapidum varia ſidere ditat opus *n*;
Conjugis amplexus tanquam viſura novellos,
Fauſta venit, navem ſcandit, & illa volat.

Et

ſimè ad Sigethum dimicans, Thuanò l. 39. narrante, ſplendidiore ſolitò amictu indutus occubuit. Reginæ quoque, eandem virorum ſtrenuorum conſuetudinem imitatas fuiſſe, *Olympias* Alexandri Magni mater apud Juſtin. l. 14. c. 6. *Cleopatra* apud Flor. l. 4. c. 11. memorantur. Eàdem id mente fecit *Conſtantia*, quæ vel certam mortem, vel perpetuos carceris ſqualores, ſi in Tancredi conſpectum perveniſſet, uti pervenire neceſſe fuit, ſibi perferendos eſſe ſuſpicabatur.

k *inpiguat*] Quod verbi monſtrum? fortè *inpinguat*, ſed & illud ex rudi barbarie petitum; poſitum tamen, ſi lectio ſana, exiſtimo, pro *inungit*, & quaſi pingues reddit comas unguentis fragrantiſſimis.

l *pondere*] Gemmis pretioſiſſimis, quæ comæ inſertæ, magnitudine ſuâ Conſtantiæ caput, velut impoſitò pondere, onerabant.

m *Forma teres Phœbi - - dies.*] Unio fulgentiſſima, quæ luce ſuâ ipſam diem æquaret, pendet ab aure. Ovidio l. 3. Art. Am. v. 129. id eſt:

- - caris aures onerare lapillis
Quos legit in viridi decolor Indus aquâ.

teretem formam Margaritarum, quibus Romanæ matronæ ſe jactabant, Horatius quoque laudat Od. 8. Epod.

Nec ſit Marita, quæ *Rotundioribus*
Onuſta Baccis ambulet.

Plin. l. 9. c. 35. Hiſt. Nat. Varias illorum dotes, à quibus vulgò commendantur, enumerat: *Margaritarum dos omnis* in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere *conſiſtat.*

n *Pectoris in medio - - ditat opus,*] Pretioſi lapides, ita miró artificiò erant elaborati, ut vice fibulæ, formâ ſuâ duo cornua lunæ referentis, cùm inter ſe coirent, veſtem in medio pectore connecterent.

Et modò vela tument *o*, modò brachia jacta reſudant,
Attenuant cœptam remus & aura viam *p*:
Suſpectas Palinure tuas ratis effugit undas *q*,
Nam nova trans vires præda fatigat aquas. *r*
Jam præſentit aquas dubia vertigine motas,
Quas vomit, & ſubito gutture Scilla rapit.
Jam ratis infidæ metuens vada cæca *s* Caribdis,
Exercet vires, remige, voce, manu.
Meſſanam veniunt, ubi Rex & Curia tota
Sperabant facilem re perhibente *t* fugam.
A rate deſcendens Ylari Conſtantia vultu
Obvia Tancredo triſte repenſat ave.

Tandem

o *vela tument*,] Ovid. l. 2. Art. Am. v. 432.
Sæpè *tument* Zephyrô *lintea*, ſæpè Notô.

p *Attenuant -- viam.*) Sublevant, vel accelerant navigationis curſum.

q *Suſpectas Palinure - - undas*,) Duos famoſos ſcopulos intelligit, ad quos alliſæ naves conquaſſantur, vel in voragines delapſæ hauriuntur. Vetuſtas illos duo marina monſtra Scyllam & Charybdim fabulata eſt. PALINURUS erat gubernator navis, qui cùm Æneas ex Sicilia in Italiam trajiceret, & noctu ad gubernaculum ſederet, gravatus ſomnô in mare dejectus eſt. Virg. l. 5. Æn. ſub fin.

r *Nam nova - - fatigat aquas.*) Sententia eſt: Remiges, cùm ad periculoſa illa loca devecti eſſent, majore niſu remis incumbentes, propellebant navim, ut quantocyus prædam, *Conſtantiam* puta, ad *Tancredum* perferrent, quòd haud ignorabant, hoc ſibi magno præmio futurum. NAM eſt particula, quæ declarat cauſam, cur aliquid fiat vel factum ſit: uti apud Salluſt. B. Cat. c. 46. *At illum ingens cura atque lætitia ſimul occupavere.* Nam *lætabatur*, *conjuratione patefactâ*, *civitatem periculis ereptam eſſe.*

s *vada cæca*) i. e. Latentia. Virg. l. 1. Æn. v. 539.
- - nimboſus Orion
In vada cæca tulit - -

t *re perhibente*) i. e. Fortunâ ita ferente.

Tandem ſuſpirans Auguſtæ frigidus *u* inquit,
Non tibi totius ſufficit orbis honor.
Quid mea regna petis, Deus eſt, qui judicat æquum,
In ſe ſperantis vindicat acta viri. *x*
Te tua fata michi turbantem regna dederunt,
Hinc tuus ægroto corpore Cæſar abit.
Julia *y* reſpondit, quod ais Tancrede recordor,
Ut mihi retrogradum, jam tibi ſidus erit *z*:

Quid-

u *frigidus*] *Tancredus* homo iners & ignavus, vel *noxius*, uti *Servius* illud Virgilii accipit Buc. ecl. 8. v. 71.

Frigidus in pratis cantandô rumpitur anguis.

Vel etiam metu atque ſtupore rei novæ, quaſi fulmine ictus; ita Seneca in Hippol. act. 4. v. 1053.

- - omnis *frigido* exanguis *metu*
Venator horret - - -

Ovid. l. 7. Met. v. 136.

Palluit, & ſubitò ſine ſanguine *frigida* ſedit.

Tancredum enim, licèt *Conſtantiam* prædæ inſtar in ſua teneret poteſtate, de tantæ tamen rei exitu magnoperè animô fuiſſe ſollicitum, certò conſtat: neque erat tam vecors, quin mente præviderit, quanta ipſi tempeſtas immineat, ſi nuncius de conjugis raptu ad Cæſaris aures perveniſſet: Verùm inſuper tantus Majeſtatis fulgor in *Conſtantia* elucebat, ut non ſolùm oculos ſed & ipſam ejus mentem præſtrinxerit.

x *In ſe ſperantis - - viri.*] Eſt profectò Deus, qui quæ Nos agimus auditque & videt, is tantam tuam maritique tui confidentiam, quâ in mea bona graſſamini, non impunitam feret.

y *Julia*] CONSTANTIA; rectè, quam ſæpè antea *Auguſtam* nunc *Juliam* vocat; Nam *Auguſtus* à Julio Cæſare per teſtamentum adoptatus in gentem *Juliam* tranſiit, unde & ipſe Liviam uxorem ſuam in eandem Juliorum gentem tranſtulit, ex quô poſteà *Julia* nuncupata eſt.

z *jam tibi ſidus erit:*] *Jam* particulam adhibent, quandò inſtantis alicujus rei certitudinem deſignare volunt; ita Salluſtius B. Cat. c. 52. *Si paulum modò*

 vos

Quidquid ſata volunt, ſtat inevitabile *a* ſemper,
Per varias vario curritur axe vices.
Non tua regna peto, ſed patris jura requiro,
An tu Rogerii filius? Abſit, ego
Hæres Regis, ego matris juſtiſſima proles *b*,
Lex patris & matris, dat mihi quicquid habes.
Regna tenes tantùm uſurpata *c* ſed illa.

Vivit

vos languere viderint: jam *omnes feroces aderunt.* SIDERA Deos exiſtimabant veteres, ſed inprimis ſolem & lunam; inde Seneca in Herc. Fur. act. 2. v. 586.

Cùm clarè *Deos* obtulerit dies.

Licèt itaque, inquit Conſtantia, Deus me minus nunc benignè reſpiciat, tempus tamen veniet, quò munere Dei in poſſeſſiones meas redeam; non ſi malè nunc & olim ſic erit, dabit Deus his quoque finem:

Et mihi forſan, tibi quod negarit
Porriget hora.

a *ſtat inevitabile*] Curt. l. 10. c. 1. *Fatum* cujus *inevitabilis* ſors eſt, adpetebat: STAT, i. e. firmum fixumque ſemper manet. Virg. l. 10. Æn. v. 467.

Stat ſua cuique dies breve & irreparabile tempus. Sen. in Herc. Fur. act. 2. v. 351.

Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.

i. e. Statutum eſt. Ex hac opinione, quâ fatorum ſtamina nullâ vi nec conſiliô retexi poſſe putabant, profluxit illud Virg. l. 5. Æn. v. 709.

- - quò fata trahunt, retrahuntque ſequamur.

b *matris juſtiſſima proles*] Mihi jus legesque natalium, quippe matre Reginâ natæ, dederunt Siciliæ ſceptra manu tenere, cùm tu contra pudendâ ignotâque matre, non matrimonii honore, non Reginæ nomine decoratâ, inhoneſtus ſis.

c *Regna - - uſurpata*,] Regna tibi nullô jure debita, & quibus Prædonis inſtar abuteris; ita enim huic verbo poſteriores Latini hanc ſignificationem affinxerunt, ut, pro *malè injuſteque uti*, adhiberent: quæ notio in Gallicam irrepſit linguam; Veteribus enim *Uſurpare* eſt, in frequenti uſu habere, idque vel verbis vel factis. Mirari verò hìc licet, quam brevi poſt Auguſtum tempore, ille Romani ſermonis flos elanguerit, & quamvis priſtina verba retinuerint, aliô tamen, imò priori ſæpè contrariô ſenſu illa affecerint. Verùm

- - Mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax.

Horat. Art. Poët. v. 68.

Vivit inexperta qui petat enſe ſuo. *d*
Quæ leges, quæ jura tibi mea regna dederunt?
Nam Lichium vobis gratia ſola dedit. *e*
Poſt hæc in talamos patrios ſe læta recepit
Italicos mores imperioſa *f* gerens.

Ut videt Auguſtam Tancredus, gaudia vultu
Pro populo ſimulans, pectore triſtis erat. *g*
Ingreditur thalamum foribus poſt terga reductis,
Præcipitans humili frigida membra thoro.

At

d *inexperta* - - *enſe ſuo.*] Fuit, cùm cogitarem legendum eſſe *inexpertô*, ut referatur ad enſem, quem Tancredus nondum expertus eſſet: nec dum me illius lectionis pœnitet. Aut *Regna inexperta* ſunt, quæ Cæſar *Henricus* nondum bellô expertus, neque cum copiis militaribus ingreſſus fuerat, uti *Siciliam*, quæ ad eam diem arma quidem ejus non ſenſerat, at mox non ſine magnô ſuô malô ſenſura eſſet; ita enim *experiri*, præſertim cùm de virtute bellica ſermo eſt, occurrit, ut ſit, periculum facere, quid hoſtis in armis atque bellô valeat; uti illa Nepotis in Hum. c. ult. *ut interire quàm Romanos non* experiri *mallet*, Lambinus explicat.

e *Lichium* - - *gratia ſola dedit.*] Obtinebat *Tancredus* Comitatum *Licii* ab avo ſuo materno *Roberto* Licii Comite, ex cujus filia *Rogerius* Rogerii I. Siciliæ Regis filius *Tancredum* ſuſceperat, eumque Comitatum ſub Guilelmô II. Siciliæ Rege recuperaverat; Nam à Guilielmo I. inde pulſus fuerat.

f *imperioſa*] Cujus imperio parendum eſt; quo ſenſu Horatius l. 2. Sat. 5. v. ult.

- - ſed nos
Imperioſa Proſerpina trahit - -

g *gaudia vultu* - - *triſtis erat.*] Expreſſit illud Virg. l. 1. Æn. v. 212. ſeq. de Ænea,

- - curisque ingentibus æger
Spem vultu ſimulat premit altum corde dolorem.

At genus incertum *h*, ſexûs injuria noſtri *i*,
  Talia Tancredum verba dediſſe ferunt.
Eu mihi, quis poterit contendere Cæſaris armis,
  Hactenus Auguſti mitior ira fuit.
Nec me turritæ celſis in montibus urbes
  Nec me defendent oppida juncta polo.
Non opus eſt bello, quia me fortuna reliquit,
  Jam vires miſerum deſtituere ſenem.
Mille meos equites ex Auguſtalibus unus
  Vincit, & unius lancea mille fugat.
Unus Rombaldus regnum mihi cum tribus auffert,
  In Diopuldeo nomine terra tremit. *k*

Expe-

h *genus incertum*,] Ex facie totaque hominis figura nemo cognovit, quó ſexu *Tancredus* cenſeatur, cùm, vultum non hominis, ſed Simiæ gerens, Minotauri inſtar ſit

Miſtum *genus* prolesque biformis.

Frequenter, ad odium & contemptum erga aliquem teſtandum, ita loquuntur ſcriptores Virg. l. 1. Æn. v. 32. Trojanos vocat,

Genus inviſum.

Junoni ſcilicet. & ib. v. 543.

Quod genus hoc hominum? quæve tam barbara morem
Permittit patria?

Salluſtius, de Aboriginibus B. Cat. c. 6. *Genus* hominum agreſte, ſine legibus, ſine imperio; ita & ipſe Chriſtus de malis geniis, Math. c. 17. v. 21. τῦτο ΤΟ' ΓΕ'ΝΟΣ ὐκ ἐκπορεύεται &c.

i *ſexûs injuria noſtri*,] Opprobrium in ſummè perditum hominem! Claud. in Bell. Gild. v. 278.

- - longi proh *dedecus ævi.*

Uti Phædr. l. 1. Fab. 21. Aſinum vocat *Naturæ dedecus.* Catull. Carm. 14. v. 23. Malos Poëtas, *Secli Incommoda* appellat.

k *In Diopoldi nomine terra tremit.*] Alexander Magnus apud *Curtium* l. 8. c. 8. ait *famâ bella conſtant*, quare idem ſcriptor l. 5. c. 13. *Sed* nomen Alexandri & Fama, maximum in bellô utique momentum, *pavidos in fugam convertit.*

Experiar ſuperos *l*, ſi forte videbor in armis *m*
Noſtram Dipuldus non lacerabit humum.
Abſit, ut experiar Dipuldi nomen & arma,
Nec videant oculos lumina noſtra ſuos.
Eſt mihi cognatus procera Gigantis imago,
Sat probus & fortis, ſed nimis arma timet. *n*
Sunt mihi non pauci, quos res mihi fecit amicos *o*,
Si res defuerit, denique nullus erit.

Felix

l *Experiar ſuperos*,] Implorabo ſupplex divorum opem, ita Tacit. l. 12. Ann. c. 18. Conſultat cujus miſericordiam *experiretur:* Tancredus, ùt homo religioſus, impium illud Virgilii, licèt fortè animô, ore tamen, uſurpare nolebat,

Flectere ſi nequeo ſuperos Acheronta movebo.

m *ſi forte videbor in armis*] An fortè, Deorum immortalium nutu, fieri poſſet, ut, armis indutus, rem benè geram, atque præclaris facinoribus in conſpectu omnium editis, *Diopoldum* Cæſaris Ducem à finibus meis longè arceam: *Videbor* idem eſt, quod *Conſpiciar.* Proprium verbum de illis, qui nolunt fortitudinis ſuæ teſtimonium in occulto perire, ſed, univerſo quaſi exercitu teſte, laudem atque præmia rerum pulchrè geſtarum reportant. Salluſt. B. Cat. c. 7. *Gloriæ maximum certamen erat, quisque hoſtem ferire, murum adſcendere,* Conſpici, *dum tale facinus faceret, properabat.* Liv. l. 7. c. 36. *Ad* conſpiciendam *tantam virtutem, luce ac die opus eſt.* Cæſar l. 3. B. Cat. c. 21. *Noſtri, quid ſine Imperatore - adoleſcentulo Duce, efficere poſſent,* perſpici *cuperent.* Si pro An Cæſ. l. 6. de B. Gall. c. 37. *circumfunduntur ex reliquis hoſtes partibus,* ſi quem *aditum reperire poſſent.*

n *fortis - - timet.*] Hoc loquendi genus Græcis Ὀξύμωρον dictum, uti inter plurima alia illud Horatii l. 1. ep. 11.

Strenua nos exercet *inertia.*

Cat. Carm. 6. v. 7. *Tacitum* cubile clamat. & huic Poëtæ noſtri dicto acerrimum ſal ineſt, quô fatuitatem *Tancredi* perfricare voluit, qui cùm ipſe eſſet ignaviſſimus, Ducesque haberet, ſe non multò fortiores, eò tamen ſtultitiæ proceſſiſſet, ut apertô Marte cum fortiſſimô Heroë congredi in animum induceret.

o *res mihi fecit amicos*] Res, i. e. Opes, facultates. Cicero pro Roſcio Amer. *qui* in ſua re *fuiſſet egentiſſimus*; ita & Græcis τὰ ὄντα dicuntur. Heliod. l. 2. c. 4. Τὶς Ἐριννὺς - - ΤΩ͂Ν ὌΝΤΩΝ ἈΛΛΟΤΡΙΩ΄ΣΑΣΑ. i. e. quæ Erynnis - -

K opes

Felix argentum, ſed eô felicius aurum,
    Nam jus à ſuperis à Jove Numen emit.
Heu ſi fortè cadet ſalientis vena metalli,
    Quis mihi, quis puero, cauſa ſalutis erit?
Sex ſumus imbelles, Ego, Natæ, Filius *p*, Uxor
    Infelix pelago turba relicta ſumus.

opes à nobis alienavit; idem infra c. 9. *δημεύσει* ΤΩ͂Ν ὌΝΤΩΝ *ἐζημίωσε.* i. e. Proſcriptione bonorum multavit; item *ἐσίαι* Herodian. l. 1. c. 8. *ἀρπάζων τὰς ἐσίας.* Sola quippe fortunæ bona miſerum vulgus *eſſe* aliquid putat, nam ſecundum Horatium l. 1. Epiſt. 6.

> Res ſola potis facere & ſervare beatum;

quia *tanti quantum habeas ſis.* id. Sat. 1. l. 1. Divitiæ *ἐμφατικῶς* Res appellantur, quia omnes reliquæ *res* earum imperio parent, quæ *Horatius* pulchrè his complexus eſt verſibus l. 2. Sat. 3.

> \- - - omnis enim res
> Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
> Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
> Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens etiam, & Rex
> Et quicquid volet. - - -

p *Sex ſumus*, - - *Natæ*, *Filius*] Tancredus tres filias ex Sibilia procreavit: *Alteriam* ſeu Albiriam, quæ primùm *Gualterio de Brena*, fratri *Joannis Brenæ* Regis Hieroſolymitani; ſecundùm *Jacobo* Comiti *Triarici;* tertium *Tigrinio Palatino* Tuſciæ Comiti, nupſit; *Conſtantiam*, Petri Avunculi Comitis *Arbæ*, & Venetiarum Ducis conjugem; *Mandoniam*, quæ *Joanni Sforzæ* ex familia præclariſſima *Sancti-Severini* & *Avezani* fuit deſponſata; Duos præterea filios: *Rogerium*, cui An. 1193. *Irenam* Conſtantinopolitani Regis filiam, uxorem dedit, eumque ſibi regni ſocium adſcivit, quô verò ſine liberis mortuô, alterum filium *Guilelmum* Panormi An. 1194. Regem *Siciliæ* ingenti cum pompa *Panormi* ſalutavit. *Anonymus Mon. Caſſin.* in *Brevi Chron.* p. 497. *Rocchus Pirrus* p. 38.

Urbs

URbs antiqua fuis *q* uberrima denique campis
Mater opum *r*, felix Præfule, plena viris.
Ubere luxuriat tellus *s*, autumnus habundat *t*,
Vite

q *Urbs antiqua fuis &c.*] Eft περίφρασις urbis Capuæ, Poëtis familiaris. Virg. l. 1. Æn. v. 16.

Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere Coloni
Carthago - - -

r *Mater opum*,] Imitatio Virgiliana l. cit. de Carthagine, *Dives opum.*

s *Ubere luxuriat tellus*,] UBER aliquandò adjectivè fumitur, ùt in hôc Catulli Carm. 46. v. 5.

Nicææque *ager uber* æftuofæ.

aliquandò fubftantivè, ùt hìc, & in illo Virg. Georg. l. 2. v. 185. Quique frequens herbis, & fertilis *Ubere* Campus. Significatur autem pingue, fœcundumque folum. Hinc quoque UBERA mulierum à fœcunditate & copia lactis dicta; quare eleganter Homerus Iliad. l. 9. v. 141. Argos appellat οὖθαρ ἀρούρης, *mammam terræ*; quod brevia Didymi Scholia explicant, τὸ γονιμώτατον καὶ κάλλιστον τῆς γῆς καὶ κάρπιμον. Non poffum mihi temperare, quin integrum *Plinii* locum l. 3. Hift. Nat. c. 5. hìc inferam, cùm in eo omnes luxuriantis ingenii vires collegiffe videtur, ut fœcundam Capuæ totiusque Campaniæ amœnitatem pari eloquentiæ ubertate exprimat: „ Felix illa ac beata CAMPANIÆ amœnitas: ut palam fit, uno in loco gaudentis opus effe naturæ. Jam verò tanta ea vitalis ac perennis falubritatis cœli temperies, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxii faltus, tam opaca nemora, tam munifica filvarum genera, tot montium adflatus, tanta frugum & vitium, olearumque fertilitas, tam nobilia pecori vellera, tot opima tauris colla, tot lacus, tot amnium fontiumque ubertas, totam eam perfundens, tot maria,

Vite maritatur populus *u*, amnis amans;
Ordine dispositas eadem complectitur ulmos *x*,
Incola fastidit quod fluit uva merum.
Ter sata, ter seritur, tria dat responsa colono *y*,

Ter

„ maria, portus, gremiumque terrarum commercio patens undique, & tanquam
„ ad juvandos mortales, ipsa avidè in maria procurrens.

t *autumnus habundat*,] Vel, magnum vini proventum intelligit, adeò ut *Autumnum* pro *Vino* posuerit, ùt Martial. l. 3. epigr. 58.

Et multa flagrat testa *senibus autumnis*.

i. e. Cella vinaria plena est veteris vini amphoris; Vel, præter vina, omnis generis fructus, & inprimis *poma*, quæ *autumni* tempore colliguntur. Horat. Epod. 2 v. 17.

Cùm decorum mitibus *pomis* caput
Auctumnus agris extulit.

u *Vite maritatur populus*] Horat. Epod. Od. 2. v. 9.

Ergò aut adulta *vitium* propagine
Altus *maritat Populos*.

x *eadem complectitur ulmos*,] Inde *Catullus* Carm. 61. v. 54. *Ulmum* vocat *Vitis Maritum*.

Ulmo conjuncta *Marito*.

Idem ib. v. 49. *Viduas vites*, quæ ulmo non sunt conjunctæ, uti etiam Horat. Od. 5. l. 4.

Et *vitem viduas* ducit ad *arbores*.

Ad vites autem maritandas arbores minus frondosæ eligebantur, de qua electione videatur *Plinius* l. 17. c. 23. Hist. Nat. quem morem *maritandarum vitium* etiamnum Colchi tenent, ita narrante *Busbequio* Epist. 3. p. 190. „ Vinum consitis ad
„ pedem altissimarum arborum vitibus multum & non contemnendum legunt, at-
„ que hujusmodi *vites* per *arboris maritæ* ramos sparsæ, in multas ætates sufficiunt.

y *dat responsa colono*,] Virg. Georg. l. 1. v. 47.

Illa seges demum votis *respondet* avari
Agricolæ - - -

terra non respondere dicitur, cùm frugum semina sine lucro in terram projiciuntur, aut parcius quam vota colentium volunt, proveniunt, quod ex Ovidii illo l. 4. Fast. v. 641. intelligere licet,

-- fructu

Ter ſub ſole novo *z* ſemina penſat humus.
Urbem quam loquimur Comes obſidione coartat *a*,
Quæ ſola potuit proditione capi.

Hanc ubi Corradus vi defenſare fatigat,
Dicitur his verbis ammonuiſſe ſuos.
Qui mecum proceres gelido veniſtis ab axe,
Cernite quid populus, quid locus iſte velit.
Et locus & populus noſtro diffidit amori,
In nos haſtiferas cernitis eſſe manus.
Quisque ſuum nudô pugnet caput enſe tueri *b*,
Nec prece, nec pretio gens facit iſta pium.
Libertas eſt Marte mori *c*, ſervire malignum,
Nobis vita mori, vivere pœna datur.

Hinc

- - fructu non *reſpondente* labori,
Irrita decepta *vota colentis* erant.

quod & *fallere* dixerunt; idem ib. v. 645.

Sæpè *Ceres* primis Dominum *fallebat* in herbis.

Quare Horatio l. 3. Od. 1. *Fundus mendax* vocatur, qui agricolæ votis non reſpondet.

z *ſole novo*] *Sol novus* aliàs Poëtis eſt, *Sol oriens*. Virg. l. 1. Georg. v. 288.

Aut cùm *ſole novo* terras irrorat Eous.

Seneca in Herc. Fur. act. 1. v. 147.

Pennasque *novo* tradere *ſoli*
Geſtis. - -

a *Comes obſidione coartat*,] *Richardus* Acerrarum Comes, Tancredi adfinis.

b *caput enſe tueri*,] Salluſtius in B. Cat. c. 58. *tegere* pro *tueri* poſuit, *neque locus neque amicus quisquam* teget, *quem* arma *non* texerint: atque in eandem ſententiam author noſter ſtatim ſubjicit: *Libertas eſt Marte mori.*

c *Marte mori*,] In Bellô, vel per arma cadere. Tibull. l. 4.

Invictus Romano *Marte* Britannus.

Hinc Ἄρης ἀνδροφόνος Heſiodo vocatur in Scuto Herc. v. 98.

Hinc Auguſtus abeſt, Auguſtaque capta tenetur
  Quid ſupereſt nobis, reſtat in enſe ſalus. *d*
Spes eſt nulla fugæ, quia nos foris obſidet hoſtis,
  Intus adeſt hoſtis, nec domus hoſte caret.
Sicut aper ferus à canibus circumdatus, uncô
  Dente furens *e*, multos ultus, ab hoſte cadit.
Sic veſtrûm ſi fortè cadat, ſit nullus inultus *f*,
  Victorem victi pœnituiſſe juvet.

Ex

d *reſtat in enſe ſalus.*] *Nam in fuga ſalutem ſperare, cùm arma, quîs corpus tegitur, ab hoſtibus averteris, ea verò dementia eſt;* ita Catilina, jamjam acie decertaturus cum hoſte, his verbis inter alia uſus, milites ſuos ad ſtrenuè pugnandum adhortatus eſt.

e *Sicut aper ferus - - dente furens,*] Ovid. Hercid. ep. 4. v. 104.
  - - *obliquo dente* timendus aper.
Metaphorâ hâc jam *Heſiodus* uſus, & alii eum eleganter ſequuti fuerunt, cùm indicare voluerunt certantium in pugna furorem, qui aut vincere aut mori ſibi perſuaſum habent. Ille in *Scuto Herculis*, v. 386. & ſeq.

Οἷος δ' ἐν βήσσης ὄρεος χαλεπὸς προϊδέσθαι
Κάπρος χαυλιόδων φρονέει θυμῷ μαχέσασθαι
Ἀνδράσι θηρευτῇς, θήγει δέ τε λευκὸν ὀδόντα
Δοχμωθεὶς, ἀφρὸς δὲ περὶ στόμα μαστιχόωντι
Λείβεται, ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι εἴκτην.

Ovidius l. 8. Met. v. 338.
  Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
  Fertur, ut excuſſis eliſus nubibus ignis.
  Sternitur incurſu Nemus, & propulſa fragorem
  Silva dat, exclamant juvenes, protentaque forti
  Tela tenent, dextra lato vibrantia ferro.
  Ille ruit, ſpargitque canes, ut quisque *furenti*
  Obſtat, & *obliquo* latrantes diſſipat *ictu.*

f *ſit nullus inultus,*] Ita ſæpè fortiſſimi Imperatores in ſummo prælii diſcrimine his verbis quaſi ſtimuló militibus ſuis animum addebant, ut ſi cadendi neceſſitas immineret, hoc tamen in morte ſolatium reportarent, ſi plures ſecum communi letho involverent, & cruentam atque luctuoſam victoriam hoſtibus relinquerent. Catilina ad ſuos Milites: Quòd ſi virtuti veſtræ fortuna inviderit, cavete,

inulti

Ex hinc ad cives ita paucis explicat ora,
Vos precor hoſpitibus non temerate fidem.
Auguſto ſervate fidem, ſi forte, quod abſit,
Tancredum veſtrum ſanctificare *g* placet.
Nos hinc incolumes obnoxius ire rogamus *h*,
Non hîc à longo venimus orbe mori.
Auguſtus ſi noſter abeſt, trans climata mundi *i*,
Ipſum prolixas noſtis habere manus.
Hactenus arrectâ varium bibit aure tumultum *k*,
Et ſtupet & memor eſt, ſe ſupereſſe virum.

Ut

multi animam amittatis; talem verò mortem *honeſtam* appellarunt: Nepos in Chabr. c. 4. & *benè mori* dicti, qui, in acie fortiter dimicantes, ceciderunt; uti Livius l. 22. c. 50. de *L. Lucio Æmilio Paulo*, qui in prælio Cannenſi occubuit, prædicat; id Græcis eſt Καλῶς ἀποθανεῖν: Dictator *Poſthumius* in Oratione ſua, quam paulò ante pugnam ad milites ſuos habuit, inter alia hæc quoque loquutus eſt: ἀποθανεῖν μὲν γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται, κακοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς, καλῶς δὲ καὶ ἐνδόξως μόνοις τοῖς ἀγαθοῖς. i. e. *Mori* quidem omnibus hominibus neceſſe eſt, æque ignavis ac fortibus, *benè* autem & *honeſtè*, ſolis contingit viris fortibus.

g *Scificare*] In margine *Bongarſii* manu ſcriptum eſt, *ſanctificare*, quid verò ſibi velit *ſanctificare Tancredum* divinare nequeo.

h *obnoxius ire rogamus*,] Lege *innoxios*, quibus non nocetur, uti apud Salluſtium B. Cat. c. 39. *Hi Magiſtratus*, *Provincias*, *aliaque omnia tenere*, *ipſi* INNOXII, *florentes*; vel, qui aliis non nocent, quomodò Seneca l. 1. de Ira c. 16. INNOXII *dentes ſunt*, *cùm illos frequens morſus exhauſit:* utraque ſignificatiò hîc valere poteſt.

i *trans climata mundi*,] i. e. In locis remotiſſimis. Ovid. l. 4. el. 9. Triſt. v. 23.

Trans ego Tellurem, *trans* altas audiar undas.

k *bibit aure tumultum*,] *Horat.* l. 2. Od. 13.

Denſum humeris *bibit aure* vulgus.

Ovid. l. 3. eleg. 5.

Ore meo lacrymas *auribus* illa *bibi.*

Eadem translatione utitur Cic. l. 2. epiſt. 14. ad Attic. fac venias ad *ſitientes aures.* *Virg.* l. 1. Æn.

Longumque *bibebat amorem.*

Ut cùm mella volunt examina rapta tueri,
Indiſcreta volant, ſollicitata fremunt. *l*
Sic in Teutonicos urbs penè tumultuat omnis,
Regem polluto nominat ore ſuum.
Non niſi Tancredum clamans ſe noſcere Regem *m*,
Proponit monſtrum tam breve ſtulta Jovi. *n*

l *Ut cùm mella - - fremunt.*] Eleganti hâc metaphorâ in eadem re utitur *Quintus Smyrnæus* l. 3. v. 220. & ſeq.

—— Τάνυ χειλέες εὖτε μέλισσαι
Αἰθ' ἐὸν περὶ σίμβλον ἀπειρέσιαι ποτέωνται,
Ἄνδρ' ἐπαμυνόμεναι, ὅδ' ἄρ ὐκ ἀλέγων ἐπιὔσας,
Κηρὺς ἐκτάμνησι μελίχροας, αἵδ' ἀκάχωνται
Καπνῦ ὑπαὶ ῥιπῆς, ἠδ' ἀνέρος, ἀλλ' ἄρα καὶ ὧς
Ἀντίαι ἀΐσσυσιν, ὅδ' ὐκ ὄθετ' ὐδ' ἄρα βαιόν.
Ὧς Αἴας τῶν ὔτι μάλ' ἐσσυμένων ἀλέγιζεν.

i. e. - - veluti protenſis apes labiis,
Quæ circa alveare ſuum agmine innumero volitant,
Dum virum (*mella legentem*) arcent, qui tamen non magni faciens
Favos caſtrat mellitos, ac quamvis illæ crucientur
Fumi impetu & ruſtici, tamen nihilominus
Contra tendunt: Is verò ne minimam quidem rationem habet:
Sic Ajax irruptionem horum nihili æſtimat.

m *Non niſi Tancredum - - noſcere Regem*,) Tumultuantes *Capuani*, imitantur hîc Judæos, qui Pilato, meliora eis ſuadenti, eâdem voce reſponderunt, ὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. Joh. 19. v. 15.

n *ſtulta Jovi.*) Uti Author noſter nimius eſt in deformitate Tancredi effingenda, ita ſervilia veterum blandimenta, ſed inprimis Ovidii erga Auguſtum, quibus Imperatorum ſuorum numina placabant, impiè & frequenter nimis ſequitur; ſic autem ille l. 5. Triſt. eleg. 2. per Apoſtrophen ad Cæſarem, ut exilii mala ei mitiget,

Alloquar en abſens abſentia Numina ſupplex,
Si fas eſt homini cum J o v e poſſe loqui.

COMES

COMES RICCARDUS

proditiosè

CAPUAM INGREDIENS

PLURIMIS INTERFECTIS,

MARCHIONEM, & PAUCAS SUORUM RELIQUIAS ASSECURAVIT.

INterea Comes ante fores præludit in armis,
  Sinones multos novit in urbe viros.
Heu ſubitò patuere fores, foris obice fracto,
  Fit civile nefas, fit populare ſcelus.
Exter ab ignoto cadit, hoſpes ab hoſpite falſo,
  Hic latus enſe cavat o, demetit ille caput. p

Loricam

o *latus enſe cavat,*] Ovid. l. 12. Met. v. 130. *cavare galeam*
- - & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladiò, *galeamque cavari.*
De *Latere* verò *perforare* poſuit. l. 3. Triſt. Ecl. 9. v. 26.
Innocuum rigido *perforat enſe latus.*

p *demetit ille caput.*] Ovid. l. 5. Met. v. 104.
Demetit enſe *caput.*
Ubi Plantini editio An. 1582. *decutit* legit: ſi prior lectio firmò ſtat talò Heſiodum ſequutus videtur, qui in Theog. v. 180.

φίλε

Loricam lorica premit, furit enſis in enſem,
In clypeos clypei, caſſis in æra ruit.
A galeis galeæ flammeſcunt enſibus enſes,
Tela vomunt flammas, jactaque fulgus agunt.
Hoſpitis & cari telô fodit ille cerebrum,
Hic ferus ille ferox, hic ferit, ille ruit.
Hic ſalit, ille cadit, tenet ille, tenetur ab illo,
Hic levis, ille celer, aptus uterque fugæ.
Hic caput, ille caput *q* certat jactare periclis,
Opponit telis hic latus, ille latus.
Hic certant clipeis ludentes paſſibus æquis *r*,
Ut ludit ſocio ſæpè maritus ovis. *s*

Hic

- - *φίλου δ' ἀπο μήδεα πατρὸς*
Ἐσσυμένοις ἤμησε.

Licèt de Saturno patris genitalia, non verò caput demetente, ſermo ſit.

q *Hic caput, ille caput certat &c.*] Videtur is ſenſus eſſe: hic caput vel Dux eſt agminis alicujus ſeditioſorum civium, alius verò in confertiſſimos hoſtes ſeſe immiſcendo extremum capitis ſui periculum ſubit; Vel, hic & ille inter ſe certant, quis prior & majori animo in illam pugnæ partem ſe immittat, ubi periculum ſit præſentiſſimum, uterque

Paratus omne Cæſaris periculum
Subire - - ſuô. (periculô.)

r *paſſibus æquis*] à Virgilio hauſit l. 2. Æn. v. 724.

- - ſequiturque patrem non *paſſibus æquis.*

s *maritus ovis.*] Et hoc ad imitationem *Virgilii* Georg. l. 3. v. 125.

Quem legêre Ducem & *pecori* dixere *maritum.*

Idem Ecl. 7. v. 7.

Vir gregis ipſe caper.

Atque *Horatii* l. 1. Od. 17.

Quærunt latentis & thyma deviæ
Olentis *uxores mariti.*

Uterque autem ex *Theocrito*, Idyll. 8. v. 49.

ὦ Τράγε, τᾶν λευκᾶν αἰγᾶν ἄνερ.

i. e. O Hirce, albarum *Caprarum vir.*

Hic ruit à muris præcepsque ſuum trahit hoſtem,
A victo victor, victus ab hoſte cadit.
Ut ſolet à capto Jovis armiger *t* angue ligari,
Hic ligat, ille tenet, nexus uterque perit.
Non aliter qui bella gerunt, in menibus altis,
Cùm duo ſe miſcent *u*, ſunt ſibi cauſa necis.
Alter in alterius ſubnectens brachia dorſum,
Si ruit, ambo ruunt, unus & alter obit.
Cantet inauditum, cantet mirabile dictu
Nunc mea Calliope. *uu*

Dum

t *Jovis armiger*) Epitheton aquilæ Virgilio, Ovidioque uſitatiſſimum.

u *duo ſe miſcent*,) Proprium verbum de iis, qui prælia atque certamina contra ſe invicem ineunt, in quibus unus in alterius necem ruere tentat. Seneca in Phœniſ. act. 3. v. 435.

- - - jamque in alternam necem
Illinc & hinc *miſcere* cupientes *manum.*

Ad hunc autem prioresque verſus illuſtrandos, nihil aptius illis *Virgilii* l. 10. Æn. v. 20. huc afferri aut excogitari poſſet, adeò ut mutatô nomine fabula de Capuâ, à *Tancredinis* occupatâ, narrari videatur.

Cernis, ùt inſultent Rutuli? (*Tancredini*) Turnusque
- - (*Comes Richardus*) feratur
Per medios inſignis equis, tumidusque ſecundo
Marte ruat? non clauſa tegunt jam mœnia Teucros (*Cæſarianos.*)
Quin intra portas atque ipſis prælia *miſcent*
Aggeribus murorum, & inundant ſanguine foſſæ.

uu *Cantet inauditum - - mea Calliope.*) Et hìc *Virgilii* veſtigia non invenuſtè, licèt haud paſſibus æquis, preſſit, l. 9. Æn. 525.

Vos ô Calliope, precor aſpirate canenti,
Quas ibi tum ferro ſtrages, quæ funera Turnus (*Comes Richardus*)
Ediderit, quem quisque virum demiſerit Orco.

Frequens enim eſt Poëtis, ubi arduum quid, atque ſublimius, aut etiam humano ingenio inacceſſum, canere volunt, Muſas invocare, quarum ope ſe à re implicita expedire valeant; idem Virg. l. 7. Æn. v. 641. ſeq.

L 2 Pandite

Dum Comes iret eques ſpectatum menia circum
Et veniſſet, ubi maxima turris erat.
Hunc vir Teutonicus ſumma ſpeculatus ab arce,
Se dedit in Comitem lapſus ad ima miſer.
Et niſi fata virum rapuiſſent à ſtrage ruentis,
Tunc Comes è lapſu triſte tuliſſet onus.
Ut levis imbriferus per nubes fulgurat æther,
Cùm ſua per rimas nubila ventus arat.
Non ſecus in radiis procul armatura coruſcat,
Nec non criſtatum fulgurat omne caput.
Poſt procerum cædes, vitam Corradus & arma
Vendicat x, & ſocios quos ſupereſſe videt.
Hunc Comes & ſocios dextrâ ſecurat y & ore,
Non poterant proceres tot ſine cæde capi.

Ne

Pandite nunc Helicona, DEÆ, CANTUSQUE MOVETE,
Qui bello exciti Reges, quæ quemque ſecutæ
Complerint campos acies, quibus Itala jam tum
Floruerit terra alma viris, quibus arſerit armis?
Et meminiſtis enim, DIVÆ, & memorare poteſtis.

x *vitam Corradus & arma vendicat &c.*) i. e. *Marchio Conradus Muſcancervellus*, quùm videret, ſe virtute contra hoſtem nihil amplius proficere poſſe, vitam atque arma ſibi ſociisque ſuis, qui ex pugna ſuperſtites fuerant, ſervari petit à *Richardo* Comite. Ita eàdem notione uſus eſt Vellejus Pat. l. 2. c. 120. *Sunt, qui vivos ab eo* vindicatos - - *tradiderint.* i. e. Servatos.

y *Hunc Comes - - dextrâ ſecurat*) *Du Cange* in Gloſſario: *Aſſecurare. ſecurare, eſt pignore vel fidejuſſione interpoſitâ ſecurum facere.* Hic mos, licèt omnibus ferè gentibus communis fuerit, dextram ad fidem firmandam porrigere, tamen PERSIS quaſi proprius erat, quòd nulla jurisjurandi aut fidei formula apud eos ſanctior quàm hæc eſſet. Nepos in v. Datam, c. 10. *fidemque de ea re more Perſarum* DEXTRA *dediſſet.* Pauciſſimis hanc *Richardi* Comitis Capuæ expugnationem *Richardus de St. Germano* perſequitur: *Acerrarum Comes de Neapoli exiens, cum Neapolitanis, & aliis undique collectis militibus, venit* Capuam, *Caſtellum obſidet*,

Ne tabô ſolvatur humus quadriga laborat,
Mergitur in fluidis omne cadaver aquis.

ſidet, in quo Muſcancervellus (Conradus) *ſe pro Imperatore receperat, qui cùm non haberet victui neceſſaria, cum Comite ipſo componens, traditô ſibi, ac reſignatô Caſtellô ipsô, abiit ſecurus, quô voluit.* Eadem ferè *Anonymus Monaſt. Caſſinenſis*, p. 515. *Comes Richardus cum exercitu & Neapolitanis egrediens*, Capuam *capit civium proditione, ubi multi de Teutonicis gladiò pereunt; Conradus Muſca in Cervello in* Caſtro Capuano *aliquamdiu reſiſtit, tandem compoſitus cum Comite cum ſuis exiit illæſus, Capuæ nobilibus, qui cum eo erant, carceri deputatis.* vide ſupra pag. 56.

Cùm dubitaret

TANCREDUS

tenere

IMPERATRICEM apud MESSANAM,

ipſam Uxori ſuæ cuſtodiendam PANORMUM mittit,
ſcribens ei.

COr breve Tancredi meritò diffidit ubique,
    Tam ſibi quàm mundo credit abeſſe fidem.
Nunc mare nunc terras, animo ſcrutatur & urbes,
    Pectore ſollicitus nec loca fida videt. z
Tandem conſilio dubitantis pectoris uſus,
    Curam cuſtodis mittit ut uxor agat.

Acceptô

z *nec loca fida videt.*] Multa timet *Tancredus*, ſed inprimis ne *Conſtantia* cuſtodiâ elabatur, haud ignorans, plurimos eſſe, qui ejus rebus ſtuderent, quique omni curâ in id niterentur, ut eam, Tancredô dejectô, & Liberam & Reginam ſuam conſpicerent.

865 Acceptô calamô finitur epiſtola paucis,
Exul *a* quam didicit *b* littera græca fuit.

a *Exul*] *Tancredus* à Guilelmô I. ſive *Malo* patruô ſuô cum multis Siciliæ optimatibus defecerat, qui, contra eum conjurantes, complura munita loca expugnaverant, quibus verò ille omnibus præter *Butaram* receptis, hanc, quia ei Tancredus incluſus erat, obſidione cinxit, quâ etiam in deditionem acceptâ, Tancredi ſociorumque vitæ hâc lege pepercit, ut omni Siciliâ cederent, neque unquam ſe vivô in illam reverterentur. Itaque in Græciam trajecit, ibique annô 1161. tutum exilii ſui locum invenit, unde demum annô 1166. Guilelmo I. fatis functô, Guilelmi II. indulgentiâ in Siciliam revocatus eſt. Ex hâc quinquennali ſua in Græcia commoratione, & inprimis Conſtantinopoli, tantam ſibi familiaritatem in Regia aula contraxerat, ut poſteà filio ſuò natu majori *Rogerio* filiam Imperatoris Græci uxorem obtinuerit, quod matrimonium inſuper odium Græcorum, erga Germaniæ Imperatores, internecinum multum adjuvit.

b *didicit*) Non videtur veroſimile *Tancredum* anteà planè rudem Græcarum litterarum fuiſſe, cùm bella ferè continua, induciæ, ac fœdera, quæ Siculis maximè cum Græcis interceſſerant, contrarium poſtulaverint: Sed inprimis *Normanni* Principes, quarum ſtirps in Tancredo filioque ejus extincta eſt, multa, variâ fortunâ, cum illis habuerunt belli pacisque negotia.

EPI-

EPISTOLA TANCREDI
ad
UXOREM.

HOc ego Tancredus tibi mitto Sibilia ſcriptum,
Quod poſtquam tacito legeris ore crema.
Tu quondam Comitiſſa, modò Regina vocaris,
Tu quondam Licium, tu modò regna tenes.
Quas nunc faſtidis, & quæ quandoque fuere
Divitias *c*, memori ſingula mente nota.
Hæc eſt Rogerii Proto-Regis nobilis hæres,
Illius eſt uxor, qui *d* quatit omne ſolum.

Hanc

c *Tu quondam Comitiſſa - - nunc faſtidis divitias*,) Tu, quæ quondam *Licii* vel *Leccæ* Comitiſſa, quippe mea conjux, nunc verò per me Regiam dignitatem conſecuta, quâ nihil inter mortales majus, nihil exoptatius à Deo precibus depoſci poteſt, ſpernis quidem, ac meritò flocci pendes priores fortunas, verùm ne reputes, non prudentiâ, non conſiliô, imò ſingulari prorſus induſtriâ opus eſſe, præſertim hôc temporis articulô, quô, uti *Terentius* ait, *Lupum auribus tenemus*, nam regna facilè iisdem artibus, quibus initiô parata fuerunt, retinentur: ne ergò ſtulti tam ampliſſimis bonis culpâ noſtrâ excidamus, attentâ atque memori mente perpendas, *hocque* nunc *agas*, quod ego è re uſuque noſtro agenda eſſe judico.

d *Proto-Regis hæres*, *Illius uxor*, *qui &c.*) Hoc eſt illud malum, quod me malè habet & urit, & generis ſcilicet nobilitas, quâ nemo propius *Conſtantiâ*

Rogerio

Hanc ego dulcis amor, mea præcariſſima conſors
 Servandam *e* vigili pectore mitto tibi.
Sis Comes & Cuſtos, & ei ſis hoſpes & hoſtis,
 Hanc nunquam ſine te, ſi ſapis, eſſe ſinas.
Una domus vobis, unum de nocte cubile,
 Hanc nunquam ſine te, ſi ſapis, patiare loqui.
Delicioſa duas communicet una parapſis *f*
 Nunc major, nunc par, nunc minor eſſe velis.

Rogerio primo Siciliæ Regi, quippe ejus filiâ, conjuncta: & maritus, cui nupta eſt, quippe Henrici VI. Cæſaris Romani uxor, ad cujus impotentem dominationem totus contremiſco: paucis, illa ſola eſt, cui fas eſt dicere:

> Aſt ego, quæ divûm incedo Regina, Jovisque
> \- - Conjux, una cum gente (*Sicula*) tot annos
> Bella gero.

e *Servandam*) *Tancredo* eadem erga *Conſtantiam* captivam mens fuit, quæ olim *Antigono* erga *Eumenem* fuerat, cùm eum in cuſtodiam dediſſet, & Præfectus cuſtodum quæſiſſet, *quemadmodum* ſervari *vellet? ùt acerrimum, inquit, leonem, aut ferociſſimum Elephantum.*

f *parapſis*) Idem eſt, ſive legas *parapſis* ſive *paropſis;* Juvenalis Sat. 3. v. 142.

> \- - quam multa magnaque *paropſide* cœnat.

Ubi Codex Juvenalis manu exaratus, quem olim Bibliotheca mea ſervavit, ſcribit *paraſcide*, & videtur legendum parapſide, uti & in ora editi Juvenalis *Lutetiæ* 1552. 4to. Bibliothecæ Publ. *Bernenſ.* ad hunc locum manu *Franc. Danielis*, qui erat frater *Petri Danielis*, adſcriptum eſt, *Vetus*, *Parapſide*. Duplex enim vocis hujus ſcriptura reperitur, ita obſervante viro in Litteratura Græca longè eruditiſſimo *Tib. Hemſterhuyſen* ad Jul. Pollucem T. II. p. 1259. Eſt autem Vas cibarium, in quo obſonia apponebantur.

IMPERATRIX

ingreſſa Palatium audacter & imperioſè loquitur, ac reſpondet

UXORI TANCREDI.

POſt hæc aſcitis ſociis Auguſta Panormum
 Convehitur, multi condoluere ſenes.
Heu heu clamantes tacito ſub pectore flebant,
 Hæredem regni quæ manus auſa tenet. g
Pro dolor *h* ingrediens Auguſta palatia patris,
 Proh pudor inſidias obſidionis habet.

Ipſa

g *quæ manus auſa tenet?*] Quis tam impius auſus eſt tantum committere ſcelus, ut Auguſtam captivam teneat? Illa interrogatio eſt admirantis ſimul atque indignantis, ob rem aliquam quam minimè fieri oportuiſſe arbitramur: ad formam illius apud *Virgilium*, qui ſibi præ cæteris in hâc figurâ egregiè placet. l. 1. Æn. 43.

Quod genus hoc hominum? *quæve* hæc tam barbara morem
Permittit *patria?*

l. 2. v. 42.

- - ô miſeri, *quæ* tanta *inſania* Cives?
Creditis avectos hoſtes?

ib. v. 285.

- - *quæ cauſa* indigna ſerenos
Fœdavit vultus?

h *Proh dolor*] proh dolor, proh pudor, proh Jupiter, & ſæpè *proh* ſolum poſitum ſunt exclamationes indignantium apud Veteres. Ovidius l. 11. Met. v. 41. de Orpheo à Bacchis occiſo.

- - per-

Ipſa tamen gaudens tamquam viciſſe reſultat,
Et quociens loquitur, viſa ſuperba loqui.
Cerreæ faſtidit opus *i*, faſtidit amari,
Fauſta ſedens neutris *k* imperioſa jubet.

Quô

- - perque os, proh Jupiter! illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.

Inde illa in rebus perditis aut afflictis rebus decantata formula: *Proh Deûm atque hominum fidem!*

i *Cerreæ faſtidit opus*,) *Cerrea* eſt Sibilia, Tancredi uxor, *Acerræ*, vel ùt alii ſcribunt *Cerræ* Comitis filia, *Richardi Acerrarum* Comitis ſoror: *faſtidit opus*, idem eſt quod Ovidius, licèt alio ſenſu, dicit - - damnat & odit *opus*. Triſt. l. 3. el. 7. O p u s hic denotat *officium* uti in *Phœn. Senecæ* act. 1. v. 108.
- - faciet, ubicunque eſt *opus*.
Vel id quod cujusque *perſonam* vel naturam *decet*. vid. Gronov. ad h. Sen. locum; vel, *operam* & laborem, ùt Cicero Orat. ad Quirit. poſt Reditum c. 11. *quam* (Rempublicam) *aliquandò omnes unius* opere, *ſervatam judicaverunt*. Si *primô* ſenſu accipias: intelligendum eſt officium, ſibi à Tancredo in litteris demandatum, quô erga Conſtantiam captivam defungi debeat; ſi *ſecundò*, id vult: Sibiliam, tùm potiſſimùm eô tempore, quô Conſtantia in conſpectum ejus venit, ſe tanquam Reginam geſſiſſe, hancque ùt captivam tractaſſe, quod verò illa utrumque magno fortique animo contemſerit; ſi *tertiò:* Sibiliam omnem operam ac curam in eo collocaſſe, ut adpoſitis cuſtodibus, cunctas Conſtantiæ actiones, imò & intimos mentis receſſus rimaretur, ne fortè aliquid moliatur, quod ſibi ac marito ſuo foret detrimento.

k *Fauſta ſedens neutris*) Ex prioribus blandimentis atque divinis compellationibus, quibus Poëta Cæſarem Uxoremque ejus onerat, facile intelligi poteſt, animum & hic attendiſſe ad veterum opinionem, quâ exiſtimabant, Deos ſuos nonnunquam has terras inviſere, ut Bonis Bona, Malis verò Mala tribuant, eorumque ſcelera præſenti pœnâ vindicent; ſenſus ergò eſſet, *Conſtantiam*, ùt Divam aliquam ad hoc adveniſſe, ut Sibiliæ & Tancredi illosque ſectantium injuriam, ſibi maritoque ſuo illatam, ulciſcatur, jusque ſuum forti manu aſſerat: *Fauſta neutris;* non favens, non propitia, inde *fauſta ſidera*, ſalutaria, faventia; *fauſta omina*, proſpera, læta &c.

Quô Cerrea dolet, per eam tum ſæpè vocatur,
  Mittit Tancredo talia mota ſuo. *l*

l *Tancredo talia mota ſuo.*) *Mota* pro *commota*, graviſſimè irritata. Nepos in Timol. c. 1. *quibus verbis adeò ille eſt* commotus, *ut nonnunquam vitæ finem facere voluerit;* vel leg. *motu ſuo*, nemine vel ſuadente, vel admonente, aut conſilium ſuppeditante, ſed ſponte ſuâ, mentis ſuæ *motum* atque impetum ſequuta eſt.

EPI-

EPISTOLA UXORIS
ad
TANCREDUM SUUM.

QUid facis ô demens, Comitem miſiſtis an hoſtem,
  Ecce quod exarſit, jus patris hoſtis habet. *m*
Venit ad hoc Cæſar, ſed ad hoc ſua venit & uxor,
  Victorem victum præda ſuperba facit.
Non opus eſt armare viros, velare carinas *n*,
  Nec proceres belli nec numerare Duces.

Nec

m *quod exarſit, jus patris hoſtis habet.*) Hoſtis noſter ſive Conſtantia jus in Siciliam cæteraſque provincias habet, à patre ſibi, mortuis duobus Guilelmis Regibus, hæreditate relictum, quod ſuum jus, jam non verbis ſolùm à nobis repetit, ſed bellô quoque perſequitur. quod brevi antè in Italia ſed præcipuè in Apulia *exarſerat:* Nepos in Homil. c. 2. *tantum* exarſit *inteſtinum bellum.*

n *velare carinas*,) ſine authoritate caſtæ Latinitatis hôc verbô in hunc ſenſum utitur, *Ovidius* & alii dixiſſent, *Vela pandere*, *tendere*, *dare*, *laxare*, &c. ejusdem, imò pejoris adhuc κόμματος ſunt ſtatim ſubſequentia verba *enſare manus*, pro *manus enſe armare; galeare caput*, pro *caput galeâ tegere*, ſive ſecundum Ovidium *galeam dare capiti.* l. 6. Met. v. 79. Licèt apud *Nonium Marcellum* in voce *clypeat* ex *Pacuvii* ſterquilinio hæc vox eruta videatur. *Pacuv. Hermiona. Currum liquit, chlamide contorta aſtu* clypeat *brachium*, *ita &* galeare. *Cynau Epigrammatis: Miſeras audet* galeare *puellas.*

Nec veſtire ſinus maculoſi tegmina ferri *o*,
Non enſare manus, non galeare caput.
Protinus ut veniat, nullô diſcrimine *p* vincet,
Regna per uxorem Cæſar habebit opes.
Quas nimis ipſe doles cauſis malè conſulis ægris,
In caput à ſtomacho *q* morbus habundat iners.

Quam

o *Nec veſtire ſinus maculoſi tegmina ferri,*] Lego *tegmine*, & *Loricàm* intelligit, quæ conſerta hamis ſquammarum in ſerpentibus ſimilitudinem præ ſe fert, inde illa *maculoſi ferri* appellatio, quoniam Poëtis uſitatum eſt, ſerpentum ſquammas, ob varium colorem, præſertim incidentibus in eas ſolis radiis, cum *maculâ* comparare. Virgilius l. 5. Æn. v. 87.

Cæruleæ cui terga notæ, *maculoſus* & auro
Squamam incendebat fulgor - - -

Ovidius, cùm Calmi congreſſum cum ſtupendæ magnitudinis ſerpente referret, illius ſquammas *Loricæ* comparavit. l. 3. Met. v. 63.

Loricæque modô *ſquamis* defenſus & atræ
Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.

Uti noſter *Ebulo* ita & Lucanus l. 7. v. 497. Loricam *Pectoris tegmen* vocavit:

- - qua torta graves *Lorica* catenas
Opponit, tutoque latet ſub *tegmine* pectus.

p *nullo diſcrimine*] i. e. Nullo periculo.

q *In caput à ſtomacho*] Similitudo, à membris humani corporis petita, ad civilem hominum cœtum, tam Imperantium quàm parentium, transferre, exemplis veterum non caret; in quibus præ cæteris illuſtris eſt venuſtiſſima illa *Menenii Agrippæ* parabola, quâ diſcordes ſuos cives, atque contra Patriciorum importunitatem frementes, ad concordiam reduxit: ,, Tempore quô in homine, non, ùt
,, nunc, omnia in unum conſentiebant, ſed ſingulis membris ſuum cuique conſi-
,, lium, ſuus ſermo fuerat, indignatas reliquas partes, ſuâ curâ, ſuô labore ven-
,, tri omnia quæri: Ventrem in medio quietum, nihil aliud, quàm datis volupta-
,, tibus frui. Conſpiraſſe indè, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet
,, datum, nec dentes conficerent: hâc irâ dum ventrem fame domare vellent,
,, ipſa unà membra, totumque corpus ad extremam tabem veniſſe; Indè apparuiſ-
,, ſe, ventris quoque haud ſegne miniſterium eſſe, nec magis ali quam alere
,, eum &c. Comparando hinc quam inteſtina corporis ſeditio ſimilis eſſet iræ ple-
,, bis in Patres, flexiſſe mentes hominum. Livius l. 2. c. 32.

Ille

Quam malè diſpenſas aliis medicamina membris,
Si Caput ignorat.
Si caput ægrotet, valeant & cætera membra *r*,
Ni caput abradas *s*, cætera membra ruent. *t*

Ille autem morbus, qui ſe ex ſtomacho in caput tranſtulit, aliô vix poterit cognoſci vel explicari modô niſi hôc: Multi adhuc Siciliæ cives atque ex ipſis optimatibus ſuperſunt, qui maximoperè *Conſtantiæ* conatus adjuvabunt, atque in tempore illi fortiter adeſſe non aſpernabuntur: Hique in cauſa ſunt, cur Conſtantia tam altos ſpiritus alat, neque de ferociâ ſuâ aliquid remittat: quâ verò, ùt capite, longius extra regni limites remotâ, reliqui animum deſpondebunt, & facilè ad officium ſuum ſeſe redigi patientur.

r *Si caput ægrotet*, *valeant & cætera membra*,] Adeòne inſanus es Tancrede, ut exiſtimes, ægrotante capite, cætera membra benè valere: Intelligit autem infenſiſſimum *Conſtantiæ*, ac Cæſarianarum partium, quæ tùm, licèt *Tancredô* rerum potiente, in Siciliâ vigebant, erga *Tancredinos* animum.

s *Ni caput abradas*, *&c.*] Interrogativè capiendum: *& cætera membra ruent?* Senſus eſt: Niſi illam, utpote omnis mali cauſam, procul hinc in deſertum munitumque aliquem locum ſeponas, & potius Reginæ inſtar heic, magnô meô cum dedecore, imperare ſinas, putasne clientes illius, quorum magnam turbam in ſinu regni tui fovet, mente viribusque frangi poſſe? falleris, nam morbus peſtiferus latius ſerpet, & ſana quoque membra in perniciem trahet. Vel legendum eſt: *Si caput abradas:* Sublatô & remotô capite, nullô negotiô omnem rem conficies, quoniam reliqui opibus, duce, atque conſiliô, veluti vitali ſuccô deſtituti, aut] certò contabeſcent, aut ultrò tuam implorabunt fidem. Videtur autem his, Sibiliam Tancredo ſuadere, ut Conſtantiam è mediô tollat, eôdem ferè modô, quô olim Tarquinius Superbus nuncio filii, patris conſilium exquirentis; quid fieri vellet, indigitavit: „ In Hortum Ædium tranſit, ſequente Nuntio filii; ibi inam- „ bulans tacitus, ſumma papaverum capita dicitur baculô decuſſiſſe &c. Liv. l. 1. c. 54.

t *ruent.*] Probè dictum de membris humani corporis, ob nutrimentorum defectum ſenſim emorientibus. Horat. l. 2. Sat. 3. v. 153.

Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedit ſtomacho fultura *ruenti*.

RESCRI-

RESCRIPTUM TANCREDI
AD
UXOREM.

HÆc ubi Tancredus legit, quæ miſerat uxor,
Altera reſcriptum pagina tale tulit.
Cara michi conjux, & caſti fœdus amoris,
Quam michi miſiſti, pagina robur habet.
Vir magnæ fidei, maturæ gratia mentis
Eſt ibi, conſilio fac, rogo, cuncta ſuo.
Conſule Matheum per quem Regina vocaris,
Illi debemus, quicquid uterque ſumus.
Trans hominem divina ſapit, videt omnia longè,
Achitofel alter, pectus Ulixis habet. *u*
Hunc igitur michi, cara nimis, de more vocatum,
Conſule, conſiliis ipſa quieſce ſuis. *x*

u *pectus Ulixis habet.*] Inde ob verſutiam, calliditatem, ac prudentiam variis ab Homero ornatur epithetis, πολυμήτις, ποικιλομήτις, i. e. *varii conſilii*, εἰδὼς δόλȣς, δολόεις, πολύτροπος, *verſutus*, ἔμφρων, *prudens*, Σισύφεια λαμπȣρὶς, *Siſyphia vulpes* &c.

x *conſiliis quieſce ſuis.*] Hôc ſis Catone contenta, ultra
Tu ne quæſieris (ſcire nefas).
Quieſce pro adquieſce. Curt. l. 6. c. 10. *tot modò liberorum parentem, in unico filio* adquieſcentem, *eô quoque orbari.*

UXOR

UXOR TANCREDI
vocatô ſuô
CANCELLARIO,
de Viro conqueritur.

NEc mora Matheum triſtis Cerrea vocavit,
Sic ait, ô veterum Bibliotheca Ducum.
O Regni tutela, fides puriſſima Regum,
Antidotum vitæ, conſule, mœſta queror;
Senſato de Rege *y* queror, quô neſcio pactô,
Serpentem mediô pectore gnarus alit. *z*
Ad ſenium properans dementior exit ab annis,
Et jubet unde vivat penituiſſe ſenem. *a*

Quæ

y *Senſato de Rege*] Barbarè, pro homine mentis ingeniique acumine ita prædito, ut facilè res obſcuriores atque abditas percipere valeat: indè Galli *un homme ſenſé.* Ironicè intelligendum eſt, nam ſupra jam in litteris ad Tancredum exclamat, *quid facis ô demens?* & infra, de eôdem, *dementior exit ab annis.*

z *Serpentem - - alit.*] Eſt παροιμία de ingratis, qui beneficiorum obliti, ſuos benefactores injuriâ afficiunt. Græci dicunt ὄφιν θάλπειν. vid. Adagiographi.

a *jubet undè vivat pœnituiſſe ſenem.*] Nihil ſani ſenſus niſi hoc hinc elicere poſſum: Tam incepta ſibique perniciosa, ob ſenium delirans *Tancredus*, nunc jubet, ut certò eum aliquando antejuſſorum & vitæ ipſius pœnitentia inceſſura ſit: *vivat pœnituiſſe*, pro *pœniteat vixiſſe.*

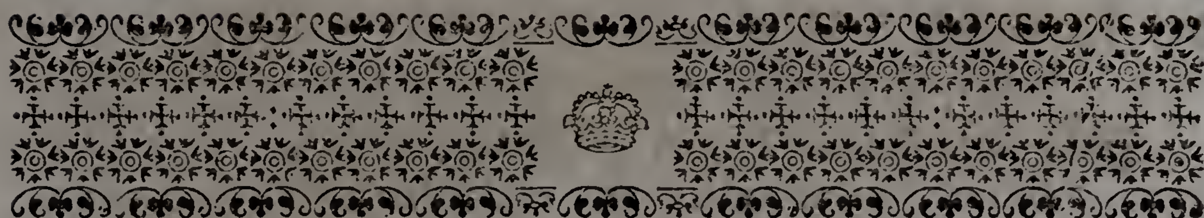
N

Quæ ſpes regnandi, vel quæ mihi vita ſuperſtes,
  Cum prope me patrio jure ſuperba ſedet. *b*
Et quociens video quæ Cæſaris ore ſuperbit,
  Ah tociens animus deficit inde meus.
Conſule, quid faciam, privatis conſule morbis,
  Nam cruciant animos nocte dieque meos.

b *patrio jure ſuperba ſedet.*] Conſtantia Rogerii patris ſui jus in Siciliam ſibi vindicat, juxtaque me Regio throno inſidens, ſuperbè imperat. SEDERE proprium de Imperantibus, juraque dicentibus verbum eſt. *Lactantius* de Deo l. 6. c. 8. Sedet *enim maximus & æquiſſimus judex, ſpeculator ac teſtis omnium.*

RE-

RESPONSIO BIGAMI.

TUnc ita Matheus meritò Sibilla vocâris,
Nam procul expertâ mente futura vides.
Regis culpa fuit, certè non imputo Regi,
Plurima cor noſtri Regis agenda gravant.
Implicitum multum dominantis ſenſus oberrat,
Et quandoque jubet, quod rationis eget.
Et quia caſtra fidem quàm plurima non benè ſervant,
Urbes ſpem modicæ credulitatis habent. c

Verti-

c *caſtra - - fidem - - urbes credulitatis habent.*] Dubiâ militum voluntate etiam togatorum civium fides vacillare videtur: *Caſtra* & *Urbes*, pro *Militibus* & *Civibus*; ùt Horat. l. 1. Od. 10.

- - *iniqua Trojæ* caſtra *fefellit*

Et Propert. l. 4. eleg. 4.

Atque intermiſſâ caſtra ſilere *tubâ.*

Ita ferè ſemper vulgi & civium mos fuerat, ad militum nutum, ùtpote plus valentium, ſuam adcommodare voluntatem; quod & *Dioni* ejuſdem, cujus *Tancredus* erat, Siciliæ tyranno fataliter contigit: *Vulgus offenſâ in eum* militum *voluntate liberius loquebatur*, *& tyrannum non ferendum dictitabat.* Nep. in vita ejus c. 7.

CREDULITAS hìc fidem quoque denotat, & à poſterioribus ſcriptoribus pro firma Chriſtianæ Religionis perſuaſione accipi cœpta eſt: *Salvianus l.* 3. contra avaritiam: *licèt* credulitatem *tuam verbis velis aſſeverare*, *non credis. Petrus Chryſologus* Serm. 159. *ſicut illi Magi*, *qui ſunt fidei noſtræ Duces*, credulitatisque *Principes.*

Vertitur in dubium, quô ſit cuſtode tuenda,
    Vel quô ſervetur præda verenda locô.
Indè ſuos dejecit humo Matheus ocellos,
    In cor ſe referens, præmeditatus ait.
Eſt locus, eſt memini mediis contentus in undis,
    Quem maris ex omni parte tuentur aquæ.
Quem vis naturæ cumulum produxit in altum,
    Qui circum ſcopulos ſub pede rupis habet.
A rate remivaga ſcopulis munitur acutis,
    Hinc lapis hoſtiles, hinc vetat unda pedes.
Qui nomen Salvator *d* habet, quia credite ſalvat,
    Tantaque ſit tanto præda tenenda loco.
Cerreæ placuit numur *e*, quod dixerat ille,
    Scribitur Urbano pagina parva viro.
Hanc Alierne Comes munito carcere ſerves *f*,
    Nil ſuper hoc Regi gratius eſſe putes.

Proti-

d *Qui nomen Salvator*] Optimè atque peraccuratè *Bened. de Falco in Antiquit. Neapolit.* Vol. 21. Burmann. Theſ. Ital. p. 9. de hoc Caſtro: „ Per maris „ littora reliquiæ piſcinæ *Luculli* apparent, quæ usque adhuc (*Locugliano*) vocan„ tur, ejusque Palatium promontorium erat *Echiæ* in mare procurrens, proceſſu „ verò temporis à continente diviſum fuit, ac à *Normannis* in Fortalitium ſeu „ Caſtellum communitum, quod cùm ad formam *Ovi* ſit erectum, *Caſtellum Ovi* „ dicitur. In *Caſtello Ovi* exiſtit *Salvatoris* ſacellum, locus idcircò is antiquitus „ *Sancti* Salvatoris Inſula nuncupatus fuit, eſtque è regione *Pizzoſalcone*.

e *placuit numur*,] Legendum *Murmur*. Iniquô animô *Ebulo* noſter ferre videtur, quòd *Matthæus* Cancellarius *Sibiliæ* ſuaſerit, ut *Conſtantiam* in munitum aliquem locum, aquis undique ac præruptis ſcopulis cinctum, ableget; inde conſilium ejus *Murmur* vocat, quod eſt ſermo inconditus & tumultuoſus. Quare vulgi ſermonibus, quia eis loquentiæ multùm ſapientiæ verò parùm inſit, *murmur*, plerumque tribuitur. Ovid. l. 13. Met. v. 124. *Murmur vulgi*; & alibi *Murmura famæ* &c.

f *Alierne Comes - - carcere ſerves*,] Nihil de hoc *Alierno* Comite compertum

Protinus Auguſtam, Cerrea præcipiente,
Ad te Parthenope remus & aura vehit.
Sic ſcelus eructat, ſcelerum ſic fumat abyſſus,
Thuraque mortiferi ſulfuris olla vomit.
Sic vetus exalat fumum putredinis antrum,
Effundit quæ vix texta venena capit. *g*
O Sodomea lues, O Gomorrea propago,
Vixeris urbanis morsque ruina tuis. *h*

Vasva

pertum habere potui, niſi quod in oppoſita pictura, nihil aliàs memorabile continente, hæc verba ſcripta ſint: *Scribit Bigamus Sacerdos* Alierno *Neapolitano*, *ut Imperatricem in* Caſtro Salvatoris *ad Mare benè cuſtodiat.* Sed & hoc animadvertendum eſt, cæteros Scriptores, qui horum temporum hiſtorias concinnarunt, ſaltem illos, quos mihi pervolvere licuit, nihil de triplici hâc cuſtodiæ permutatione commemoraſſe; Nam ſecundùm noſtrum authorem *Conſtantia* primùm à Salernitanis *Meſſanam*, indè à Tancredo *Panormum*, hinc autem à Sibilia in *Caſtrum Salvatoris*, Neapoli imminens, transmiſſa fuit. *Richardus de S. Germano* in Chron. ſuo p. 549. paucis his rem totam abſolvit: *Salernitani ad captandam Tancredi Regis gratiam*, *detentam Imperatricem ipſi Regi in Siciliam mittunt.* *Otto de S. Blaſio* cap. 37. ne hanc quidem *Conſtantiæ* in Siciliam transvectionem attingit, ſed hæc ſolùm narrat: *in qua mora* (Cæſaris ad Neapolin) *à quibusdam Baronibus Apuliæ*, *propinquis ſuis*, *Imperatrix capitur*, *& cum maxima diligentia cuſtodita*, *in captivitate detinetur tempore aliquanto.*

g *Effundit quæ vix texta venena capit.*] Longè hinc vox *texta* amoveatur, illius verò locum tutò occupet *teſta:* ut ſententia hæc ſit. *Matthæus* tantum veneni ex impuriſſimi ſui pectoris fonte effundit, quantum vix ulla teſta capiendo par eſſet. Teſtis i. e. Amphoris ſeu Cadis fictilibus veteres utebantur, ad condenda vina, quarum optimæ erant, quæ in Græcia fingebantur, id docente *Lambinô* ad hæc Horatii l. 1. Od. 20.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, *Græca* quod ego ipſe *teſta*
Conditum levi, datus in theatro
Cùm tibi plauſus.

h *urbanis - - tuis.*] i. e. Civibus, urbem incolentibus. Nepos in Cim. c. 2. *Populum Urbanum* adpellavit, ad diſcrimen eorum, qui in agris habitant.

Vasva peccati *i*, veteris vetus amfora fraudis
  Fons odiique nefas, exiciale chaos.
Templum Luciferi, qui noctem Lucifer odit,
  Qui quantò voluit, celsior esse, ruit.
Duxeris unde genus *k*? Gens à me nulla requirat,
  Nam Cartago tuos dirruta misit avos. *l*
Paupere lintheolo tecti venere Salernum,
  Quorum pauperies quid nisi flere fuit.

Quos

i *Vasva peccati*,] Leg. *Vas vah peccati.* In ora libri *Bongarsius* correxit *Valva*, sed prior lectio simplicior.

k *Duxeris unde genus*?] Trita phrasis Ovidio, aliisque, is l. 6. Met. v. 427.

Et *Genus* à magno *ducentem* fortè Gradivo.

Ep. Her. 19. v. 148.

A tibi suspecto *ducit* Ulixe *genus*.

l *Carthago dir. tuos mittit avos.*] Propriè *mitti* dicuntur, quæ ex longinquis terris advehuntur, & quæ peregrina sunt. Ovid. l. 1. Fast. v. 341.

Tura nec Euphrates, nec *miserat* India Costum.

Per *Avos* autem majores quosvis ac progenitores designat. Sen. Herc. Fur. act. 2. v. 338. 339.

- - Nobiles non sunt mihi
Avi, nec altis inclytum titulis genus.

Lucanus l. 8. v. 73.

Femina, tantorum titulis insignis *avorum*.

Quòd verò *Matthæus* ex diruta *Carthagine* originem traxerit, id non sine omine factum esse, obliquè significare voluit, cùm, quia Carthaginenses ab omni memoria, & florentibus & perditis eorum rebus, Romano nomini fatales hostes fuerunt: tum etiam, ut obscurissimi generis vilitatem in *Matthæo* taxaret, quòd ex urbe eversa oriundus sit; Magnæ enim semper laudi ducebatur, patriam habere, omnibus copiis adfluentem, ædificiorumque elegantiâ & amplitudine splendidam: Quod *Nepos* in *Alcibiade*, cùm & animi, & corporis fortunæque bona, quibus præ cæteris civibus fuerat instructus, enumerasset, ùt primum, maximumque posuit, quòd ATHENIS *amplissima civitate natus esset.* cap. 1.

Quos utinam nunquam vidiſſent littora noſtra,
　Ex his naturæ non quereretur opus. *m*
Officium quorum naturæ crimen & hoſtis *n*,
　Femineas cæca polluit arte genas. *o*
Exultans odiis, contraria pacis amaſti,
　Eccleſiæ ſtimulus *p*, ſeu rationis honus.
Juſtitiam viduis viſo non ære negaſti,
　Multociens ſociis cauſaque litis erat.

Primi-

m *Ex his naturæ non quereretur opus:*] Ad hujus ſequentisque verſûs denſiſſimas tenebras diſſipandas, nihil lucis video præter adjectam picturam, in qua *Matthæus* altiori ſellæ inſidens, duabus ſuis uxoribus ab utraque parte adſtantibus, manus ſuas illarum humeris imponit, hæ verò, manibus in ſinum mariti rejectis, illi adblandiri videntur, cum his verbis: *Matthæus Cancellarius*, *prima uxor*, *ſecunda uxor.* Ut hæc verborum ſit ſententia: Niſi majores ejus Italiæ littora attigiſſent, non eſſet cur natura de illata ſibi injuria quereretur, cui inter alias hæc eſt ab Optimo Conditore poſita lex, ut Bini, Mas & Fœmella matrimonió jungantur.

n *Officium quorum naturæ crimen & hoſtis*,] Lego *quarum*, ut referatur ad uxores, quarum flagitioſa officia, quæ *Matthæo* in illicita Venere præſtiterant, natura ipſa abhorret, crimenque ducit nullo ſatis piandum ſanguine.

o *Femineas cæca - - arte genas.*] Fœminarum pudicitiæ inſidias tendit, easque ignotis doloſisque artibus, quaſi Magico carmine irretitas, omni nequitiæ genere contaminat. *Cææ artes* ſunt ignotæ, obſcuræ. CÆCUM enim non tantùm eſt id, quod non videt, ſed & quod non videtur; ùt Virgilio *cæcus ignis* l. 4. Æn. v, 2. *Cæcum vulnus* Ovidio Ep. Her. 4. v. 20. *Cæca via* Propert. l. 2. eleg. 4.

p *Eccleſiæ ſtimulus*,] *Stimulus* propriè eſt id, quô, ad rem aliquam celerius atque alacrius promovendam, utimur; Itaque *Matthæus Stimulus Eccleſiæ* vocatur, quòd poteſtate ſuâ cùm ſacrâ, nam *Sacerdos* erat, tùm civili, quia *Cancellarii* munere fungebatur, ad Eccleſiæ perniciem abutatur, eamque velut ſubditis ſtimulis citó pede ad exitium ſuum propellat. Et hôc ſenſu rectè de *Matthæo*, quæ Lucanus de Cæſare l. 7. v. 557. ſeq. ſcripſit, dicerenrur.

Hic CÆSAR, rabies populi, *ſtimulusque furorum*,
Ne qua parte ſui pereat ſcelus, agmina circum
It vagus, atque animis ignes flagrantibus addit.

Primicias odii pro regno ſæpe litaſti,
Undè queri poterant ſæcula ſolus eras. *q*
Te ſinus Eccleſiæ contra decreta recepit,
Peccati Bigamum *r* non decet ara Dei.
Te prece vel pretiô, ſanctiſſime Papa fefellit,
Neſcio quô pactô tanta licere viro.
Ut Bigami ſcelerata manus tractaret in ara
Cui Deus æterno ſe dedit eſſe parem. *s*

Sæpe laboranti cum nil ſuccurrere poſſet,
Humano tepuit ſanguine gutta pedum. *t*

Ut

q *ſecula ſolus eras.*] *Secula* pro tempore Lactantius poſuit l. 5. c. 1. *à doctis hujus* ſeculi - - *derideri ſolet.* Hîc verò notat *homines*, uti apud Claud. l. 2. in Rufin. v. 473.

.Hûc poſt emeritam *mortalia ſecula* vitam
Deveniunt - - -

Mortalia ſecula i. e. homines.

r *Peccati Bigamum*] Leg. *peccavit.* Ordo eſt, *quod te ſinus Eccleſiæ recepit, peccavit contra decreta ſua*, *quoniam Bigamum ara Dei non decet.* Illud *peccati*, quôcunque modô volvas atque revolvas, ineptum eſt.

s *Ut Bigami - - dedit eſſe parem.*] Sententia eſt: Quæ hæc licentia? ut is, qui à nullo ſcelerum genere manus ſuas unquam abſtinuit, iisdem impiis manibus venerandum Chriſti corpus, ſub panis ſpecie latens, attrectet? *Magiſter d'Ebulo* facilè hîc ab hominibus, curioſius verba rimantibus, impietatis reus fieri poſſet, quaſi filium, quod ad humanam ejus naturam adtinet, Deo Patri parem arbitretur.

t *Humano tepuit - - gutta pedum.*] *Gutta pedum* eſt Podagra, Gallis hodiè *la Goutte* dicta. *Chronicon Caſaurienſe* citatum *du Cangio* in Gloſſ. h. v. *Illa infirmitate*, *quæ* Gutta *appellatur*, *graviter fuerat occupatus.* Sævum *Matthæi* animum, dolores podagricos ſanguine humano ſedantis, jam ſupra exagitavit.

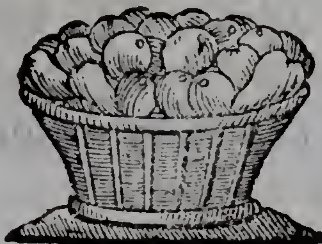
Ut Paris exussit Trojam fataliter ustam,
Ut Sodomos miserè mersit abusa Venus. [u]
Urbs ita Lernina [x] tibi credens falsè Sacerdos,
Mortis in opprobrium per tua facta ruet.
Nec tu Parthenope, quòd Cæsar abindè recessit,
Exultes, veniet, fortior atque ferus.
Ut Jovis ad prædam, quantò volat altius, ales
Descendens tantò fortius ungue ferit. [y]
Non aliter Cæsar mundi descendet ab ala,
Trux veniet tandem, qui fuit ante pius.

u *abusa Venus.*] *Passivè*, pro Venere, quâ *Sodomæi* abusi fuerunt. Dantur enim multa *deponentia*, quæ & agendi & patiendi significationem habent, & à veteribus Grammaticis *communia* nominantur. Ratio inde est, quia prisci illa etiam activa terminatione proferre solebant. Vid. Cort. ad Sall. Bell. Cat. c. 7. p. 49. Lactantius de Ira Dei c. 16. *ita quasi communi latrocinio terra omnis* depopulabitur.

x *Urbs Lernina*] Salernum.

y *Ut Jovis ales - - ungue ferit.*] Simile huic est Ovidii illud l. 3. Art. Am. v. 420.

Et *Jovis* in multas devolat *ales aves.*

DOMINUS
PAPA CELESTINUS
miſit
TANCREDO,
ùt
CONSORTEM CÆSARIS
dimitteret.

TEmporis elapſu, ſpatioque vagante dierum,
A Celeſtino littera miſſa fuit.
Hæc Tancrede tibi mando per numina cæli,
Et niſi quod jubeo, feceris, hoſtis ero.
Unde tibi tantus furor, aut dementia tanta?
In jubar illicitas ſolis inire manus.
Unde tibi tantæ ſupereſt audacia mentis?
Auſus es expertam detinuiſſe diem. *a*

Jam

a *expertam - diem.*] Leg. *Eſperiam*, ſive *Italicam*, *Auſoniam*. HESPERIA enim antiquis *Italia* dicta. Virg. l. 1. Æn. v. 350. ſeq.

Eſt locus *Heſperiam* Graji cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis atque ubere glebæ:
Oenotrii coluere viri, nunc fama, minores
Italiam dixiſſe, Ducis de nomine gentem.

Jam tumet unda maris, jam fervet & ira Leonis,
Jam trepidant montes, jam mea cimba timet.
Jam fera concutiunt ſine lege tonitrua mundum,
Jam Polus ignoſcit *b*, æthera fulgur agit.
Quam geris incluſam, trans Alpes cornua fundit,
Sollicitans ſolem regia luna ſuum.
Quis tibi jura dedit? tribuit quis vincula Petri?
Jus ſine jure tenes connubiale viro. *c*
An tibi ſceptra parum regni ſumſiſſe *d* videtur?
Infelix honeri cur ſupperaddis honus *e*?
Sæpius in ſtragem ruit incidentis, & icta
Allidens longè concutit arbor humum.

Quem

b *Polus ignoſcit*,] Leg. *Igneſcit.* Virgilius l. 1. Æn. v. 94.
Intonuere *Poli*, & crebris micat *ignibus* Æther.
Sicut igitur hâc metaphorâ, à fulminante ac fulgurante Æthere deſumptâ, iratus Cæſaris animus indicatur, qui fulminis inſtar omnia latè proſternet, & incendiô devaſtabit; ita Virgilius de *Turno* contra Trojanos furente l. 9. Æn. v. 66.
Igneſcunt iræ, & duris dolor oſſibus *ardet.*
Hoc autem vult: *Conſtantia* maritum Cæſarem in auxilium atque liberationem ſuam vocat, qui protinùs vindex atque aſſertor uxoris ſuæ aderit.

c *Jus - - connubiale viro.*] Abuteris regnandi jure, quod ſoli *Henrico*, ob *Conſtantiæ* connubium, debetur.

d *ſceptra regni ſumpſiſſe*] Singularis eſt vocis *ſumere* efficacia, ad deſignandum, *Tancredum* in jura aliena involaſſe: undè & illud *Pollionis* in *Gallieno* c. 4. fluxit: *Imperium ſumſit*, & paſſim apud *Eutropium* & alios *Purpuram ſumere*, de Tyrannis vel Ducibus, qui perfidi, ruptô militari ſacramentô, ab Imperatoribus ſuis deſciverunt, dicitur.

e *oneri ſuperaddis onus?*] Tuô te infortuniô mactas miſer, ſat enim contraxiſſe criminis, tua vetera facta penſando, videbis, ſed inprimis cùm Siciliæ regnum invaſiſti, quâ tam effreni audaciâ non contentus, aliud ſuperaddis facinus, priori ſi non gravius, haud certè minus, quòd Imperatricem captivam detines.

Quem gerit accinctus gladiator læditur enſe,
Qui prius incepit, verbera, plus doluit.
Quod tibi continget, Saladin quod contigit olim *f*,
Cujus Hieruſalem lancea vincit humum.
Crux ubi capta *g* fuit, quâ certa redemptio noſtra eſt,
Movit in actorem ſecla præda ſuum. *h*

Sic

f *Saladin quod contigit olim &c.*] SALADINUS Saracenus, Nepos ex fratre *Siracuni*, Ægypti Regis, quod regnum patruus, armis occupatum, huic Nepoti ſuo *Saladino* teſtamentô reliquit: Is quòd ingenii atque animi fortitudine, ſingularique in bello peritiâ omnibus præſtaret, celeriter Imperii ſui fines longè lateque & in ipſam quoque *Palæſtinam* protendit, quod eò facilius illi erat, quùm in ſumma *Chriſtianorum* ignavia, atque funeſta diſſenſione, feliciſſimum armorum ſuorum haberet ſucceſſum; Acie enim, quarto Nonas Julias anni à parta ſalute 1187. ſuperatis, ac in fugam verſis *Chriſtianis*, ipſoque Rege *Hieroſolymæ Guidone de Liſiniaco* vix *Saracenorum* manibus elapſô, ad urbem *Hieroſolymam* caſtra movit, quâ brevi tempore obſeſſâ, hâc ſeſe conditione oppidani dediderunt, ut ſibi cum liberis rebusque ſuis, quæ moveri poterant, diſcedendi libera foret facultas: Quô factô omnia reliqua illius terræ munita loca, paucis exceptis, in poteſtatem *Saladini* ceſſêre. *Jacob. de Vitriaco* in Hiſt. Hieroſol. p. 118. apud *Bongarſium* in geſtis Dei per Francos T. I.

g *Crux ubi capta*] Hoc graviter dolet *Vitriacus* eod. l. „ Ut autem certis „ indiciis, & evidentibus ſignis Dominum ſibi terribiliter offenſum agnoſcerent, & „ divinæ protectionis clypeum ab ipſis receſſiſſe non dubitarent, *lignum ſalutiferæ* „ *crucis*, quod die illô tenebroſô ſecum in prælium detulerunt, lamentabili infor„ tuniò amiſerunt.

h *Movet in actorem ſecla præda ſuum.*] Lego *Secula*, eôdem ſenſu quô ſupra, homines ſcil. & Principes *Chriſtianos* illa ætate viventes: *Saladinus*, captis omnibus ferè *Terræ Sanctæ* civitatibus, profligatis *Chriſtianis*, ac direptis eorum bonis, ingentem ante ſe prædam agebat: quô lugubri nùntiô excitati Europæ Principes, ut laborantibus adflictisque ſuorum rebus quamprimum ſuccurrerent, validiſſimis inſtructi copiis, expeditionem in Orientem ſuſceperunt, inter quos potentiâ atque authoritate *Fridericus* Romanorum Imperator, *Barbaroſſa* cognominatus, *Philippus* Galliarum, & *Richardus* Angliæ Reges, reliquos longè antecellebant: In qua expeditione *Fridericus*, qui, diverſo itinere atque tempore, prior in Aſiam contenderat, cùm *Cydnum* Ciliciæ fluvium, quem *Vitriacus Ferreum* nominat, intenſiſ-

Sic in te tua præda manus converterit omnes,
Quod compenſabit libera præda vices.
His igitur lectis, tibi mitto, remitte maritam,
Ipſa ſuum poterit pacificare virum.

Hæc ubi perlegit Tancredus, ùt unda movetur,
Ut quatitur tumidis parvula puppis aquis.
Ignorans quid agat, Dominam dimittere mundi
Fluctuat, & contra juſſa tenere timet.
Ut ictus inveniens nemorum diverſa viarum
Compita, quô tendat tramine neſcit homo.
Tandem conſilium deliberat anxius in ſe,
Quam tenet incluſam triſtis abire jubet. *i*

tenſiſſimo ſolis æſtu lavandi gratiâ ingreſſus eſſet, non ſine irreparabili damno univerſæ *Chriſtianæ* rei ſubmerſus eſt.

i *Quam tenet incluſam triſtis abire jubet.*] Plerique ſcriptores liberatæ *Conſtantiæ* gloriam *Cæleſtino* Pontifici acceptam ferunt. *Chronicon Foſſæ Novæ* p. 74. Collect. *Caruſ.* T. I. „ Annô 1193. Indictione decima, hôc annô Dominus Cæ„ leſtinus Papa miſit Dominum Ægidium Diaconum Cardinalem Anagniæ Panor„ mum, retulit Imperatricem *Conſtantiam*, quam Salernitani dederant Regi *Tan„ credo*, & honorificè duxit eam Romam, & ſic Dominus Papa honorificè reman„ davit eam cum ſuis expendiis Imperatori in Allemanniam. *Otto de S. Blaſio* cap. 37. „ Apoſtolicus (*Pontifex*) comotus (*ob Conſtantiam captam*) Præſumpto„ res hujus rei, terrâ eorum ſub interdicto poſitâ anathemate conſtrinxit, Impera„ tricemque captivitate relaxàri coëgit, quam poſtmodum ad Ciſalpina reverten„ tem, Imperator recepit, die ultionis in corde ejus cum nimia indignitate ſtatu„ tâ. Mollius de hoc *Tancredi* facto, nullâ *Cæleſtini* mentione injectâ, judicat *Richardus de S. Germano* locô ſæpè jam cit. *Quam* (Conſtantiam) *Rex ipſe* (Tancredus) *debito cum honore* (à Salernitanis miſſam) *recipiens*, *magnis ornatam muneribus*, *in Alemanniam ad Imperatorem remittit.*

ILLUSTRIS

REX ANGLIÆ

à Jerosolymis rediens captus præſentatur

AUGUSTO.

CÆſaris ut fugeret leges, tuus Anglia Princeps
    Turpis ad obſequium turpe miniſter erat.
Quid prodeſt verſare dapes? ſervire culinæ?
    Omnia quæ fiunt, Cæſar in orbe videt.
Rex ſub veſte latens, malè nam veſtitus ùt hoſpes
    Captus defertur Cæſaris ante pedes.
Cæſar Cæſareum vocat ad ſe more ſenatum,
    Conveniens Regem, talia, queſtus, ait.

Quis tibi poſſe dedit, noſtrûm ſaturatè cruoris
    Noſtros nocturna perdere fraude Duces *k*?

Parco

k *Cæſaris ut fugeret - - perdere fraude Duces.*] Nihil enucleatius ad hæc illuſtranda adferri poteſt, quam quod *Otto de S. Blaſio* cap. 38. de tota hac hiſtoria retulit, ita ut illius verba, licèt longiora, his ſubtexere haud dubitem: „ Hâc „ tempeſtate Rex Anglorum Richardus de expeditione transmarina rediens, per „ Unga-

Parco tibi, jam liber eas in ſanguinis hauſtum,
Nam tua Jeruſalem dextra redemit humum.
Spectat adhuc certè reditus Trinacria noſtros *l*,
Quæ tibi ſub falſo munere præda fuit.
Nam fallis miſerum ſola formidine Regem
Diſſimulans bellum jura ſororis agens.
Te poſtquam vicit multo Tancredus in auro *m*,
Auſus es in noſtrum jus perhibere fidem.

Rex

,, Ungariam in fines Ducis Leopoldi, paucis comitatus, devenit, memorque inju-
,, riarum eidem Duci apud Accaron à ſe exhibitarum, ipſum nimis metuentem,
,, dimiſſô Regali obſequiô, privatô habitu furtim celeriterque tranſire cupiens, in
,, quoddam diverſarium apud Viennam civitatem neceſſitate prandii divertit, ſociis
,, præter paucos à ſe dimiſſis: Itaque *ſervili opere, ne agnoſceretur in coctione*
,, *pulmentorum per ſe dans operam, altile ligno affixum propria manu vertens aſſabat,*
,, *annulum egregium digito oblitus.* Quidam igitur de familia Ducis, qui cum Duce
,, apud Accaronitas viſum Regem notum habebat, de civitate fortuitò egreſſus, *taber-*
,, *nam Regali coquo inſignem*, intravit, & ex conſideratione annuli ipſum reſpi-
,, ciens & recognoſcens, agnitum diſſimulavit; concitoque curſu in civitatem re-
,, verſus, Ducem qui tum fortè aderat, de præſentia Regis certificans, admodum
,, exhilaravit; Igitur ſine mora aſcenſis equis cum frequentia militum Dux accur-
,, rens, Regem frixam carnem manu tenentem captivavit, irriſumque tali opere
,, in civitatem duxit, eumque arctiſſimæ cuſtodiæ mancipavit, digna recompenſa-
,, tione reddens ei quod meruit.

l *Spectat - - veſtros,*] *Spectat* pro *Exſpectat.* Pro *veſtros* lege *noſtros.*

m *Quæ tibi - - in auro,*] Cùm annô 1190. *Richardus* Angliæ Rex, claſſe ſua in Aſiam profecturus, in itinere ad *Tancredum* Siciliæ tunc imperantem, divertiſſet, cùm ùt ipſe verbis quidem præ ſe ferebat, quò & *Tancredum* & ſororem ſuam *Joannam*, quæ olim Guilelmo II. nupta fuerat, officioſè ſalutaret, re autem vera, ut ingentem pecuniæ ſummam, quâ haud dubiè ad tanti itineris, tantique belli ſumptus ferendos, indigebat, à Tancredo, Siculiſque nomine dotis, ſorori ſuæ debitæ, extorqueret: *Meſſanenſes*, nam ibi tum appulit, id ſentientes, tumultum moverunt, omneſque Anglos ex urbe ſua ejecerunt: quâ re incenſus *Richardus*, tantam injuriam vindicaturus, armatâ manu *Meſſanam*, ante quam caſtra ſua poſuerat, ingredi ſtudebat; *Tancredus*, ut ingruentem tempeſtatem evi-

taret,

Rex ita reſpondit tollens ad ſidera palmas,
A meritis, inquit, collige digna Deus.
O Deus omnividens hominum qui cernis abyſſum,
Qui terra qui mare concutis, aſtra legis,
Quàm benè reſpondes patientibus ardua prole,
Sic tuus emeruit miles ab hoſte capi.
Hinc, ait, ô Cæſar, quod opus, quæ cauſa, quis actus?
Me nunc incuſant, rem modò cauſa ferat.
Sum reus, auctor abeſt, nec adeſt, ſed abeſſe neceſſe eſt,
Quiſquis erit, vires Regis & arma probet.
Salva pace tua veniat, qui pugnet & inſtet,
Objectis faciens enſis utrique fidem. *n*

An

taret, ad *Richardum* properat, eique perſuadet, id non ſuo juſſu, ſed paucorum civium contumaciâ factum eſſe, cunctaque, proùt imperaſſet, ſe acturum pollicetur; cujus atque *Philippi* Galliarum Regis, qui & ibi cum claſſe aderat, precibus victus, ab urbe receſſit: *Sed ubi Richardus* (hæc ſunt verba *Fazeli* de Rebus Siculis *Poſter. Decadis* l. 8. cap. 6.) *ludificari ſe ab oppidanis cognovit, indignatus, admotis confeſtim ad muros ſcalis, injectoque portis igne, tanto impetu per unius diei ſpatium urbem infeſtavit, ut disjectis mœnibus, portisque revulſis, urbe tandem ſit potitus, magnâ civium ſtrage editâ, quam major etiam cædes fuiſſet ſecuta, niſi victor civium motus, receptui canere juſſiſſet: ſedato tumultu, & civibus aliquot ſediiionis authoribus morte multatis, Tancredus non multò pòſt affuit, & pecuniâ mutuo à mercatoribus acceptâ, redditâque Joannæ Reginæ dote, pacem cum Richardo firmavit* &c.

n *Salva pace - - enſis utrique fidem.*] Hos verſus explanatiores reddunt verba illa, quæ in pictura, ex adverſum poſita, leguntur, in qua Imperator *Henricus* ſellæ inſidet, & *Richardus* Rex coram illo ſtans, manum ſtrictô gladiô armatam protendit, his adjectis verbis: *Rex Angliæ de morte Marchionis accuſatur, quod abnegans ſe enſiva manu excuſaturum promittit;* per *Marchionem* intelligit *Ducem Leopoldum*; qui duo cùm jam olim in *Palæſtina* inter ſe obtrectaſſent, & Rex inimicitiam ſuam erga Ducem palam præ ſe ferebat, tantò magis ſuſpicionem movit, quòd jam redux factus, fines Ducis ipſamque illius imperii ſedem *Viennam*, ingreſſus ſit, quaſi vitæ ejus inſidiatus fuiſſet; Ille verò ad innocentiam ſuam coram omnibus teſtandam, ſed inprimis ut eam Cæſari tanquam Judici probaret,

An pugnare meo ſolus cum Cæſare veni?
    Abſit, in hac humili veſte quis arma movet?
Et ſi cum Dominô mundi pugnare licebit,
    Unde michi veniet miles, & unde pedes?
O decus imperii, nec me ſine judice dampnes,
    Nam tua judicii crimine jura carent.
Me tibi committens, tuus oro mitius in me
    Quam meritum noſtri poſtulet enſis agat.
Flectitur hac humili prece, quem non mille talenta *o*,
    Nec Summi potuit flectere carta Patris. *p*
Imperio poſtquam jurans ſe ſubdidit, inquit,
    Vivat in æternum lux mea liber ero.

baret, vanum imputati criminis auctorem ad ſingulare certamen, pro illorum temporum recepta conſuetudine, provocat.

o *Flectitur - - quem non mille talenta.*] Non tamen ſine redemptionis pretio evaſiſſe Regem, *Otto de S. Blaſio* citatô locô apertè declarat: „ Imperator itaque captum Anglorum Regem audiens, miſſis ad Ducem nunciis Regem „ ſibi præſentare juſſit, præſentatumque Wormatiam aſportari, vinctum ferroque „ onuſtum præcepit, dans ſibi induciis deliberandæ redemtionis: ad quem multi „ ſuæ terræ majores viſendi gratia venerunt, & diverſas rerum ſpecies Domino ſuo „ obtulerunt. Itaque pro captivatione peregrini Regis *Leopoldus Dux à Summo* „ *Pontifice excommunicatus*, ne ſimili auſu peregrini ſancti ſepulchri à quoquam „ impetiti, à ſubventione transmarinæ Eccleſiæ deterrerentur. Tandem datis in „ redemptionem ſuam Imperatori multis millibus centenariorum auri & argenti, „ nec non & Duci Leopoldo auro & argento pro libito collato, eisque pace & re- „ conciliatione ſacramento ab eo firmata, captivitate exuitur, ſicque multatus „ rediit in terram ſuam.

p *carta Summi Patris.*] Pontificem id factum Leopoldi Ducis iniquo animo tuliſſe, ex ſupra ab *Otthone de S. Blaſio* allatis, intelligitur.

DIOPULDUS

aggrediens

SCM. GERMANUM,

Equum ſuum à tribus Ruſticis digladiatum amiſit, & villam viriliter cepit.

INtereà Dipuldus ovans armenta capiſcit *q*,
Virtutis ſequitur gratia diva virum.
Caſtra ſuperba cremat, capit oppida, territat urbes,
Ad Tancridinam quæ rediere fidem.
Sub pede montis adeſt uberrima villa Caſini,
Quæ nec paſtori credere cauta fuit.

Hanc

q *armenta capiſcit*,] Lege *capeſſit*, etſi inuſitatum ſit probis ſcriptoribus dicere *armenta capeſcere* pro *capere*, pervulgatum verò *capeſcere Rempublicam*, *pugnam*, *arma* &c. Non tamen hîc diſſimulandum, veteres membranas *Biblioth. Publ. Bern.* cùm hæc vox occurrit, ferè ſemper ſcribere, *capeſcere*, uti & *Burerius* in Velleji Pat. Codice l. 2. c. 94. invenit, *capeſcere cœpit Remp.*

Hanc ferus invadens Dipuldus ab aggere dextro,
  Diſſipat inſtantes, ùt leo magnus, oves. *r*
Cujus ab agricolis circumdatus à tribus horum,
  In triplici cultro digladiatur equus.
Stans pedes, enſe pedes duros detruncat & armos,
  Se fore Dipuldum clamat, & enſe probat.
Ut trepidant volucres, Jovis in quas fulminat ales,
  Ut lepus algeſcit, lapſus ab ore canis.
Non aliter gens illa timet victoris ab enſe,
  In Diopuldeo nomine victa cadit.
Subditur imperio ſacrati villula caſtri,
  Et facit invitam dextra coacta fidem.
Idem poſt modicum paucis comitatus alumpnis,
  Exiit à Caſtro, ſortis agebat iter. *s*
Illo fortè die propriam Comes ibat in urbem *t*,
  Ibat in adverſum ſorte latente virum.
Ex hac Dipuldus, Comes ex hac obvius ibat,
  Alter in alterius neſcius ibat iter.
Ventum eſt ad faciem, fit clamor vocis utrimque,
  Confractis ſudibus tela recluſa micant.
Hic ferit, ille ferit, cadit hic, ſuper hunc ſtat & ille
  Dentipotens Comitem denique vicit aper.

Hic

r *ùt leo magnus, oves.*] Quintus Smyrn. l. 3. v. 496. eâdem comparatione utitur:

Οἵ σε πάρος φοβέοντο, λέονθ' ὡς αἰόλα μῆλα.

i. e. Qui antea te fugerunt, ùt discolores leonem oves.

s *ſortis agebat iter.*] Legendum puto *fortis:* non enim conjicere valeo, quid ſit *ſortis iter*.

t *Comes ibat in urbem,*] Eſt *Richardus* Acerrarum Comes prælio à *Diopuldo*, vel rectius à *Theobaldo* captus; de qua re vide paulo infra *Ottonem de S. Blaſio*.

Sic Diopuldeos vir quisque ſuum ligat hoſtem,
1114 Captivosque ferunt in ſua caſtra *u* viros.

u *Captivosque ferunt in ſua caſtra viros.*] Mirum, quî factum ſit, ut poſt hunc verſum ſecundus liber incipiat, cùm ab initio libri, nulla primi fiat mentio: verùm hujus loco ſtatim in fronte ante primum verſum *Dux ubi Roggerius Guiſcardi clara propago*, legitur: *Incipit prima primi Regis Siciliæ particula:* quod incuriâ non tamen noſtrâ ſed Exſcriptoris pro Indice præponere neglectum fuit.

Expli-

Explicit

LIBER PRIMUS,

Incipit

SECUNDUS.

UT pius armipotens fugat omnem lætus eclipſin,
Reddit & Experios in ſua juſſa Deos. *x*
Imperat hinc puppes animoſus ubique parari,
Nec mora quæ fiunt vix capit unda rates.
Marchio quinque minus transmiſit mille carinas,
Auſtrinus totidem miſerat octo minus.

Turi-

x *Experios in ſua juſſa Deos.*] Lege *Eſperios*, ùt ſupra *texta* pro *teſta.* Esperii Dii aut ſunt Italiæ Principes, qui redeunte cum validiſſimis copiis in Italiam Cæſare, partim armis ſubacti, partim verò in fidem accepti fuerunt; aut ex veterum conſuetudine ita loquutus eſt, qui urbem aliquam oppugnantes, nil prius neque antiquius putabant, quàm Deos illius urbis tutelares compoſitó carmine evocare, ut, relictis prioribus ſuis ſupplicibus ac clientibus, ad ſe transeant, pinguiora atque opima magis ſacrificia, ædes ſplendidiores, unô verbô rem magis auctam illis pollicentes; hoc ni factum ſit irritos omnes ſuos labores, vana ſua, quæ ſtatuiſſent, opera futura arbitrabantur. Inde *Tyrii*, cùm Alexander Magnus eorum urbem terra mariqúe obſidione cinxiſſet, ſimulacrum Herculis, cujus numini urbem dicaverant, aureâ catenâ devinxerunt. Curt. l. 4. c. 3.

Turineus centum ſeptem minus æquore claſſes
Annumerat, Scavus non minus æquor arat.
Bavarus everſat centeno Remige Pontum,
Alſaticusque pari Remige ſpumat aquas.
Ter quater octo rates portantes agmen equorum
Belgicus, & totidem linthea Saxo tulit. *y*
Mille rates, ter quinque minus, Pomeranicus armat,
Flandricus æquoreas ſulcat amicus aquas.
Sex decies Ligur ventis dedit ampla ſecundis,
Vela, Secolſaticus *z* per freta longa volat.
Mille viros ætate pares Burgundia mittit,
Mittit victrices Tuſcia mille manus.
Mille quidem clipeos Jovis arma Suevia geſtat *a*,
Mille faretratos magna Boëma viros.

Mille

y *lintea Saxo tulit.*] *Lintea* pro *velis*, & *vela* pro *navibus*.

z *Secolſaticus*] Quis *Secolſaticus* ille? ego *Holſatiæ*, Principem intelligo, qui, quoniam ex ultimis Germaniæ finibus copias ſuas auxiliares Cæſari in Italiam transmiſerat, non immeritò *per freta longa volaſſe* dicebantur; adeò ut per *freta longa* intelligantur maria longinqua, longè ab Italia remota.

a *clipeos Jovis arma geſtat*,] *Jovis arma* putabantur tonitrua, fulgura ſed præcipuè fulmina, quæ hîc, niſi valdè impropriè, in *Suevis* militibus locum habere nequeunt; melius fortè intelligitur invictum illorum robur, atque virtus, quâ veluti fulmine cuncta proſternunt atque disjiciunt. Ego verò ad morem illum vetuſtiſſimum hæc verba refero, quô clypeis veterum Heroum varia cùm animalium tum aliarum rerum, imò ipſorum quoque Deorum figuræ inſculptæ fuerunt, unde etiam *Inſignia* gentium atque familiarum hodiè *Arma*, Gallis etiam *les armes*, Germ. Waapen, & rectius Waaffen, dicta, originem ſuam traxerunt. Quem morem jam in Cana atque ultima antiquitate, Trojanorum quippe temporibus, obtinuiſſe *Virgilius* l. 7. Æn. v. 57, 58. memorat,

Pulcher Aventinus, clypeoque inſigne paternum
Centum angues, cinctamque gerit ſerpentibus hydram.

Quæ ùt alia plurima imitatus eſt *Silius* Ital. l. 2. v. 158. &c.

Mille corruſcantes mittit Lotharingia criſtas,
Mittit & ignivomas Anglia mille manus.
Mille Polona viros nitidis præſentat in armis,
Francia mille boum bellica terga tulit.
Mittit Silvicolæ Brabantia tela Dianæ,
Baliſtas lectos Friſia mittit humus.
Bis duodena Ducum ſuperum ſol regna vocavit *b*,
Per mare per terras numina Cæſar habet.
Lætus in Apuliam properat, primoque Salernum
Appetit *c*, urbs meritô depopulanda ſuo.

Vul-

Centum angues idem Lernæaque monſtra gerebat
In clypeo, & ſectis geminam ſerpentibus hydram.

In hanc ergò ſententiam capienda authoris verba: Suevos clypeos, *armis Jovis*, id eſt fulmine inſignitos, geſtaſſe.

b *Bis duodena Ducum ſuperum ſol regna vocavit*,] Niſi legas *Sal*, de omni verſûs ſenſu actum eſſe videtur. *Sal ſuperum* eſt *Mare ſuperum;* ad cujus oram maritimam expugnandam variarum gentium atque regnorum Duces convolaverant. Vel quod demum mentem meam ſubit, *Superum ſol* duplici ſenſu tolerari poteſt, ſi accipias gignendi caſu *Superûm* i. e. *Superorum*, ſive *hominum*, ut aut opponantur inferorum ac demortuorum Manibus, aut quia ſuperant adhuc, ac vitali aurâ fruuntur, & ſuperſtites ſunt, ita dicti; vel *Superûm ſol* i. e. Jupiter, ſive Deûm hominumque Pater & Rex, quô invidendô nomine ſæpius à *Petro* noſtro *Henricus* appellatus fuit; quôcunque verò modô accipias, hic ſenſus emergit: Cæſarem *Henricum* viginti quatuor diverſos populos ac regna, ſuo quæque Principi parentia, ſibique cùm ſocia tùm juri ſuo ſubjecta, ad bellum *Tancredo* inferendum, concitaſſe.

c *Lætus in Apuliam - - Salernum appetit*,] Hanc, iteratâ Henrici in Italiam expeditione, variorum locorum factam expugnationem, malo veterum Hiſtoricorum quàm meis verbis exponere: *Ottho de S. Blaſio* cap. 39. *Eôdem annô* (1193.) *Henricus Imperator contractô exercitu ſecundâ vice Alpes tranſcendit, & in Campaniam arma convertit, in quô itinere Richardum de Scerre Comitem ditiſſimum* (is eſt Richardus Acerrarum Comes, qui plurima mala in domum Cæſaris intulit; ideoque eò magis hæc *Blaſii*, de miſerando ejus exitu, verba inſerenda duxi, quod *Ebulo*, ob rationem inferius adferendam, nihil de illius morte memo-

ret,

Vulneris elapſi memor eſt quandoque cicatrix;
Qui ſpuit in cœlum polluit ora ſui.

ret) *à Theobaldo de Reggatart captum ſibique præſentatum, apud Capuam patibulo ſuſpendit, capite deorſum verſò. - - Deinde omnes civitates Campaniæ Apuliæque aut expugnatas deſtruxit, aut in deditionem accepit, inter quas præcipuè* SALERNUM, *Barletum*, *Barram* &c. Cum hoc congruit *Chronicon Foſſæ Novæ*, licèt in anno diſſentiat: An. 1194. *Imperator præparato magnô ſtoliô* (i. e. Claſſe, à Græco στόλος) *per mare miſit in Siciliam, ipſe cum magnô exercitu per terram veniens, Campaniam applicavit - - poſteà ivit* SALERNUM, *& fecit magnam partem murorum diruere, & omnes homines, quos ad manus potuit habere, captivavit, & totam civitatem expoliavit, pro vindicta uxoris ſuæ, quam dederat Regi Tancredo, & ſic tranſivit in Siciliam.*

Haud

HAud procul armipotens *d*, venit Archilevita Salernum,
Cum quo tui nomen *e* Guarna Philippus erat.
Sic ait, ô Cives ego ſum qui multa laborum
Pondera portavi, multa timenda tuli.
Nunc redeo ſalvare meam, ſi creditis, urbem,
Credite Concivi, credite, vera loquor.
A Domino factum eſt, pro vobis exul ut irem,
Joſeph nunc vobis pacifer alter ero.
Peccaſtis graviter, peccatum noſcite veſtrum,
Nam mens feſſa ſibi *f* grande relaxat honus.
Jam propè Cæſar adeſt, jam Cæſaris arma coruſcant,
Jam vexilla micant, jam ſua ſigna tonant.

Mit-

d *Haud procul armipotens &c.*] Cùm haud procul à *Salerno* Cæſar omnia latè igne ferroque depopulatus eſſet, ad ipſam urbem *Salernum* victricia arma iratus convertit, quam tamen Epiſcopus *Salernitanus*, Cæſarem in Germaniam & nunc quoque ejus caſtra ſequutus, antè ingreſſus eſt, ut cives ſuos oratione ad anteactorum pœnitentiam adduceret, illiſque perſuaderet, veniam à Cæſare ſupplici ore precibusque non fictis expetere.

e *Cum quo tui nomen &c.*] Interpunge & lege: cum quo, *cui nomen Guarna Philippus*, erat. Quis verò ille ſit, neſcio.

f *mens feſſa ſibi*] Leg. *faſſa*. i. e. Quæ non ſolùm ſibi ſceleris ſui conſcia eſt, ſed & illud ore cordeque ſuo fatetur; ad ſeveram *Catonis* regulam, *qui ſibi atque animo ſuo nullius unquam delicti gratiam fecit.*

Mittite de vestris, qui dicant, reddimus urbem,
    Subjacet imperio phisica terra *g* tuo.
Parce tuis servis, non pœna, sed nece dignis,
    Quæ poterit nostrum pœna piare scelus?
Ad veniam credo flectetur more tonantis,
    Vobiscum faciens absque rigore pium.
Ut Nazarenus Deus à Patre natus in orbem
    Venit, in humano tegmine factus homo.
Ipse quidem tota cum majestate futurus,
    Pro meritis judex omne piabit opus.
Sic meus armipotens *h* primò pius atque benignus,
    Nos adiit, sed nunc ùt grave fulmen adest.
Jam non multa loquar, quia jam Nuceria sentit *i*,
    Quæ loquor, urbs vestra mane videbit idem. *k*

g *phisica terra*] Quid per *physicam terram* intelligat, aut cur Salernum ita vocitet? haud facile conjectu est: Ego ita censeo, *Salernum* ita vocari, respectu civium, quia esset eorum patria, & natale solum, à Græco φύω vel φυτεύω derivatum, uti apud Euripidem in Alcest. v. 290. Pater vocatur ὁ φύσας, & v. 294. ib. dicitur, ἄλλα φυτεύσειν τέκνα i. e. alios geniturum liberos.

h *Sic meus armipotens* &c.] Cæsar meus prius urbem nostram amicè benigneque invisit, & uxorem suam nostræ fidei credidit, nunc autem, ni seriâ pœnitentiâ eum antevertatis, ob malè facta omnem iræ atque ultionis suæ tempestatem in vos effundet.

i *Nuceria sentit*,] Intelligit *Nuceriam* Campaniæ, nam & aliæ cognomines urbes in Italia erant.

k *Quæ loquor urbs - - videbit idem.*] Post hunc versum, qui ultimum paginæ locum occupat, *Bongarsius* sua manu adscripsit: *Il y a du deffaust en c'est endroit, car la ville de Salerne fut prise.* Certè hiatus in codice non solùm in Historia, quæ manca hic est, apparet, nihil enim de *Salerni* expugnatione, nihil de morte Tancredi memorat, & in sequentibus statim à devictâ jam *Sicilia* orditur; sed etiam deploranda vestigia duarum recisarum paginarum remanent, quæ multum damni, multumque desiderii illorum temporum historiæ cupidis reliquerunt.

INterea Siculis ſolo terrore ſubactis,
Dux ratis Auguſtæ Cæſaris urget iter.
Ut properet, ſcribit, quia jam Trinacria victa eſt *l*,
Quod puppes profugô Rege redire rogant. *m*
Jam ſatur à miſeræ ſpoliis exercitus urbis,
Faſtidit victa, victor in urbe moras.
Mane datô ſignô, tunc Calandrinus in alto,
Militiæ ſocium circuit agmen equo.
Imperat, ut properent, tutum eſt properare Panormum,
Nec mora Teutonici juſſa jubentis agunt.
Eſt data Dipuldo renovandi cura Salernum *n*,
Nec non totius tradita jura ſoli.

Vir

l *Dux ratis Auguſtæ - - Trinacria victa*] Dum Cæſar in Apulia & Salernitana aliarumque urbium expugnatione moratur, claſſem ex tota fere Europa contractam in Siciliam præmiſerat, ipſe verò, ſi in Italia debellatum eſſet, cum exercitu ſuo in Siciliam transmittere decrevit: Id cùm ex voto ſucceſſiſſet, & Præfectus claſſis ſolò terrore Cæſariani nominis totâ Inſulâ potitus eſſet, litteras ad Cæſarem miſit, ut ipſe ſubſequatur, & Siciliæ imperium capeſſat.

m *puppes - - rogant.*] Claſſiarii milites, vel potius præfecti, quorum ibi magna multitudo erat, devictâ Siciliâ, petunt, ut ipſis in patriam reverti liceat; tantò magis quòd Rex *Guilelmus*, nam *Tancredus* pater ejus jam mortuus erat, profugiſſet.

n *renovandi Salernum*,] Muros & ædificia diruta reficiendi.

Vir puræ fidei, vir magni nominis, omnis
Militiæ titulus, imperiale decus. *o*
Quem nec promiſſum numeroſi ponderis aurum,
Movit, nec potuit ſollicitare timor.
Hoſtibus in mediis quam plurima caſtra ſubegit,
Egregius, alacer vicit in enſe viros.
Cujus virtutis præconia vidit Aquinum,
Quo vicit victor milia quinque virûm.
Vera loquar, falſumque nichil mea Muſa notabit,
Nec mea Romanas fiſtula fallet aves.
Quodam fortè die veniens Dipuldus ab Archi *p*,
Colligit in multos fulmifer arva ſinus,
Innumeras prædatur oves, capit agmen equorum,
Agricolas multos, & juga mille boum.
Quæ venale genus factum vice Paſtor agebat,
Heu heu Dux prædæ vile lupanar *q* erat.

Cùm

o *Vir puræ fidei - - Imperiale decus.*] Hic Dipuldus, quem *Ottho de S. Blaſio* ſupra cit. vocat *Theobaldum de Reggatart* erat Marchio Imperii Romani, vir acer, ſtrenuus, & rei militaris adprimè peritus; cui Cæſar ob egregia merita, quæ ei in hac & ſuperiori expeditione præſtiterat, & *Salernitanum* Principatum, & *Richardô* Acerrarum Comite ſublatô, illius Comitatum dono dederat. vid. *Richardus de S. Germ.* ad annum 1197.

p *veniens Dipuldus ab Archi,*] Erat Caſtrum Apuliæ longè munitiſſimum, quod Theobaldus cum præſidiario milite tenebat, etiam eô tempore, quô res Cæſarianorum retrolabi viderentur; inde *Richardo de S. Germ.* apud Caruſ. vocatur *Caſtellanus Roccæ arcis.* p. 549.

q *Dux prædæ vile lupanar*] Quid hæc verba ſibi velint, docet à latere poſita figura, tres enim meretrices, elatis in altum pedis paſtoralibus, armenta atque pecorum gregem ante ſe agunt, ſupra quarum capita hæc leguntur: *Meretrices ducunt prædam.*

Cum victor tandem caſtrum ſaturatus adiret,
Spectat in adverſum millia quinque viros.
Qui prædam certare parant, ſtringuntur in arma,
Et tamen expoſitos Guido retardat equos. *r*
Tunc Dipoldus ait, michi ſors quod ſera videris,
Hoc mens, hoc animus, hoc mea vota petunt.
Me probet eſſe virum contra, quicunque coruſcat,
Ex hinc ad ſocios talia verba dedit.
Nec vos aſpectus numeroſi terreat hoſtis,
Femineos tellus parturit iſta viros.
Ad ſpeculum natos effeminat umbra quietis,
Quos alit in teneris dulce cubile roſis.
Hi Tancridini, ſumus & nos Imperiales,
Hi pecudes, ſed nos dicimur eſſe ſues.
Sus agat in pecudes, & eas & vellera portet,
Audaces ſequitur ſors bona *s* ſæpe viros.
Hactenus innixus clipeo, commiſſus & haſtæ,
Dum ferit everſos terga ferire pudet.
Mille viros flexa procer unus inebriat haſta,
Et ligat & tondit mille vir unus oves.

Mille

r *Guido retardat equos.*] Et hæc ex eadem figura explicanda, ubi ingens equitum turma comparet, quam alia laxatis equorum frenis inſequitur; ſupra priorem hæc verba leguntur: *Guido de Caſtello veteri volens prædam eripere in fugam verſus eſt:* Supra alteram priori turmæ inſtantem, *Diopuldus.*

s *Audaces ſors bona ſequitur &c.*] Virgilianum eſt, *Audentes fortuna juvat*, lib. 10. Æn. v. 284. ad mentem *Catonis* apud Sall. in B. Cat. c. 52. *non votis neque ſuppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo, benè conſulendo proſpera omnia cedunt.*

Nec tango, quod Neapolim devicit inermis,
Quod loquar expertum terra Laboris habet. t

t *Nec tango - - terra Laboris habet.*] i. e. Non illa nunc attingo, quæ ad *Neapolin* geſſit: quæ hîc *Ebulo* Theobaldo, id *Richardus de S. Germano* ipſi Henrico tribuit p. 551. *Henricus - -* TERRAM LABORIS *ingrediens, Neapolim recipit, Salernum ſibi renitentem vi cepit, ac ſuis dedit in direptionem ac prædam.*

SERE-

SERENISSIMUS

IMPERATOR HENRICUS

FABARIAM veniens, Nuncios ab Urbe PANORMO recepit.

INtereà Cæſar ſuperatô Calabre totô *u*,
Venit ad inſanas indubitanter aquas.
Claſſibus expoſitis, furioſas transfretat undas *x*,
Poſt hæc Meſſanæ paulò moratus abit.
Fabariam veniens Socerum miratus, & illam *y*
Delectans animos nobile laudat opus.
Legati quem præveniunt ex urbe Panormi,
Debita commiſſæ verba ſalutis agunt.

Expo-

u *ſuperatô Calabre totô &c.*] *Ottho de S. Blaſio* c. 39. *Itaque tota Apulia cum Campania in provinciam redacta, in* CALABRIAM *& Siciliam copias transpoſuit.* ubi rectius legeretur, *per Calabriam in Sic.*

x *inſanas aquas - - furioſas undas,*] propter infames illos ſcopulos *Scyllam* & *Charybdin*, qui navigantibus ſunt periculoſi.

y *Fabariam - - Socerum miratus &c.*) *Rogerium*, Conſtantiæ patrem intelligit, qui Fabariam ædificiis ornavit, & inter cætera inſigne aliquod opus, quod ob artem atque pretium omnium oculos atque mentes, ſed præcipuè Henrici, in admirationem traxit, extruxiſſe videtur. Laudat ergò Cæſar & *illam*, nempè *Fabariam*, & illud *nobile opus*, quod tantum inter alia illius urbis opera caput extulit.

Quantum lenta ſolent inter Viburna cupreſſi.

Exponunt animos populi, menteſque ſerenas,
    Affectum juvenum, propoſitumque ſenum.
Ore ferunt uno, tu ſol, tu lumen in orbe,
    Tu ſpectata dies, qui ſine nocte venis.
Tu regni tenebras, armatâ luce fugabis,
    Diſcutiens lites copia pacis eris.
Qui mundum ſub pace ligas, qui bella coherces,
    I nes ita qui *z* Regum ſub pede colla teris.
Quis Rex, quis Princeps, quis Dux tua juſſa recuſat?
    Quis valet armato Cæſare bella pati?
Nam ſervire tibi mundo regnare videtur,
    Major in hoc magno Cæſare *a* Cæſar eris,
Heu profugus noſtram dimiſit Regulus urbem,
    Radicem colubri CATABELOTTUS *b* alit.

Cæſar

z *I nes ita qui &c.*) Quis usquam Hariolus divinare poſſet, quid hæc verba valeant? etſi verò legas *nos*, nullus tamen inde ſenſus emergit, niſi hic ſed planè coactus: *Nos noſtraque colla ita premis ut aliarum Gentium & Regum;* hoc enim Tyrannum argueret; at mollius interpretare verba: *Nos noſtroſque tuæ commendamus fidei, in nos ſolus exerce omne imperium: in cujus rei ac ſinceri noſtri animi, Numini tuo devoti, teſtimonium, nos coram te in terram ad pedes tuos proſternimus, quibus, ſi libitum fuerit, colla & cervicem noſtram calcare poteris;* & hoc etiam figura adjecta velle videtur: in qua Imperator ſellæ Regiæ inſidet, & duo *Panormitanorum* legati, flexis genibus libellum ei ſupplices porrigunt. Majori id quidem jure in defectores & ſeditioſos facere potuiſſet Henricus, quam olim Alexander Pontifex in Fridericum Henrici patrem, quæ tamen hiſtoria omnis fabulæ adfinis eſt.

a *Major in hoc magno Cæſare &c.*) Servire tibi, ea demum libertas eſt, quid dicam *libertas?* imperat, regnat, dominatur, qui tibi ſervit; & in hoc invictum aliàs & magnum illum *Julium Cæſarem* ſuperas, qui enim illi ſerviebant, inviti, coactique & quaſi reluctantes, grave illius ſervitutis jugum ſentiebant, quod datâ occaſione excutere, palam præ ſe ferebant.

b *Radicem colubri Catabelottus*) Erat validiſſima turris vel caſtrum, in quod ſe *Wilelmus* Rex cum fidiſſimis ſuorum conjecerat: huc pertinent *Chronici Foſſæ*

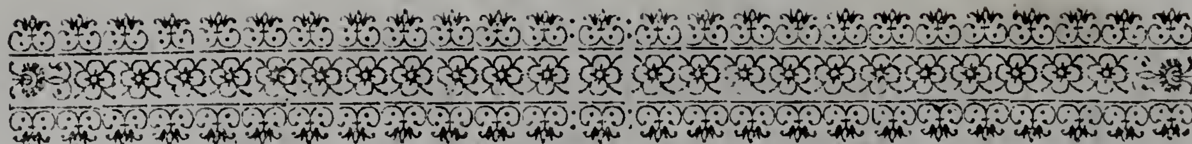
Novæ

Cæsar ubi tantæ fidei legata recepit,
    Pace triumphali mandat in urbe frui.
Protinus edictum sonat Imperiale per omnes
    Ne quis præsumat, undè quærela venit. *c*
Et pedes & miles cautè Pomeria servent,
    Cæsaris adventus nulla virecta gravet. *d*
Hæc postquam præco clamandô circuit agmen
    Urbem pacifico milite Cæsar adit.

Novæ verba pag. 74. Collect. Caruf. T. 1. *Mense Decembri* (anni 1194.) *cum multis falsis promissionibus recepit* Panormum, & Palatium, & cum multis fallaciis & *deceptionibus & sacramentis abstraxit Regem Rogerium* (in hoc falsus est author, *Rogerius* enim jam ante Tancredum mortuus erat) *de castro* CATABELLOTE, *ubi ipse securè & abundanter in divitiis & cibaliit permanebat.* Non tamen hîc silentiô prætereundum est, figuram, modò memoratam, exhibere quatuor castella, quibus singulis sua nomina adscripta sunt: CATABELLOT, BICARIM, CATABUTUR, CALATAMET.

c *Ne quis præsumat - - querela venit.*) Ne quis tale facinus audeat, de quo jure aliquis conqueri possit; posteriores scriptores semper in malam partem hoc verbum acceperunt. *Eutropius* l. 2. cap. 1. Præsumpserunt *tamen Tribuni militares - - iterum dignitatem*, i. e. contra omne fas & voluntatem populi atque senatûs potestatem suam Consularem denuò invaserunt. Salvianus l. 3. de Gubern. *non omnes passim intrare* præsumunt, *nisi quos aut judex vocaverit*, *aut negotium traxerit.*

d *Cæsaris adventus nulla virecta gravet.*) Disjunge, *vi recta;* ac sensus erit: Cæsar cum copiis suis militaribus *Panormum* veniens, nemini recta bonaque agenti, erit molestus, nullus vim nullus injuriam patietur, sed potius ùt faustum sidus, omnibus propitius atque salutaris affulgebit.

HÆc ubi Tancredi miſeri miſerabilis uxor
Reſpicit, ùt glacies manè novella rigat.
Membra cruor, calor artus, ſpiritus oſſa reliquit,
Vix à femineis eſt recreata viris.
At poſtquam ſumpſit dubias in pectore vires,
In lacrimas oculos ſolvit amara ſuos.
Brachia jactat humo, quos læſerat auſa precari
Sanctos, nec Paulus, nec Petrus audit eam.
Colligit inmeritum *e* perjuria multa mariti,
Et cædes hominum nequitiæque genus.
Cauſatur *f* ſua geſta prius, cauſatur & inde
Perjuri tociens impia facta viri.
Sic ait, ô utinam Lichio commiſſa manerem,
Terrerent animos prælia nulla meos.
Vir michi forſan adhuc ſupereſſet, & inclita proles
Nunc Lichium triſtis orba duobus eo. *g*

Vidiſſet

e *Colligit inmeritum*) Divide *in meritum*, i. e. quid ob perjuria & malitiam mariti merita ſit, ſecum reputat.

f *Cauſatur*) Accuſat: aliàs apud idoneos ſcriptores ſignificat, *prætexit*, *culpæ ſuæ prætendit.*

g *Nunc Lichium triſtis orba duobus eo.*) Cùm *Wilelmus* in arce *Catabelotta* cum matre ſe clauſum teneret, Henricus de loci, & arte & naturâ munitiſſimi, expugna-

Vidiſſet nunquam viſus Trinacria noſtros,
    Nunc michi deſertæ dos mea tuta foret.
Quam citò falſus honor nos deſerit, & fugit omnis,
    Ut nova furtivus bruma liqueſcit honor.
Ardeat in medio Vice-Cancellarius orco *h*,
    Qui fuit exitii ſedula cauſa mei.
Quantum nequitiæ, quantumve tirannidis auſus,
    Vir meus, in pœnas hæc tulit hora meas.
Hei michi quid prodeſt, quod Rex tulit Anglicus aurum,
    Hei michi quid proſunt, quæ tibi Roma dedi. *i*
Theſauros exauſta meos ſuccurre relictæ
    Auxilium perhibe ſi potes ipſa michi.
Cur tua carta virum tibi dantem dona fefellit,
    Hen tuus ægrotus regnat *k* & arma tenet.

Mortuus

expugnatione diffidens, ad artes, tantô Principe indignas, ſe adplicuit; pactum enim, ſolenni jurejurando confirmatum, inibat, quô *Wilelmo* Tarentinum Principatum, matri verò *Lichii* Comitatum promittebat. Vid. *Geſta Innocentii* ad annum 1194. nihil autem illorum, quæ liberaliter pollicitus fuerat, præſtitit; ſed de hôc paulò infra pluribus agetur. Orbata autem per mortem fuerat, & *Tancrodô* maritô, & *Rogeriô* filiô.

h *Vice-Cancellarius orco*,] *Matthæus*, qui opportuna morte, pœnam, factis ſuis condignam effugit; id enim indicare videntur, & ipſa hæc *Sibiliæ* verba: & ſilentium Poëtæ noſtri, apud quem nulla porro de *Matthæo* fit mentio, cujus triſte fatum, ſi ſuperſtes fuiſſet, non prætermiſiſſet; &, quòd ejus nomen inter eos, qui contra Cæſarem conjuraverant, non occurrat, quippe qui haud dubiè ſe ſocium criminis illis addidiſſet.

i *quid proſunt, quæ tibi Roma dedi.*] *Richard. de S. Germano* p. 547. *Tancredus Comes Licii* ROMANA CURIA *dante aſſenſum, eſt per ipſum Cancellarium coronatus in Regem.* Sæpè aliàs *Ebulo* Pontificem acriter perſtrinxit, quod ſe largitionibus à *Tancredo* corrumpi paſſus ſit, ſic ſtatim infra: *Cur tua carta virum tibi dantem dona fefellit.*

k *Hen tuus ægrotus regnat*] Henricus *Neapolin* circumſidens, morbo gravi

impli-

Mortuus hen vincit, tuus æger in urbe triumphat,
Sic tua decepit littera falſa virum.
Hei michi nec tutum eſt Romanæ credere puppi,
Quæ quas inſequitur has imitatur aquas. *l*
Nec michi Græca Nurus *m* prodeſt dulciſſime fili,
Quam nec adhuc viſa fronte Philippus amat. *n*
Ergò quod eſt tutum veniam ſummiſſa precabor,
Effundens lacrimas Cæſaris ante pedes.
Singultus, lacrimæ, gemitus, ſuſpiria, fletus,
Hæc vir & hæc proles, hæc michi frater erunt.
Pro me pugnabunt, pro me Dominumque rogabunt,
Plus facient lacrimæ, quàm tela mea michi.
Plus poterit pietas, quàm milia mille quiritum,
Plus prece, quàm telis Cæſar habendus erit.

implicitus fuit, quare tùm coactus fuerat, obſidionem ſolvere, & in Germaniam, ad reficiendas exercitûs ſui vires, reverti; quô caſu omnes *Tancredini* effuſè lætabantur, ſeque nunc certos ſolosque rerum Dominos exiſtimabant.

l *Quæ quas inſequitur has imitatur aquas.*] Romanus Pontifex mari *Siculo* ſimilis eſt, in quo modò Halcyonia ſunt, modò incumbente graviori vento ſurſum deorſumque miſcetur; ita & ille, ſe primò nobis, pretiô redemptus, facilem, blandumque præbuit, mox verò, adventante cum exercitu Cæſare, illius partibus ſe levis adjunxit, nosque pro viribus ſuis inſequutus eſt.

m *Græca nurus*] Rogerius Tancredi filius *Irenen* Conſtantinopolitani Regis filiam duxit uxorem.

n *Quam - - Philippus amat.*] *Philippus* Henrici frater, & poſt eum Imperator Romanus creatus; Henricus, ùt ait *Ottho de S. Blaſio* cap. 44. *Mortuô fratre Cunradô Philippo, fratri ſuo, qui in Sicilia interim cum eo manebat, data ſibi ſponſa ſua, filia Conſtantinopolitani Imperatoris, Ducatum Alemanniæ conceſſit, ipſumque cum eadem ſponſa ſua in Germaniam deſtinavit.*

POstquam questa sui lacrimabilis omina fati,
Ad Lichium veniam poscit itura suum.
Impetrat & supplex nato veniamque Nepoti o
Inde triumphantem suscipit aula Ducem.
Regia lætatur, tenebrarum nube fugatur,
Exultans jubilos promeruisse dies.
Cæsar ut accepit sceptrum regale potenter,
Multiplicat Carolis nomen & omen avis,
A vitiis mundat sacrata palatia Regum,
Et Saturninos excutit inde dolos.
Et Jovis & magni tempus novat Octaviani,
Integra sub nostro pax Salomone redit.

Quæ

o *Ad Lichium veniam - - veniamque Nepoti,*] Inter deditionis leges, & hæc erat, ut Guilelmus *Tarentinorum* Principatum, mater verò ejus *Licii* Comitatum obtineret: verùm illaudabili exemplô usus, fœderis tabulas fregit. *Richardus de S. Germ.* p. 552. paucis hanc *Henrici* perfidiam expedivit: *Imperator ipse securitate præstitâ recipit eam* (Tancredi uxorem) *& filium ad manus suas, quos Muscancervelli custodiæ tradidit, & ex eis fecit suæ beneplacitum voluntatis.* Luculentius verò & ad historiam explanatius *Otto de S. Blasio* cap. 41. FILIUM *Tancredi Regis adhuc puerum in Rhetiam Curiensem perductum, oculis privari, & in castro Amiso, perpetuæ captivitati addictum, custodiri præcepit - - Reginamque Apuliæ uxorem Tancredi* SIBILIAM *nomine, filiamque ejus apud Monasterium Virginum, Hohinburch dictum, in Alsatia custodiæ mancipavit.*

Quæ ſub Tancredo dudum defuncta manebat,
Cæſare ſub noſtro vivida facta viget.
Cæſaris invicti pax nobis exit ab armis
Noſtra ſtat in nudo Cæſaris enſe ſalus.
Putifares omnes claves *p* & ſcrinia portant,
Adſignant quaſquas fiſcus habebat opes.
Theſauros numerant, quos vermis araneus ille
Hauſerat, & fruſtra retia nevit apris. *q*
Primus neutrorum claves eſcriniat *r* omnes,
Alter Apodixas *s* explicat, alter opes.
Hæc quantum Calaber ſeu quantum debeat ater
Apulus, aut ſiculus debeat orbis habet.
Miratur Gazas, quas antiquiſſimus ardor
Sortis in incertæ grande redegit honus.

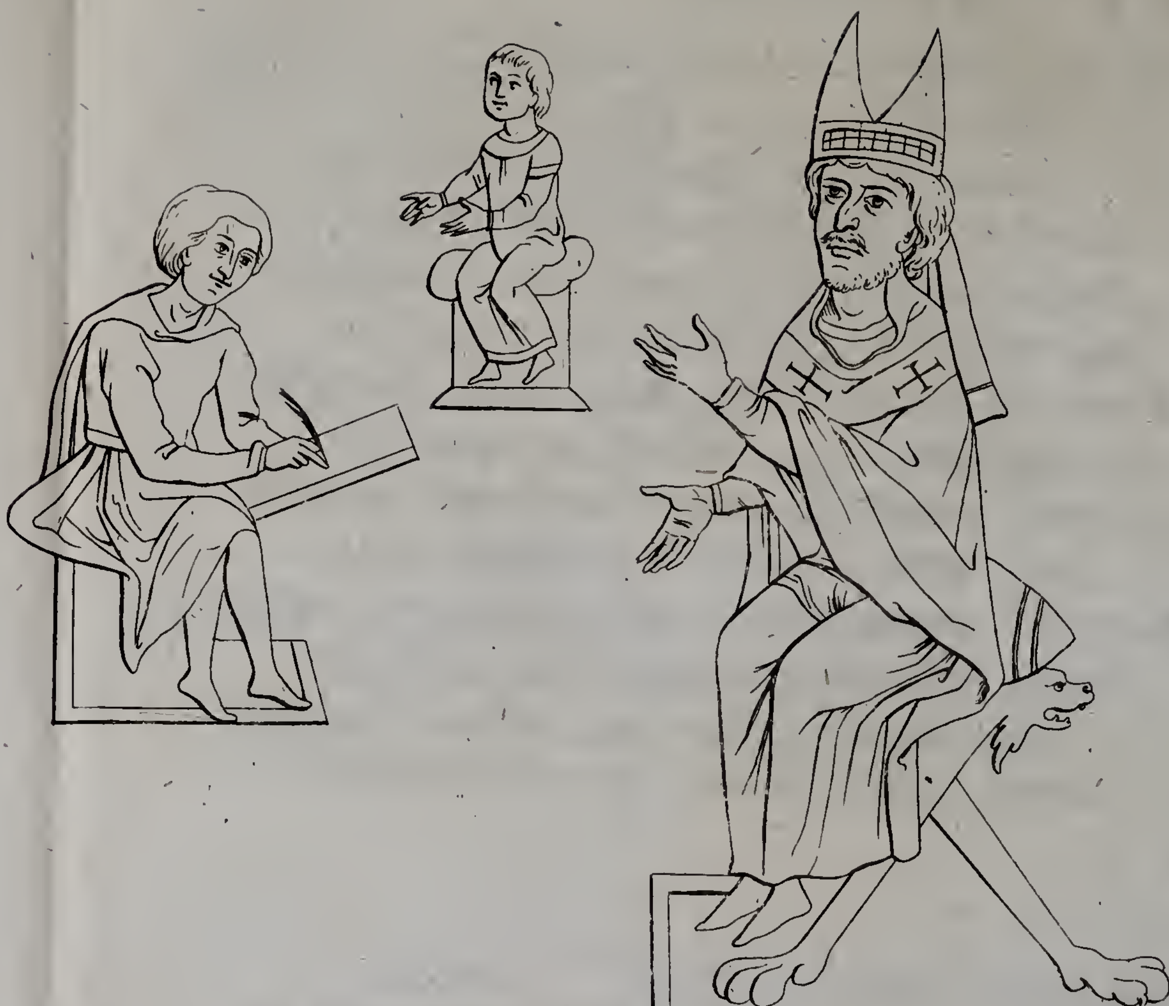
Divitias

p *Putiſares - - claves*] Leg. *Auriferas;* quoniam per illas Regales priorum Regum atque veterum Ducum Gazæ, aurumque & argentum reconditum recludebatur.

q *vermis araneus - - nevit apris.*] Quos theſauros *Tancredus* partim ipſe cumulaverat, partim ſervaverat, *Henricus* verò Imperator Romanus illos jure ſuo abſtulerat.

r *Primus neutrorum - - eſcriniat,*] *Maſculino* genere vocem *clavis* ſumſit, cùm alii *fœmininum* illi adſignent; quid autem ſit *primus neutrorum* neſcio; hoc ſibi velle videtur: prima clavis arcam illam aperit, in qua reliquæ omnes recluſæ jacent: & hâc voce *eſcriniare du* FRESNII Gloſſarium augeri poteſt, eſt autem illud, quod quivis facile intelligere valet, *aperire*, *recludere.*

s *Alter Apodixas,* &c.] APODIXA du *Fresnio* in h. v. eſt cautio de accepta pecunia, Gallis, *la Quittance*, idque *Cujacii* authoritate, & ſcriptorum teſtimoniis confirmat; hic autem videntur intelligi Litteræ, in quibus totius regni vectigalia ac reditus ſcripti continentur.

dom' ī q̄ ciurāt pditores Reḡ

Vxor tancredi
p̄sul salerni
Margarit'
Roḡ tharchis

Comes Ricē
Comes Roḡ
Comes Ricē d'agott
Eugeni'
Comes. W. d' marsico'
Johs fr. p̄sulis saler'
Com. Roḡ auilini
Alexi seruus tancredi

J. F. Corrodi f.

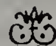
Divitias partitur eis, quos prælia nulla
Terruerant bellô, nec renuêre mori. *t*

*　　*　　*　　*　　*　　*　　*　　*　　*　　*

t *nec renuêre mori.*] *Bongarſius* ſubſcripſit *timuere*, & in ima pagina ejusdem manu hoc legitur, *en c'eſt endroit il y a quelque choſe obmiſe, car les Traitres conjurerent contre luy:* integra pagina deeſt, in qua omnis conjurationis ordo continebatur. Inſpicienda hic figura, quæ multum lucis hiatui huic adfert.

AT Deus impatiens fraudis ſceleriſque nefandi,
Publicat in lucem, quod tegit archa nefas.
Nam nichil admittit felix fortuna ſiniſtrum,
Nec poſſunt quod obeſt proſpera fata pati.
Hæc tria felices comitantia Cæſaris actus,
Quam benè diſpenſant, ſors bona, fata, Deus. *u*
Conſcius archani quidam ſecreta revelat *x*,
Et docet inſidias enumeratque viros.
Detegit & ſcriptum nocturnâ lampade factum,
Quod docet in Caypha præſule poſſe capi.

O ſtu-

u *ſors bona, fata, Deus.*] Non ex præceptis *Chriſtianæ* doctrinæ, ſed ex profanorum Philoſophorum hæc hauſta ſunt lacunis. Quid enim aliud ſunt, ſors & fata, quam æterna Dei voluntas & decretum, quod per varias temporum viciſſitudines explicat, nobisque antea incognitum pro ſua ſapientia pandit.

x *Conſcius archani quidam - - revelat.*] Monachum fuiſſe, qui conjurationis inſidias primus detexit, figura adjecta docet. Nihil aperti hîc Itali ſcriptores de conjuratione illa memorant, niſi fortè authoris *Chronici Foſſæ Novæ* p. 74. verba huc adplicentur: *Hôc annô* (1195.) *Imperator Henricus per Sacramenta decepit Regem, & omnes Comites, & poſuit eos in vinculis, & in ergaſtulis; & omne aurum & argentum, quod de regno ad manus habere potuit, congregavit, & per terras & per mare in Alemanniam miſit, & ipſe per terram reverſus in Alemanniam, deducens ſecum ligatos Regem & Comites, & quamplurimos alios in captivitatem.*

O ſtupet armipotens famulos iratus iniquos,
Ducit & in dubiam verba relata fidem.
Poſtquam certa fides ſuper his datur, indice ſcripto
Conjuratorum diſſimulatur opus. *y*
Curia contrahitur, reſident in jure vocati,
Quisque ſibi dubitans, multa timenda timent.
Jamque ſilere dato, ſolio redimitus ab alto *z*
Exolvit querulo Cæſar in ore moras.
Quis pro pace necem, vel quis pro munere dampnum,
Aut quis pro donis dampna meretur, ait.
Nec Chriſto Cayphas fecit, nec ſævius Anna
Quam michi conſcriptæ diſpoſuere manus. *a*

Proti-

y *Conjuratorum diſſimulatur opus.*] Inter Conjuratos etiam *Margaritam* quemdam fuiſſe, cùm ex ſuperiori figura, tùm ex *Ottone de S. Blaſio* cap. 39. apparet, qui etiam ad hanc conjurationem digitum intendere, atque luculentius *Italicis* Scriptoribus, qui ex odiô in Henricum eam diſſimulant, loqui videtur: „ Optimates „ ultimâ deſperatione adacti, dolô occidendum Cæſarem deliberaverunt: & ut hoc „ conſequi valerent, ſe & omnia ſua poteſtati ejus dediderunt; quibus in fidem „ ſuſceptis, familiariterque habitis, dolum & inſidias eorum vincere ſtatuit: - - - „ Denique ſe detectos minimè putantes, ab Imperatore citati convenerunt ad eum: „ quos omnes captos, in vincula conjecit, & exquiſitis ſuppliciis affectos; miſerabiliter enecavit; Nam MARGARITAM Archipiratam potentiſſimum illius terræ Baronem, cum quodam Comite RICHARDO - - oculis privavit, & quemdam læſæ Majeſtatis convictum, pelle exutum, decoriavit: quemdam regno adſpirantem coronari, coronamque per tempora clavis ferreis transfigi præcepit; „ quosdam ſtipiti alligatos, pirâque circumdatos exurens, crudeliter extinxit; quosdam vecte perforatos, ventre tenus humo adglutinavit &c.

z *redimitus ab alto*] Regio diademate, vel coronâ caput circumdatus.

a *Quam mihi conſcriptæ diſpoſuere manus.*] *Conſcriptæ manus* ſunt convocati, congregati viri, uti hæc erat Romanorum vetus & ſolennis formula, ut ſenatores *Patres conſcripti* vocarentur: vel *conſcripti* hìc intelligendi, quorum nomina Index *Monachus* Cæſari in litteris conſcripta obtulit, quæ etiam ſtatim ſubſequentia verba indigitant: *quosquos littera lecta notat.*

Protinus armiferis plenô jubet ore miniſtris,
Ut capiant quosquos littera lecta notat.
Qui citò mandatis implent pia juſſa receptis,
Infectos capiunt proditione viros.
Dampnatos ex lege viros clementia differt,
Et ſuffert pietas impietatis onus.
In condempnatos meritum ſententia tardat *b*,
Quo datur, ut vinctos Apula dampnet humus.
Quam Cæſar properans ex parte licenciat agmen,
Ne gravet urbanos maxima turba ſuos. *c*
Bavarus & Scavus, Lombardus, Marchio, Tuſcus,
In propriam redeunt Saxo, Boëmus humum.

b *meritum ſententia tardat*,] Sententia eſt: Cæſar non, uti meruerant, protinus pœnam nocentibus repræſentat, ſed ſententiam mortiferam in aliud tempus differt.

c *Ne gravet - - maxima turba ſuos.*] Ne tantorum virorum, quorum fama atque authoritas magna paſſim per Siciliam erat, ſuppliciis & *Panormitani* & reliqui *Siculi* exaſperentur, & ad odium erga Henricum concitentur; facilè enim conjicere poterat, horum mortem haud parvæ ſibi invidiæ fore, præſertim ſi in omnium conſpectu trucidarentur; inde ſatius duxit, eos ſecum in *Apuliam* vinctos ducere, ut ibi diriſſimas pœnas, quas jam animo ſuo illis deſtinaverat, ſubeant.

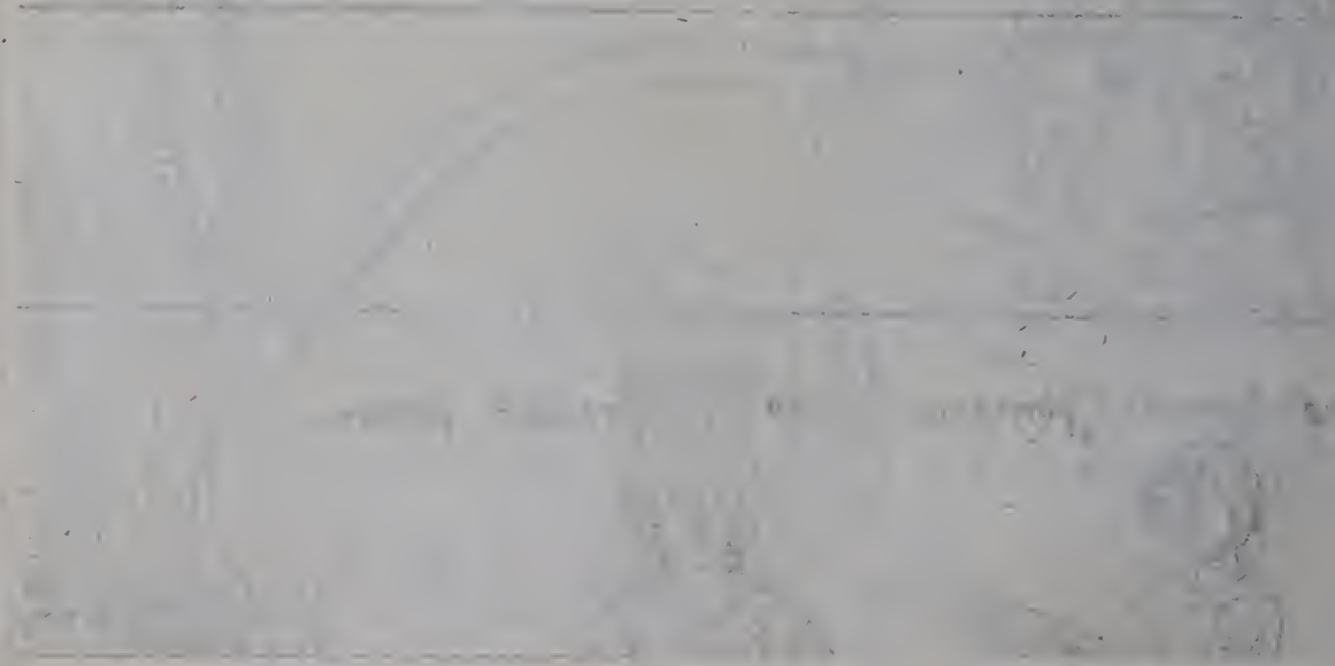

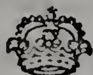
Lectis litteris pditionis!

caput^w pditores

J.F. Corrodi f.

Venit ab experta nativi palma triumphi
 Per nova felicis ſigna parentis habens. [d]
Duxerat in gemitum præſentis ſecula vitæ,
 Quod fuerat fructus palma morata ſuos. [e]
Serior ad fructus tantò conſtantior arbor [f]
 Natificat tandem ſicut oliva parens.
Cùmque triumphator nudis jam parceret armis,
 Naſcitur Auguſto [g], qui regat arma puer.
Felix namque pater, ſed erit felicior infans,
 Hic puer ex omni parte beatus erit.

Nam

d *Venit ab experta - - habens.*] Ad *Friderici* II. Henrici atque Conſtantiæ filii nativitatem hæc ſunt referenda.

e *Duxerat in gemitum - - morata ſuos.*] i. e. Homines illius temporis ingemuerunt, quòd *Conſtantia* tam ſerò filium enixa fuerit, cujus partus toto orbi tam ſalutaris & fauſtus futurus eſſet, ut omnes vellent hunc filium citius in lucem procreatum fuiſſe.

f *Serior - - conſtantior arbor*] Intelligenda hic *Conſtantia* quæ jam natu major filium Fridericum peperit.

g *Naſcitur Auguſto*,] Annum natalem Friderici II. *Ebulo* his duobus verſibus, in fine codicis ſcriptis, expreſſit:

Anno quinque minus numeratis mille ducentis,
 Cæſar regna cepit, & ſua nupta parit.

Nam pater ad totum victrici cuſpide partes
Ducet, & imperium ſtare quod ante dabit. [h]
Hoc ſpeculatus Arabs, & idem ſuſpirat Ægyptus,
Hoc Jacob hoc Iſaac à Daniele ſapit.
O votive puer renovandi temporis ætas,
Ex hinc Rogerius, hinc Fredericus eris. [i]
Major habendus avis, fatô meliore creatus [k],
Qui benè vix natus, cum patre vincis avos.
Pax oritur tecum, qui te naſcente creamur,
Te naſcente ſumus, quod pia vota petunt.
Te naſcente dies non cœli ſidera condit
Te naſcente ſuum ſidera lumen habent.
Te naſcente ſuis tellus honoratur ariſtis,
Suſpecti redimit temporis arbor opes.
Luxuriant montes, pingueſcit & arida tellus,
Credita multiplici ſorte repenſat ager.
Sol ſine nube, puer nunquam paſſurus eclipſim,
Regia quem peperit ſolis in orbe dies.
A modo non timeam ſuſpectæ tempora noctis,
Per ſilvas, per humum, per mare totus eo. [l]

Nam

h *imperium ſtare quod ante dabit.*] Priora illa aurea tempora reducet, quæ regnante *Rogeriô* fuerant, quibus *Siciliæ* regnum, utpote florentiſſimum, viguerat.

i *Ex hinc Rogerius*, - - *Fridericus eris.*] A matre tua originem ducis à *Rogerio* potentiſſimo Rege, à patre verò ex *Friderico Barbaroſſa* fortiſſimo Imperatore genus trahis, ac utriusque avi mores virtutesque ipſe quoque olim imitaberis. Reſpexit hîc quoque ad *Friderici* nomen, quod ei ab avo paterno maternoque fuerat impoſitum, vocatus enim erat FRIDERICUS ROGERIUS.

k *Major* - - *avis*, *fato meliore creatus*,] Avus ejus *Fridericus*, qui tot tantisque bellis diſtrictus fuerat, ſæpè cum adverſa fortuna conflictatus eſt, ita tamen ut nunquam animo fractus fuerit, ſed ferocior ſemper hoſti ſuo inſtiterit. Sed tandem Deô, nequitiæ hominum iratô, volente, in Ciliciæ flumine interiit.

l *per mare totus eo.*] Lege, *tutus*.

Non aquilam volucres, modò non armenta leonem,
  Non metuent rapidos vellera noſtra lupos.
Nox ùt clara dies gemino ſub ſole dieſcit,
  Terra ſuos geminos ſicut Olympus *m* habet.

m *Terra ſuos geminos ſicut Olympus*] Sicut in cœlo magna illa duo luminaria Sol & Luna orbem univerſum ſua luce colluſtrant, ita & Henricus cum filio, tanquam duo fulgentiſſima ſidera, ſuo lumine, ſuis copiis, ſuaque virtute fortiter & benignè cunctis mortalibus opitulabuntur.

REs rata quam loquimur, quidam præſentat Yberus
Piſcem, qui nato Cæſare dignus erat.
Quem puer accipiens benè diſpenſante magiſtrô
Dividit.
Piſce tripartito gemina ſibi parte retenta,
Quod ſupereſt patri mittit ab inde puer. n
Maxima venturæ ſignans præſagia vitæ,
Quod ſibi detinuit Veſper & Ortus erit.
Tertia pars quæ miſſa fuit, deſignat, in armis
Tertia pars mundi quòd ſit habenda patri.
Vive puer decus Italiæ, nova temporis ætas,
Qui geminos gemina merce reducis avos.
Vive jubar ſolis, ſol regnaturus in ævum,
Qui potes à Cunis luce juvare diem.
Vive Jovis proles, Romani nominis hæres,
Immo Reformator orbis & imperii.
Vive patris ſpecimen, felicis gloria matris,
Naſceris in plenos fertilitate dies.
Vive puer felix, felix genitura parentum,
Dulcis amor ſuperis inclite vive puer.

n *ab inde puer.*] Divina prorſus indole & ingeniô plus quam humanô *Fridericum* oportet fuiſſe, quod nondum bimulus, nam is anno 1195. natus, & pater 1197. mortuus fuerat, inuſitatâ infanti mentis ſolertiâ piſcem tripartitus, atque inde ſibi duas ſervaverit partes, & unam patri miſerit.

In media ſine nube die tibi panditur Yris,
Omnitenens medio ſol ſtetit orbe ſuo.
Unde venit Titan, & nox ubi ſidera condit,
Ex Yri metas *o* ſol videt eſſe tuas.
Vive puer, dum veſper erit, dum Lucifer ardet,
Nunquam ſeu nuſquam veſpere dignus eris.
Vive puer dum litus agit, dum nubila ventus,
Ut videas natis ſæcula plena tuis.
Vive patris virtus, dulciſſima matris imago,
Vive diu dum ſol lucet, & aſtra micant.
Vive diu Jovis & ſuperûm pulcherrime Princeps,
Vive diu proavus factus ad aſtra voles.

o *Ex Yri metas &c.*) Ego confidenter lego: *Exiri metas ſol videt ecce ſuas.* i. e. *Fridericum* imperii ſui fines ultra ſolis lunæque vias protenſurum.

Incipit

Incipit

LIBER III.

ad

HONOREM ET GLORIAM

MAGNI IMPERATORIS.

DEſine Calliope, ſatis eſt memoraſſe quod olim
 Tityrus ad fagi tegmina duxit oves.
Deſine tu Pæan, celeberrima deſine Clio,
 Sit mugiſſe ſatis commemoraſſe Jovem.
Non mea Calliopes, nec Apollinis ara litabit
 Carmina, quæ pecudum quæ vorat exta litat.
Te peto, te cupio, ſummi ſapientia patris,
 Quæ legis [p] æterna mente quod orbis habet.
Tu Pelagi metiris aquas, metiris abiſſum,
 Te metuunt ſolam, te venerantur aquæ.
Tu patrii legis aſtra poli tibi ſervit Olympus,
 Te ſine vita perit, te ſine nemo ſapit.
Nam quod ſol hominum Salomon dedit, indita [q] proles
 Senſit ſeu meruit, creditur eſſe tuum.

Tu

p *legis*) Fortè leg. *regis.* & ſic quoque infra, *patrii regis* &c.
q *indita*) Leg. *inclita*.

Tu maſſam diſcepta rudem, tu litis amicæ
Primicias, certo conciliata loco.
Tu depinxiſti fatali ſidere cœlum,
Unde venit noſti Phœbus, & unde ſoror.
Nam quod friget yemps, ver viret, torret & æſtas
Siccitat autumnus, creditur eſſe tuum.
Quod breve litus aquas refrenat turbine motas,
Quod montes, quod humum, ſuſtinet unda, tuum.
Tu pudor æternus ſacraſti virginis alvum,
Tu fata, tu naſcens, tu genitura creans.
Theſauros aperi, veniens illabere cœlô,
Semper es ut verax, da michi vera loqui.
Tu divina loqui Petro poſt rete dediſti,
Ex uno per te flumina ventre fluunt.
Nec minor in partes diviſa, ſed integra conſtas,
Ut vis, & quæ vis dans tua dona tuis.
Hos genus eloquii, mentes interpretis illos,
Hos virtutis opus promeruiſſe facis.
Da michi cepta loqui, da ceptis fine potiri
Poſſit ut Auguſto Muſa placere ſuo.

FOrtunata dies, felix poſt tempora tempus,
Quæ ſextum ſexto tempore cernit herum.
Ominis ætatis felicia tempora noſtræ,
Propugnatorem quæ meruere ſuum.
Gaudeat omnis humus, tellus ſine nube dieſcat,
Rorem ſpectati muneris aſtra pluant.
Mane ſerena dies venit, & ſerotinus imber,
Imperium Cæſar ſolus & unus habet.
Jam redit aurati Saturnia temporis ætas,
Jam redeunt magni regna quieta Jovis.
Sponte parit tellus, gratis oneratur ariſtis,
Vomeris à nullo dente relata parit.
Nec fœcunda fimô, nec raſtris indiget ullis,
Mater opum, pecori proſpera, grata viris.
Omnis oliveſcit phebeis frondibus arbor,
Vix arbor partus ſuſtinet orta novos.
Nec roſa nec violæ, nec lilia gloria vallis,
Marceſcunt, aliquo tempore nata ſemel.

Felix noſtra dies, nec eâ felicior ulla
　　Lætior, aut locuples, à Salomone fuit.
Evomuit ſerpens virus ſub fauce repoſtum,
　　Aruit in vires meſta cicuta ſuas.
Nec ſonipes Griphes, nec oves aſſueta luporum
　　Ora timent, ùt ovis ſtat lupus inter oves.
Uno fonte bibunt, eadem paſcuntur & arva
　　Bos, leo, grus, aquila, ſus, canis, urſus & aper.
Non erit in noſtris moveat qui bella diebus,
　　A modo perpetuæ tempora pacis erunt.
Nulla manent hodiè veteris veſtigia fraudis,
　　Qua Tancridinus polluit error humum.
Ipſaque transibunt deriſi tempora Regis,
　　Nam meus Auguſtus ſolus & unus erit.
Unus amor, commune bonum, Rex omnibus unus,
　　Unus ſol, unus paſtor, & una fides.

DIc mea Muſa precor genuit qui nobilis alvus
Henricum, vel quæ dextra cubile dedit?
Quæ Superûm nutrix dedit ubera, quis dedit artes?
Quis puero tribuit ſcire, vel arma viro?
Quâve domô genitus fuerit puer, aurea proles,
Quis pater, unde parens? Dic mea Muſa precor.
Eſt domus ætherei qua ludunt tempora veris,
Ipſe domûs paries ex Adamante riget.
Ante domum patulo præludit ſole theatrum,
Quo ſalit in medio fons Arethuſa tuus.
Ipſa quater denis innititur aula columpnis,
In quibus imperii tota quieſcit humus.
Hic Corradus adeſt, juris ſervator & æqui,
Scribens edictum certa tributa legens.
Cancellos reſerans, mundi ſignacula ſolvens,
Colligit Italicas alter Homerus opes.
Nulla fames auri, ſitis illi nulla metalli,
Res nova, quam loquimur, mens ſua numen habet.
Diligit Eccleſiam, nec matrem filius odit,
Dux Evangelii, juris aperta manus.
Angelus in multos, nec non Paracletus in omnes,
Mittitur, & miſſi Pater in ore Deus.

Hic Marcualdus cui ſe Neptunus ad omne
    Velle dedit, cui Mars ſe dedit eſſe parens.
Illuc conveniunt ex omni cardine mundi,
    Dantes Auguſto plena tributa Duces.
Quos brevis abſolvit poſitis Apodixa *r* tributis,
    Quam tua Corrade Griphea ſignat avis
Hîc grave pondus Arabs, miſſi deliberat auri,
    Hîc Melechinas exhibet Indus opes.
Et decus & precium, gemmas dat Perſis & aurum,
    Materiam ſuperans mittit Ægyptus opus.
Argentum, gemmas, auri genus inclite Cæſar,
    Delicias hominum, quas habet orbis habes.

r *Apodixa*) Vide ſupra p. 134.

IN talamos ſex una domus partitur, & horum
Prima creatoris regia ſcribit opus.
Illic in ſpecie ſuper undas diva columbæ
Majeſtas operum pingitur ipſe Deus.
Altera fatiferum Cataclisſmi pingit Abyſſum,
Tertia fert Abrahæ credulitatis iter.
Quarta Pharaonem ſubmergens nudat Ægyptum,
Quinta domus David tempora Regis habet.
Sexta Fredericum divô depingit amictu,
Cæſarea ſeptum prole ſenile latus.
Hic Fredericus ovans in milibus undique fretus
Fervidus in Chriſto miles iturus erat.
Hîc erat annoſum multa nemus ylice ſeptum,
Non niſi per gladios ſilva datura vias.
In nemus omne furit ferrum, nemus omne favillat,
Fit via, quod dudum parte negabat iter.
Hîc erat in fide tua fallax Ungare dextra,
Qualiter invito te Fredericus abit.
Hîc Iſaac mentita fides, & fictile fœdus,
Illic Græcorum non ſine cæde dolus.

Hîc obſeſſa polis *s*, nec non plantata per annum
    Vinea, Cæſareæ quam coluere manus.
Hîc Conii pinguntur opes, & bella ferocis
    Hîc Frederici ades fulminat enſe procer.
Hîc pater arma tenet, ſubit illic filius urbem,
    Pars prior Auguſto ſub ſeniore cadit.
At poſtquam Conii ſpoliis ſaturantur & aurô,
    Caſtra movent, nec eis cura quietis erat.
Proh dolor ad flumen ponunt tentoria Tharſis,
    Quo lacerat tumidas nans Fredericus aquas.
Suſpectas invenit aquas, qui raptus ab undis *t*,
    Exuit humanum, ſervit & ante Deum.
Vivit in æternum Fredericus, lancea cujus
    Nunquam fraudato cuſpide verſa fuit.

s *polis*,) Supra ſcriptum eſt in cod. *Conſtantinopolis.*

t *raptus ab undis*,) Vide ſupr. p. 127.

Illic

ILlic diva parens ſuperûm Sapientia mater,
    Uberis Henrico munera digna dabit.
Ipſa miniſtrantes ſeptem conventa ſorores
    Ut puerum doceant officioſa rogat.
Prima loqui rectè *u*, docet, altera jurgia linguæ,
    Tertia conditos reddit in ore ſonos.
Quarta quid aſtra velint cum viſa coire retrorſum,
    Quinta docet numerum pro ratione legi.
Sexta gradus in voce ſuos docet impare cantu,
    Septima metiri poſſe magiſtrat humum.
Suſcipit in gremio virtutum genera mater,
    Ore virum, juvenem corpore, mente ſenem.
Quem virtus dilapſa Polo ſic poſſidet omnis,
    Singula quod virtus aſſerat eſſe ſuum.
Hæc mores informat, & uſibus illa coaptat,
    Hæc ſibi præjuſtum vendicat, illa pium.

Hæc

u *Prima loqui rectè &c.*) Horatius l. 1. Epiſt. 4. v. 7. ſeq. omnia complexus eſt, quæ puellum beatum reddere valent:

Quid voveat dulci nutricula majus alumno?
Quam ſapere, & fari poſſit, quæ ſentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et domus, & victus, non deficiente crumena?

Hæc ubi res poſcit, rigidum facit, illa modeſtum,
Lex quandoque poteſt de pietate queri.
Arma fatigarant ſuperos, quæ contulit illa,
Sic ſic æra rigent, arma quod hoſte carent.
Quod Numidos, quod Sarmaticos ſibi Roma ſubegit,
Unde redit Titan, nox ubi prima ſubit.
Magnus Alexander Darium quod vicit in armis,
Quod fuit imperio terra ſubacta ſuo.
Et quòd Pompejum Cæſar, patresque fugavit,
Unde Ptolomei crimen Ægyptus habet.
Nullus ei ſimilis, niſi proles, nemo ſecundus
Dîs meus Henricus æquiparandus erit.
Dicitur Henricus, latet hac in voce triumphus,
Quod latet, in partes littera ducta parit.
Certant virtutes, certatim munera præbent,
Creſcit in Auguſto gratia plena meo.
Intra quem gremium ſapientia dulce recepit,
Hæc os ore docet, pectore pectus alit.

* * * *

Sit licet immanis [x] commiſſi ſarcin * *
Hæc Auguſtali ſit pietate minor.
Sic igitur ſervate fidem, ne ſera cicatrix
Vulnus in antiquum rupta redire queat.
Nam meus Auguſtus, qui lites diligit, odit,
Mites & puros more tonantis amat.

x *Sit licet immanis &c.*) Superior paginæ pars ferè dimidia malò fatò ablata eſt, hic verò verſus primus, tanquam incendiò ambuſtus evaſit; ita tamen ut ultimam ſuam vocem, penultimâ læſâ, amiſerit, priorem *ſarcina* legendam eſſe, dubiò caret, poſteriorem verò aliis inquirendam relinquo.

Ne quis ob exilium, quod dudum pertulit in ſe,
Elatus rediens civibus eſſe velit.
Cæſaris Oceanum ſuperat clementia magnum,
Et tamen illius commovet ira Deos.
Si quis Tancredum nimium dilexerit olim,
Quid niſi per vanas brachia movit aquas.
Vivit in Auguſto pietas & gratia creſcens,
Et gladius vindex, vivit & haſta potens.

SOL
AUGUSTORUM.

QUi regis ad placitum victor in axe rotas;
Fortunam tua dextra novam ſibi condit ubique,
Ducis fortunæ quo tibi frena placet.
Legi quos veterum ſervant armaria libros,
Inveni titulis cuncta minora tuis.
Nec Salomon, nec Alexander, nec Julius ipſe
Promeruit veſtri quod meruere dies.
Sextus ab æquivocis ſexto quod ſcriberis ævo
Signas ætatis tempora plena tuæ.
Vivat honor mundi, vivat pax plena triumphis,
Vivat & æterno nomine regnet avus.
Ut videas natis, plenumque nepotibus ævum,
Tempora Zodiaci dum rota Solis agit.
Suſcipe quæſo meum Sol auguſtiſſime munus,
Qui mundum ditas, qui regis omne ſolum.
Suſcipe quæſo meum lux indefecta libellum,
Ipſe ſui Vatis vota libellus agat.

INTERPRETATIO

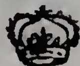
hujus nominis

HENRICUS.

Collige primas litteras de primis dictionibus ſubſcriptorum verſuum, & nomen habebis Imperatoris, & de ipſis primis dictionibus ejusdem victoriam Imperatoris perpendere poteris.

HIC Princeps ùt habet Danjelis nobile ſcriptum;
EXALTABIT avos, ſubigens ſibi victor Ægyptum;
NOMEN in hærede patria virtute quieſcet;
ROMANI juris duplici Rogus igne caleſcet;
IMPERII formam templique reducet ad aſtra;
CUM non hoſtis erit, ſua ponet cum Jove caſtra;
VICERIT ùt mundum Syon David arce redempta;
SICILIAM repetens Romæ reget aurea ſceptra.

Inclita regales crifpans Sapientia vultus
Afpera fortunæ talia verba dedit.
Sit tuus Andronicus *y* faturatus cæde Nepotis,
Cui cruor Italicus potus & efca fuit.
Sit tuus Andronicus, qui craffus cæde fuorum
Addidit ex omni ftirpe necare probos.
Cujus ad extremum licèt impar pœna reatu,
Mors fua perpetuo vindice fœda caret.
Sit tuus ille fenex, qui raptus, ùt Ycarus alis
Occidit, & Pelago flet fua merfa ratis.
Occidit, ùt quomdam feries immenfa Gigantum,
Quîs fuit imperium cura videre Jovis.
Sic & Tancredus multo mifer ebrius auro,
Occidit, in Dominum dum tulit arma fuum.
Si potes Andronicum civilibus eripe telis,
Si potes alterius Regna tuêre fenis.
Nam meus Henricus materna fede fedebit,
In qua Rex Salomon fedit in orbe potens,
Talis erit fedes, ebur uxorabit in auro,
Hoc hominum fenfus exuperabit opus.

Bis

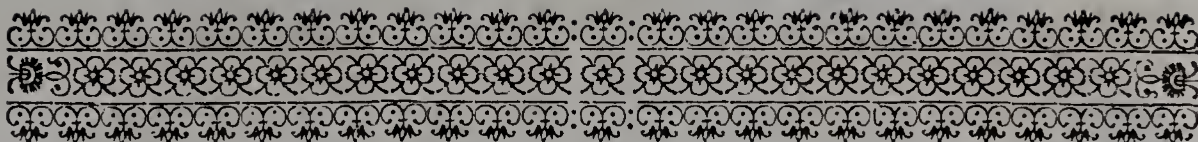
y *Andronicus*] Vide fupr. pag. 17.

Bis ſenos habitura gradus Henricia ſedes,
    Ex auro ſex, ſex ex Adamante gradus.
Per quos fulveſcent civili more Leones,
    Ordine ſuppoſiti juſſa ſedentis agant.
Procedant de ſede throni, res ardua Grifes,
    Procedant Aquilæ, ſeu Nucerinus aper.
Procedant rigidi noſtra de ſede Leones,
    Procedat Phœnix nuncia pacis avis.
A læva Neptunus aquas caſtigat, & omne
    Juppiter à dextris corriget ipſe ſolum.
A læva Citharam moveat Mercurius aure [z],
    Quam videns dextra Phœbus in aure legat.
Mars pro ſede ſedens gladiatus territet orbem,
    Cogat ad Imperium, ſidera, fata, Deos.

z *aure*,] Hic & ſequens verſus corrupti videntur; quid enim eſſet, *Citharam movere aure?* leg. fortè *auro*, vel *lauro*; quid *Citharam in aure legat?* ego lego *Quam* (citharam) *Phœbus videns dextra inaure regat.*

F I N I S.

In altera pagina, quæ & ultima eſt, hæc verba eâdem manu ſcripta ſunt, Nomen Scriptoris indicantia:

EGo Magiſter Petrus d'Ebulo ſervus Imperatoris fidelis, hunc Librum ad honorem Auguſti compoſui; Fac mecum Domine ſignum novum, ut videant me Tancridini, & confundantur. In aliquo beneficio mihi provideat Dominus meus & Deus meus, qui eſt & erit benedictus in ſecula, Amen!

Eodem quoque locô hoc Diſtichon adſcriptum eſt:

Anno quinque minus numeratis mille ducentis
Cæſar Regna capit, & ſua Nupta parit.

INDEX I.
SCRIPTORUM,
Qui in NOTIS citantur.

X Hero-

INDEX II.

INDEX II.

Rerum apud Authorem extantium.

L.

M.

P.

R.

S.

T.

- - vul-

W.

INDEX III.
RERUM & VERBORUM,
Quæ in NOTIS explicantur.

Ensare

R.

S.

T.

V.

F I N I S.

Paucis admonendus eſt Lector, *Titulos*, uti vulgò vocantur, qui magno numero per totum libellum occurrunt, non ab ipſo Authore, niſi admodum pareè fuiſſe adſcriptos, ſed ex Figuris plerumque deſumptos, non quòd multum illis inſit elegantiæ, cùm contrà ſqualidam ſpirent barbariem, ſed quòd Hiſtoria ſæpius non parùm lucis inde lucretur.

Typographi prætereà errata aliquot, iniquô id quidem animô, animadverti, quæ hic verò correxi: In Præf. pag. 5. lin. 1. elegantiarum, *lege* elegantiorum. lin. 9. ergò, *leg.* erga. lin. 11. animarum, *leg.* animorum. pag. 8. lin. 9. communefacere. *leg.* commonefacere. pag. 8. v. 63. quæſtus. *leg.* queſtus. pag. 56. lin. 16. γενοηματα, *leg.* γεννηματα. pag. 64. lin. 17. profeſſa, *leg.* profeſſus. pag. 79. in lin. 18. in Notis, poſt verba *Viris fortibus*, adde: apud Dionyſium Halicarnaſſeum. lib. 6. p. 348. Edit. Lipſ. pag. 129. Not. *b.* cibaliit. *leg.* cibaliis. pag. 151. Nota, *t.* leg. 109.

8548

8 verslteutiche tav. m. f.t